

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félvre

12 kor
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Jézus és az egyetemes testvériség.

Egy kényes kérdést szándéksom tárgyalni most, a mely egy kissé idegennek s vallásos érzületünket bántónak tűnhetik fel. Elvitázhatatlan tény az, hogy korunkban az egyének, bármily felekezethez is tartozzanak, mindinkább eltérnek a hittől s a vallással szemben közönyösek, sőt ellenséges magatartásuak lesznek. Egyrésről a filozófusok, másrésről a munkások tömege visszaútasítja a vallásos tanítást és nevelést. Ez a valóság. Lehet rajta könyezni, de méltatlan, haszontalan, sőt lehetetlen dolog azt letagadni.

Azt minden komoly ember elismeri, hogy a heves vádak, a melyek az egyházat érik a tudósok s a munkások részéről, igazságtalanok. A vallásos érzés az emberben fejlődhetik üdvösen, de veszélyesen is. Miképpen a test és lélek minden szervének, úgy a vallásos érzésnek is meg van a maga betegsége. De ezért az egész egyházat nem szabad elítélni.

Ha az egyház s a papság nem felel meg tökéletesen magas hivatásának, ebből a körülményből még nem szabad fegyvert kovácsolni a vallás és a lelkészek ellen. Hiszen ezen az alapon bármely társadalmi intézményt és osztályt meg lehet támadni.

Olvassuk csak az evangéliumot, minden lapján láthatjuk, hogy maga Jézus kelt ki leghevesebben a papok túlzása ellen s leghevesebben ő támadta meg a papi gőgöt s zárkózottságot; ő ítélte el a klerikalizmust, vakbuzgóságot, a misztikus ábrándozást, a dogmák száraz és betüszterinti értelmezését, végül pedig ő kelt ki leghevesebben a népnek a csodákhoz való ragaszkodása ellen.

Daczára, hogy Jézus mindezt elítélte, tanítványai mégis beleestek ugyanazon dolgoknak követésébe, a melyek ellen Jézus maga is oly sok intő szót ejtett. A tanítványok lelkületében átalakult Jézus tanítása. Főként a tanítványoknak azt a tévedését kell hangsúlyoznunk, amely szerint azt a tételt állították fel, hogy az egyházon kívül nincs üdvösség.

Annyival is inkább kell Jézust meghallgatnunk, mert az ő szent nyíltsága s bátorsága okozta halálát. Hiszen azért halt meg a keresztfán, hogy megtisztítsa a vallást attól a salaktól, a mely reá tapadt. Ha küzdünk a hagyományos theologia ellen, ha visszaállítjuk azt, amit Jézus alapított, ezáltal fejezzük ki leginkább hálánkat iránta. Ha felemelkedik a mi lelkünk azokra a magaslatokra, a hová ő akarta emelni az embert, akkor tesszük a legnagyobb szolgálatot az igaz keresztyénségnek.

Mindenek előtt egy előzetes kérdést kell megoldanunk. Lehetséges ma, a mikor oly messze van tőlünk Jézus kora, megkülönböztetni Jézus gondolatait az egyház theologusainak, az evangelistáknak s az apostoloknak gondolataitól, úgy, hogy tisztán lássuk Jézus vallását? Ez nem könnyű feladat. Jézus nem irt semmit s amit tudunk róla, azt csak másod vagy harmad kézből ismerjük. El kell ismernünk azt is, hogy a görög nyelv, az új-szövetség nyelve nem volt azonos Jézus beszédével. A mester maga is arám-nyelvén végezte tanításait. Ez a nyelv héber nyelvjárás volt, ezt használta Jézus környezete is az életben. Minden példabeszéd, minden tanítás, intés, aranyigazság, a melyet Jézus kiejtett, az arám-nyelvből fordítottatott át a görögre, hogy helyet foglalhasson az új-szövetségben. Be kell vallanunk azt is, hogy sok az eltérés Jézus szavainak közlésében, a hegyi beszédben s a Miatyánkban is. Megtörtént Jézussal, ami a nagy szellemekkel történni szokott, hogy ellentétés s egyenlőtlen tanítványokra mély és élénk hatást gyakorolva, mindenik tanítvány saját lelkülete szerint adta elő a Mester beszédét.

Azok, akik a görög bölcsészetet tanulmányozták, tudják, hogy Szokratesz tanait is különbözőképen adták elő az ő hires tanítványai, Pláton és Xenofon.

Akármilyen nehéz is tisztán megállapítani Jézus igaz tanát, annyi bizonyos, hogy a megelőző téves vélemények lerombolásával kezdte meg prófétai működését. Mint merész refor-

mátor, kezdettől fogva egyenesen ellentétes pontra helyezkedett kortársaival szemben. Rettenetes harcot izent, halálos küzdelmet hirdetett nagy hegyi beszédében, kortársai fel fogásával szemben.

Eleinte ugyan örömről s boldogságról beszélt, hiszen Galileában a tavaszi ég napfénye, a Tiberias tavának gyönyörűsége vize, az ifjú prófétának lángoló szelleme csak édes illúziókba ringathatta e népet. De azután jött az árnyak sötét csoportja, a küzdelem, a harc s a tragédia vége — a halál.

„Hallottátok, hogy megmondatott: szeressed felebarátodat és gyűlöljed ellenségedet. Én pedig ezt mondom néktek: Szeressétek ellenségeteket, áldjátok azokat, a kik titeket átkoznak. . . . Hogy legyetek a ti mennyei atyátoknak fiai, ki az ő napját feltámasztja mind a gonoszokra, mind a jókra és erőt ad mind az igazaknak, mind a hamisaknak.“

Ez a beszéd legjellemzőbb Jézusra nézve. Határozottan ki van benne fejezve a zsidó törvénytől való elszakadás, a mely nem volt hamis, hanem erkölcsileg nagyon alattjáró és elkopott. Ennek helyébe új törvényt állított. Istent a természetben kell megfigyelni. Feltüntette az atyai törvényt, a melylyel Isten kormányozza a mindenséget s a maga nagyságában, terjedelmében és nyugalomban alkalmazta azt a gyakorlati életre. Bele van vegyülve ebbe a legfőbb érzés, a szeretet, a mely tartózkodás nélkül való, amely nem ismer kivételt; az atyának szeretete még a méltatlan gyermekekkel szemben is, az a szeretet, a melyet Jézus, a szent és igazságos is tanúsított a bűnösökkel, az eltévedtekkkel szemben. Ez a pártatlan s félelem nélküli szeretet megbotránkozta a farizeusok képzelt szentségét. Kinek is tetszett volna köztük az a szeretet, a mely nem csak a hasonló gondolkozású s érzésű felé irányult, hanem átölelte az Atyának minden gyermekét? Ez a nagy ujdonság, minden büszkeségnek legmagasabb elítélése, a nemzeti, a vallási, a felekezeti, a dogmatikus büszkeségnek elejtése; ez a legnagyobb botránkyó minden felekezet farizeusaira nézve. Az egyetemes testvériség és az egyetemes türelmesség nyílt kijelentése ez Jézus részéről. Lerontotta az összes korlátokat, megszüntetett minden előjogot, privilégiumot és monopoliumot az emberek közt ez a szó.

A zsidó vallásnak az volt a legnagyobb hibája, hogy Istent kizárólag egy népfaj számára képzelte. Ez a balvélemény sokáig tartotta fenn magát, de később napról-napra jobban kitünt fogyatékosága. Mennyivel fenségesebb az a tudat, hogy egy Isten van, az egész emberiségnek közös Istene. A zsidó vallásnak legjellemzőbb, uralkodó vonása az volt, hogy elzárkózott a többi néptől. A keresztyénség lényege pedig az, hogy elítéli ezt a kizáró visszavonultságot. Mindenkit kell szeretnünk

Isten példájára, a ki az ő napját feltámasztja mind a gonoszokra, mind a jókra s egyenlőképen ad erőt, oszt áldást minden gyermekének.

A zsidó nép a legnagyobb keserőséggel gyűlölte a más felekezeti szomszédos népeket is. Az igazi zsidó kiátkozta a szamaritánust, nem azért, mert ez is ismerte az egy igaz Istent, hanem mert a maga módja szerint imádta őt. A szamaritánus már nem volt olyan türelmetlen, mutatja azt Jézus példabeszéde is. A mikor a zsidók az isteni dolgokban való jártasságukkal hivalkodtak, Jézus mindig a szamaritánusok nemes és emelkedettebb érzületét hangsúlyozta az írástudókkal szemben. Feltünteti a szamaritánus szeretetét, a melyben annyi bátorság, figyelem, gyöngédség s őszinteség rejlett. Azt a szeretetet, a mely semmiről sem feledkezik meg, legfennebb csak önmagáról. Ezzel a szeretettel szemben milyen száraz az írástudók vallása. Majdnem kegyetlenséggel töltötték be hivatásukat. A zsinagóga főnökei azzal a joggal voltak felruházva, hogy bárkit kizárhattak a vallásból, sőt valószínű inquisitori szerepet játsztak. Büntetés, élet, halál felett határoztak s mind ezt könnyörtelenül hajtották végre. Ezzel szemben felállítja Jézus az ő tételét.

Senkinek sincs joga valakit kizárni az üdvösségből, csak önmagunknak. A mennyei atya egyformán ragyogtatja drága napsugarait mindenkire. Jézus tanítványain, a kik közelében voltak vagy azokon, a kik tőle távol éltek, a jókon és gonoszokon. Áldjuk az ellenséget is, legyen bármily nagy a tévedésük, mert hisz ők velünk együtt egy atyának gyermekei.

Végül még egy fontos megjegyzést fűzök elmélkedésemhez. Gyakran hallható napjainkban az a panasz, hogy megtámadják a pozitív vallást. A társadalom egy része nem szereti a határozott formában nyilatkozó egyházat, azt állítván, hogy a vallásnak csak benső egyéni befolyása lehet az emberre, hogy székhelye a lelkiismeret, úgy, a hogy az mindenkinek szívében munkálkodik. Más részről meg azt állítjuk, hogy a vallás semmitsem ér, ha nem határozott alakban, ha nem hivatalos formában nyilatkozik, ha nincs fénynyel s pompával körülvéve.

Jézus tanítványai! Én kijelentem előttetek, hogy Jézus is lényegében határozott egyházat óhajtott megalakítani, de nem a papi uralmat, nem a hagyományt, nem a dogmákat, nem a szertartásokat, nem a misticizmust akarta uralkodóvá tenni abban az egyházban, hanem egyesegyedül Istent, s az ő jószágos, mennyei akaratát. Isten uralkodik a mi lelkünkön s mi meghajlunk az ő atyai akarata előtt.

A szeretet s a neki való közös, testvéri szolgálás az alapja egyházunknak. Ez az igazi pozitív egyház, a mely egyszermind gyakorlati céloknak szolgál s életet hirdet, a mely ujjá alakítja az egyéneket, fentartja a családó-

kat s életet ad a nemzeteknek és megmenti a népeket az erkölcsi bukástól. A pozitív, a határozott egyháznak legszentebb törvénye az: Javuljatok! Legyetek tökéletesek! Törekedjétek alázatos lélekre!

A. Cuquerel után francziából:
Király Béla.

Az egyháztársadalmi egyesületek.

Az egyh. ker. Egyházi Értekezletnek Kézdivásárhelyen, 1904. július 5-én tartott közgyűlésén felolvasta Péchi Árpád brassói ref. lelkész.

A mi pedig a munkaerők megszorítását illeti, erre elsőrendű feltételnek tartom, hogy gimnáziumainkban az V—VIII. osztályok ifjúsága és a nagyenyedi tanítóképezde növendékei — a vallástanárok vezetése mellett — ifjúsági egyesületekké alakuljanak és ezekben az egyesületekben mintegy előkészítették az ifjúság, az élet későbbi valláserkölcsei munkáinak elvégzésére. *Ügyszintén* a „Bethlen Gábor egyetemi kör“ ifjúságára is az illetékes vezető egyének hatást kell gyakoroljanak, hogy hasonló irányban is szervezkedjék az ifjúság. És a kolozsvári magas műveltségű theologiai tanárok vagy lelkészek közül válasszanak maguknak egy védnököt, a ki őket vezesse és szervezetükben a valláserkölcsei irányt kifejtsse. *Ha ez egyszer megvalósítva lesz*, a művelt egyetemi ifjúság körében, akkor gyülekezeteink évről-évre nyerni fognak céltudatos egyéneket, az egyháztársadalmi munka irányítására. Sőt tovább megyek, szükségesnek tartom, hogy a theologiai ifjúság körében is ilyen szervezet létesüljön és ez kapcsolatba hozatván a „Cura pástorális“ tanításával, így az ifju papi nemzedék a négy évi tanfolyam alatt olyan készséget nyer a lelki gondozás és az egyháztársadalmi munka terein, hogy a midőn kilép az életbe, már nyílt szemmel látja kötelességeit. Ekkor egy pár évi lelkészkedés után, az ifju papság igen szép eredményeket mutathat fel az egyháztársadalmi munkában, gyülekezetében.

Tehát mélyen tisztelt értekezlet, ne habozzunk az új intézmények beállításával, mert ha azt akarjuk, hogy munkánk ne csak a tervelgetésben álljon, dologhoz kell kezdünk és ha nincs elég munkásunk, munkásokat kell neveljünk mihamarább. Ha ezt teszszük, akkor a siker el nem maradhat.

De lássuk ezek után, hogy az egyháztársadalom szervezetét, miként lehet biztosítani célirányosan. Felfogásom szerint a beosztás a következő lehet u. m. 1. Ifjúsági egyletek. 2. Nőegyletek. 3. A meglelt koru férfiak részére a szomszédságok.

*

1. *Az ifjúsági egyletek.* Ezeknek megalakításánál a fő elv, amit szemünk előtt kell tartunk az, hogy valamint a konfirmációig a gyermekek valláserkölcsei nevelése az egyház kezében van, az továbbra is ott kell maradjon, hogy népünk a jó erkölcsökben, a munkás életben és az egyházi rendtartásban neveltessek.

Itt pedig figyelmet érdemlő első szempont, hogy a lelkész lelki atyja kell hogy legyen egész gyülekezetének, így az ifjúságnak is. Ő kell tehát szemmel tartsa az ifjúságot. A második szempont az, hogy a felszolgált ifjúsággal nem lehet úgy bánni, mint az iskolás gyermekekkel. Ezért módot kell nyújtani az ifjúságnak arra, hogy ő maga alkosson magának ifjúsági egyesületeket. Természetesen, a fiúk és a lányok külön-külön alakulnak egyesületekké. Minden egyesület pedig választ magának elnököt saját soraiból. Azután a lelkész támogatására lehetőleg a presbyterium, illetve a nőegylet soraiból küld ki a jelzett

két testület egy ifjúsági apát, illetve anyát; ezek két évre alkalmaztatnak megbízható egyházi, illetve nőegyleti tagok közül. Ők azután gyakran érintkeznek az ifjúsággal, ellenőrzik, irányítják az egylet dolgait és közvetítik a szülők és a lelkész előtt az ifjúsági ügyeket. *Részt* vesznek az ifjúsági összejöveleteken. *Ügyelnek* az ifjúságra nyilvános helyeken, mint p. o. a fonókban, varrókban és tánczestélyeken stb. A fő felügyeletet a lelkész gyakorolja; a szükséghez mérten olykor kiküldheti lelkész ennek gyakorlására a tanítót és a hol ilyen van a s. lelkészt is.

Miután azonban az ifjúsági egyletek alakításánál a valláserkölcsei nevelés kell hogy a fő szempont legyen, az összejöveletek alkalmával, kivált télen, valláserkölcsei előadások tartatnak; nemkülönben bibliamagyarázatok. Es szorosán ellenőrzendő, hogy az ifjúság látogatja-e az istentiszteletet és az urvacsoarához testületileg, azaz illő sorral járul-e? Kivánatos, hogy az ifjúságnak külön-külön hely jelöltessék ki a templomban. Időközönként, p. o. téli időben tartani kell ifjúsági istentiszteleteket is, ezeken vegyenek részt a felnőttek és azt ellenőrizze a presbyterium.

Azután a téli hónapokban, bizonyos órákon a felszolgált ifjúság, külön a fiúk és külön a lányok nyerjenek oktatást az általános ismeretekből. Az oktatás pedig legyen az ifjúság pályájának és hivatásának megfelelően gazdasági vagy ipari irányú; e mellett az írás és olvasás gyakorlását cultiválja és a jó könyvek olvasását is szerettesse meg az ifjúsággal. A lányoknak ezenkívül a nőegyleti tagok adjanak oktatást a háztartási dolgokban, *varrásban, foltolásban és más* szükséges kézi munkákban, *valamint* a házi kertészetben.

Az ifjúsági apa, illetőleg anya ellenőrzése mellett történjenek az ifjúsági mulatságok is, mint: társas játékok, tornák, a táncz és az ének tanulás, a tanító és más alkalmas egyének vezessék ezeket. Az ifjúsági dalegyletek időközönként működjenek a templomban és más nemzeti ünnepélyeken is. A nyári mulató és torna-helyiség kivált a községekben valahol a szabadban létesítendő és körülötte élő fákat kell ültetni, kereken pedig ülőpadokkal kell ellátni. A nyári mulatságok, tornák, társasjátékok vasárnap d. u. a vécsernye bevégeződése után, legfennebb 7 óráig tarthatnak.

Az ifjúsági egyleteknek, az ifjak addig köteles tagjai, míg megnősülnek vagy férjhez mennek; ellenesetben a fiúk és lányok egyaránt 24 éves korukig. Azután is kivánságukra még néhány évig az ifjúsági egyletekben benn maradhatnak; de különben azok is, a kik a házaseset kötelekébe nem lépnek, ezután a nőegyleteknek, illetve a szomszédságoknak illetékes tagjai.

Ott, a hol az ifjúságnak nagy a száma, több fiók egylet alakítandó; de azok ellenőrzése egységes maradjon mégis; legfennebb több ifjúsági apa, illetve anya nyer így alkalmazást.

És miután általában a nevelés, a külső kényyszerítő eszközöket nem nélkülözheti, minden hó utolsó vasárnapján, az atya, illetve az anya jelenlétébe az ifjúsági egyletek számba veszik a mulasztásokat. Ugyanis a kik későn mentek templomba, vagy elmulasztották az összejöveleteken való megjelenést, vagy az elhalt tagtárs temetésén a részvételt és mulasztásukat igazolni nem tudják, mindazokat bizonyos pénzbírságra ítélik. Továbbá, pénzbírsággal büntetnek azon ifjak, kik az összejöveleteken ittasan jelennek meg, vagy az utcán duhajkodnak, káromkodnak. A nagyobb hibáknál lelkész az illető ifjut négy szemközt külön, vagy szülői jelenlétében megint.

A pénzbírság esetenként 10, 20, 30, 40 fillér lehet és az évi tagdíj legfennebb 50 fillér; ezek, valamint az évente tartandó egy-két nagyobb multság

jövedelme szolgál, legalább egyelőre, az ifjusági egy-
letek kiadásainak fedezésére.

Az így létrehozott ifjusági egyletek által, a lel-
késznek kitűnő alkalmak nyílnak az ifjúsággal való
közvetlen érintkezésre; úgy, hogy valamint egy ren-
des háztartásban, a családító akarata nélkül, mi sem
történhetik, az ifjuság körében is minden a lelkész
tudtával esik meg. Természetesen, a presbyterium és
nőegylet, a lelkésznek e nemes munkában szóval és
tettel segítségére kell hogy legyenek. *Ezért szükség-
es, hogy gyűléseiken az eddigi megszokott kérdések
mellett, az egyháztársadalmi ügyekkel is foglalkoz-
zanak e testületek és annak végrehajtásában, a mit
igy üdvösnek találnak, tevékeny részt is vegyenek.*

Az általános érdeklődésre annál is inkább szük-
ség van, mert a mi társadalmi ferdeségeink hatása
alatt a szülők, gyermekeik valódi értékét meg nem
értve, azokat elkényeztetik. *Nemcsak városokon, de
falukon is ma már sokan így gondolkoznak: az én
gyermekeim különbek, mint a másokéi, miért alkalm-
mazkodjanak tehát a közrendhez? miért elegyedjenek
a tömeg közé? Az ilyen balvéleményeket nagy körül-
tekintéssel, türelemmel lehet csak megtörni; úgy, ha
erős közvéleményt tudunk teremteni; de ha ez, egy-
szer sikerült, akkor már az előítéletek jege meg van
törve és létrejön így a közszokás. Régi igazság pe-
dig, hogy a nép véérébe átment közszokások, az élet-
ben többet érnek, mint a papíron levő jó törvények.*

(Vége következik.)

ISKOLA.

Tudnivalók

a zilahi ev. ref. Wesselényi-kollégiumban az 1904—5. iskolai évre
vonatkozólag.

A pótló-, javító- és fölvételi vizsgálatok augusztus
30—31. napjain lesznek s mindkét nap reggel 8 órakor
kezdődnek.

Fölvételi vizsgálat engedélyezéséért aug. 29-dikéig kell
az igazgatónál jelentkezni.

A tanulók fölvétele és beírása szeptember hó 1—5.
napjain történik, még pedig, amennyiben az ujon jövő és
osztályismétlő tanulók közül első sorban a református val-
lásuak vétetnek föl s csak azután a más felekezettűek, a
következő renddel:

szeptember 1. és 2. napján az I. osztályba lépő reform-
átusok;

szeptember 3. napján — amennyiben a törvényes lét-
szám keretén belül számukra hely marad — a más fele-
kezettűek s ezek között is első sorban a helybeli illetősé-
gűek; ugyanezen napon vétetnek föl a többi osztályba is
az ujon jövők, tekintet nélkül vallásukra;

szeptember 4. és 5. napjain történik az intézet eddigi
tanulóinak beírása.

Beíratásakor kivétel nélkül minden tanuló fizet: fölvé-
teli díjban 4 koronát, ifjusági könyvtárra 1 koronát, a ta-
nári országos nyugdíj- és gyámintézet javára 6 koronát,
értesítőre 1 koronát, butorzatra 4 koronát. E díjak fizetése
alól fölmentésnek helye nincs. Tandij egész évre — fele-
kezeti és osztálykülönbség nélkül — 40 korona, melynek
fele szintén a beíratásakor, másik fele legkésőbb február
hó folyama alatt fizetendő be. Hatósági szegénységi bizo-
nyítvány alapján s írásos folyamodásra a szegénysorsu
„jó“ tanulók egészben vagy részben tandijelengedésre szá-
mlíthatnak; de sem tandijelengedést, sem más jótéteményt
nem nyerhet a gimnázium oly tanulója, aki ismétlő, kinek
magaviseleti jegye a „jó“-nál gyengébb, vagy csak javító-
vizsgálattal haladt feljebb. Az ilyennek folyamodása el sem
fogadtatik. A tandijmentességet kérő folyamodások csak a
beíratásakor fogadtatnak el.

A jövő 1904/5. iskolai évre internátusunkba és kon-
viktusunkba 100—110 tanulót veszünk fel. Akik az inter-
nátusba felvétetnek, azok, ha csak az ellenkezőre fontos
ok nincsen, a konviktusnak is kötelezett tagjai. Az inter-
nátusba és konviktusba való felvételért, írásban kell folya-
modni az igazgatósághoz augusztus 15-dikéig. Később folya-
modók kérvényei csak abban az esetben vétetnek figye-

lembe, ha az addig jelentkezőkkel az összes helyek be-
nem telnek.

Díjak a konviktusban: egész díj 200 korona, $\frac{1}{4}$ ked-
vezményes hely díja 150 korona, $\frac{1}{2}$ kedvezményes helyé
100 korona, $\frac{3}{4}$ kedvezményes helyé 50 korona, egy egész
iskolai évre, melyért a tanulók a közbeeső szünetidők kivé-
telével naponként reggelit, ebédet és vacsorát kapnak. A
konviktus minden tagja fizet azonkívül felszerelés haszná-
latáért egy évre 4 koronát.

Ingyenes kedvezményes helyeket, különös tekintet
érdemlő eseteken kívül csak jó magaviseletű és jó elő-
menetelű tanulók nyerhetnek el.

Akár ingyenes, akár kedvezményes helyért folyamo-
dók tartoznak kérvényükben kijelenteni, hogy kérelmük
nem teljesítése esetén fizetés mellett is belépnek-e a kon-
viktusba és internátusba, vagy nem.

Azok a vidéki tanulók, akik „Szilágy vármegyei mil-
lenniumi“, „Rédiger Eszter“, „Balog Pál“, esetleg „Bydes-
kuty Helena“-féle ösztöndíjat nyernek, az internátusnak és
konviktusnak kötelezett tagjai s amennyiben emez ösztön-
díjuk nem lenne elég konviktusi és internátusi díjaik fede-
zésére, a különbözetet fizetni tartoznak.

Az internátusban, hol a felügyeletet két tanár gyako-
rolja, a fölveendő tanulók lakást, fűtést, világítást kapnak.
Díjak: egész évre 56 korona, illetőleg 46 korona; amazért
felső, emezért alsó (karikás) ágyat kap a tanuló. E díja-
kért a tanuló orvosi gondozásban is részesül, de a gyógy-
szerek árát a szülő fizetni tartozik; súlyos vagy ragályos
betegség esetén azonban az internátusból a szülők költsé-
gén a kórházba vagy haza szállíttatnak. A benlakók kö-
telesek a szünetidőre hazamenni.

Ingyenes helyekre jó magaviseletű és legalább jó elő-
menetelű tanulók folyamodhatnak. 6 koronát azonban az
ingyenesek is tartoznak fizetni. A konviktusi és interná-
tusi kedvezmény nem okvetetlenül kapcsolatos.

Minden internátusi tagnak kell hoznia egy 180 cm.
hosszu és 80 cm. széles vaságyba való szalmazsákot, egy
párnát, egy paplant, legalább két rendbeli ágyhuzatot, 4
inget, 4 lábravalót, 2 törülközőt, 2 hálóinget, 4 pár haris-
nyát vagy kapcztát. Agytakarót, széket, szekrényt s mos-
dotátal az intézet ad. Ládák a lakoszobákban nem tarthatók.

Az internátusba beköltözhetnek a tanulók szeptember
1-től kezdve; a konviktus is szeptember 5-dikén, az isk.
év megnyitása napján, délben nyílnak meg.

I. Tandij s egyéb díjak. Egész tandij fizető I. félévre
36 K., II. félévre 20 K., fél tandij fizető I. félévre 26 K.,
II. félévre 10 K., tandijmentes 16 K. Ezek a díjak az igaz-
gatónál fizetendők: az I. félévi a beíratásakor, a II. félévi
legkésőbb február hóban.

II. Internátusi díjak. Felső ágyas díja I. részlet 26 K.,
II. részlet 15 K., III. részlet 15 K., alsó ágyas díja I. rész-
let 21 K., II. részlet 12 K. 50 fil., III. részlet 12 K. 50 fil.,
ingyenes I. részlet 6 K. Ezek a díjak Nagy Sándor inter-
nátusi vezető tanárnak fizetendők, még pedig: az 1. rész-
let a beíratásakor, a 2. részlet a karácsonyi, a 3. részlet a
husvétii szünetet követő első napon.

III. Konviktusi díjak. Egész díj fizető I. részlet 104
K., II. részlet 50 K., III. részlet 50 K., $\frac{1}{4}$ kedvezményes
I. részlet 74 K., II. részlet 40 K., III. részlet 40 K., $\frac{1}{2}$ ked-
vezményes I. részlet 54 K., II. részlet 25 K., III. részlet
25 K., $\frac{3}{4}$ kedvezményes I. részlet 30 K., II. részlet 12 K.,
III. részlet 12 K., Ingyenes I. részlet 4 korona. Ezek a díjak
Bécsér János konviktusi vezető tanárnak fizetendők
ugyanazon időben, amikor az internátusi díjak.

A segélyt megnyerők névsorát az igazgató legkésőbb
augusztus 25-ikéig közzéteszi a Szilágyban és a többi
vármegyei újságban. Az internátusba és konviktusba fo-
lyamodók külön is értesítettek.

Kiki annyi külön kérvényt tartozik beadni, ahányféle
jótéteményért, vagy ahányféle ügyben folyamodik és (a
felvételi-vizsgálat engedélyezését, tandijmentességet és in-
gyen tankönyvet kérőkön kívül) minden folyamodványt
1904. augusztus 15-dikéig kell beküldeni alulirothoz.

Kincs Gyula,
a Wesselényi-kollégium igazgatója.

KÜLFÖLDI SZEMLE.

Oroszország és az örmény egyház.

Még mielőtt a „kulturáért“ háboruba fogott volna
az orosz birodalom keleten, Ázsia nyugoti szélén

egy „kisebbszerű“ hatalmaskodással példát adott, újabb példát arról, hogy milyen nagyon szívén hordozza az emberiség s éppen szomszédai s köztük alattvalói eléhaladását. A múlt év novemberében azt a meglepetést szerezte az örmény egyháznak, hogy egy ukázban a lelkeszi s tanári székek betöltését egyszerűen állami jóváhagyástól tette függővé, a mivel egy régebbi keletű s mélyrehatóbb, vagyis nagyobb jogfosztást jelentő „reformnak“ óhajtottá újtá-ból elhárítani a szegény meglepettek ellenállását. Ez a mélyebb reform az örmény egyház vagyonának elkönfiskálása. Régi terv, melyet Golicyn herczeg, az örmények régi ellensége már 1898-ban a czár elé terjesztett, akkor azonban egy szakértőkből álló bizottság oly kereken elútasított, hogy épen enyhébb ellenőrzést javasolt az örményekkel szemben. Golicyn egyenesen a czárhoz fordult tervével s alaptalan gyanúsításaival, hogy az örmény egyházi vagyon forradalmi czélokra áll készen, sikerült az új tárgyaláson konfiskáló tervét elfogadtatni s a czár beleegyezését kinyerni, nem felejtve el megnyugtani a kedélyeket, hogy a jámbor örménység örömmel fogja meghajtani fejét.

Ebben azonban kellemetlenül csalódott a reformáló herczeg, mert az ellenállás, ha hevességéből máig vesztett is s a mindenható uralomhoz képest hiába fog csak reménykedni is: pusztában kiáltó szó létére is impozáns czáfolat a buzgó újtónak. Az ukáz nyomában, mely az egyházi vagyon átadását rendelte, seregestül jelentek meg röpiratok, melyek halállal fenyegetik az engedelmeskedőt, sőt a katolikust s zsinata tagjait is, ha aláírják a rendeletet. Az agg katolikus meglepetését, mikor az orosz hivatalnok aláírását kérte, megindító elképzelni. Négy napi gondolkozási időt kért. Akkor, elszántan, először örményül s mikor így nem akarta megérteni, oroszul — ajtót mutatott a prokurátornak. Egész tanácsa egy lélekkel kérte s nyugodott meg benne, hogy megtagadja az aláírást, készebbek mind lemondani állásukról, ha a tervet erőszakolják uraik, az egyházi csak címét tartván meg, nehogy a czár csakugyan mást nevezzen ki. A belügynisztertől sürgönyben kérték a rendelet felfüggesztését; de mivel a rendeletet nem egy helyütt erőszakkal keresztülvitték, Galicyn, a Kaukasz kormányzója, azzal ellensúlyozta e sürgönyt, hogy nem is kell figyelembe venni, hiszen az átadás rendben és szépen folyik.

Szépen, bizony: az *edshmiatsini* kolostor néhány milliónyi tőkéjét, mit gyanutlanul az orosz állami bankba helyeztek volt el, most egyszerűen lefoglalták. Az orosz kollegák okosabbak, jegyzi meg forrásunk: azok angol bankokba helyezik el kolosszális tőkéiket. Az astraháni lelkeszt, ki a rendeletnek — talán kénytelen — engedelmeskedett, a katolikus megfosztotta rangjától. De választ a miniszteről nem kapott. Akkor egyenesen a czárhoz fordult, függessze fel rendeletét, míg írásban vagy személyesen kifejtheti előtte jogos aggodalmait. Erre jött felelet: a rendelet szigoruan teljesítendő. Az ellenállásért a patriarcha felelős.

Csak hogy a patriarcha népe jogaiért is felelősnek érezte magát, s népe igen jól érezte a jogtalanságot s a lappangó cél, nemzeti léte aláaknázását is, mit ez együgyű „reform“ idéttlenül palástolt. A mozgalom már-már lázadásig hevült. Tiflisben már-már öldöklésig gyuladt. Egy örmény pap fia, ki úgy vélekedett, hogy az örmények akár orthodoxok is lehetnének, ha nyelvüket megtarthatják, alig menekülhetett az oltár védelme alá. Alexandropolban egy görög papot, ki gunyosan dicsékedett, hogy nem sokára örmény templomban fog prédikálni, nyomban megölték. A konstantinápolyi patriarcha mégis úgy vélte, hogy a katolikusnak nem szabad beleegyeznie a

rendelet végrehajtásába; ez a vagyon az örmény *nemzeté* s sok nem-orosz örményé is. Tesz pedig ez a vagyon 500 milliónál is több koronát. Még annak a korábbi csinynek is daczára, melylyel az orosz kormány bezáratta a kaukázusi örmény iskolákat, de amellett azzal áltatta a népet, hogy az örmény pénzből örmény iskolákat fog fenntartani, azaz olyanokat, hová az örmény pénz befoly, de a tanítás nyelve és szelleme orosz.

A demonstrációkat gyorsan alkalmazott kancsukaütések és elzárások igyekeztek elfojtani. Papokat elmozdítottak, sok vádlottat Szibériába száműztek. A vádlottak a kisenevi napok óta hirre jutott derék védőhöz, Karabcsewszkyhez fordultak, de nem merte az állami hatalom haragját tovább ingerelni. Akadtak mégis orosz védők is, kiknek könnyű volt kimutatni, hogy alaptalanul vádolják az örményeket: tüntetéseik nem politikai, hanem tisztán vallásos jellegűek voltak, egy nagy népgyűlés mindig megtalálható fellobbanásai. Sok vádlottat fel is mentettek, mások büntetését enyhítették. A törvény és jog védelméből azonban többet nem is lehetett kicsikarni. Még e processusok alatt elkobozták az örmény lapokat, a tisztán egyháziakat is s szelid fogság alá helyezték az agg katolikust.

(Vége. köv.)

TÁRCZA.

Magyarnagysombori gróf Kuun—Sombory Sarolta temetése.

Múlt hó 28-án délután ment végbe a kolozsmegeyi Kis-Esküllő községben magyarnagysombori Sombory Sarolta temetése, a ref. egyház egyszerű szertartása mellett.

A temetésre nagyszámmal gyűlt össze a környék előkelősége, mert az elhunyt matrona általános tiszteletnek és szeretetnek örvendett.

A temetési szertartást *I. Irsay József* magyarutczai ev. ref. lelkész végezte, az elhunyt kívánságához képest, ki a következő gyönyörű beszéddel búcsuzott el a koporsótól:

Gyászoló gyülekezet! Milyen erős voltam én hajdanában ezen a helyen. Keményebb, mint a fa. Szilárdabb, mint az építő kő. Amint itt állottam, el is felejtettem, hogy létezik egy fekete föld — tele búval-bajjal, tele minden gyarlósággal — legfényesebb ékessége is csak olyan, mint a száraz fű és törékeny pozdorja. Csak a menny kapuját láttam. Rátettem a lelkemet minden szóra. Rátettem a szívet minden gondolatra. Rátettem az életemet a parányi nyájnak minden tagjára. És bizony vallom most, hogy erőtlenebb vagyok egy gyöngye cserépedényénél — emlékezem — mégis, amikor szólottam: „ne félj kicsiny sereg!“ erősebb volt a szó a háborgó mennydörgésnél, áthatóbb a cikázó villámnál — Istennek beszéde vala!!

Legyen hála az én Kegyelmes Istenemnek, soha se voltam egyedül. Abban az első padban — ameddig csak járhatott — mindig ott volt egy törekeny, gyöngye testü, de erős és állhatatos lelkü kegyes nő — egy-egy lehulló forró könnyel — keleti gyöngyöknél drágább bért fizetett nekem. És ha én gyöngültem volna, ha panaszra nyílt volna szám, abban (a most üres) udvarházban meg volt nekem minden biztatásom, vigasztalásom, segítségem is; egy gyöngye nőtől jött, de erős volt és igaz, mert egyezett a jó cselekedet a kegyes beszéddel. Ameddig a templom nem vala, nekem és az én népemnek az az udvarház templomunk is vala. Szeretet hívott oda, szeretet fogadott, szeretet bocsátott el a viszontlátásra!

Köszöntelek immár — bezárt koporsó! Bocsáss

meg idvezült lélek, hogy mig reád nézek vala — emlékeim útait járom. Hívtál. Itt vagyok!! Ha nem hívtál volna, akkor is itt lennék; ha némán, szótlánul is, hogy taposam még egyszer azt az utat, amelyen te jársz; hogy lássam még egyszer (ha utóljára is) a házat, melyben laktál; hogy teljék be amaz ezredéves emlékezettel az én lelkem, hogy hős Tuhutum utódai, Sombor unokái (tebenned is) hivek valának mindhalálig....

Ha te nem hagytál engem soha egyedül, megvert volna az isten engem, ha én ez utolsó úton egyedül hagytalak volna téged. Nem voltál pedig egyedül halálig — utolsó tekintetteddel, végső sóhaj-tásodat felfogta az igazlelkű jóbarát, a halálig hű rokon (akit te sokszor elhagyál) de ő nem hagyott el téged soha. Amit rendelkezél, amit hagyakoztál, mindeneket végez: ahová indítád, ahová küldötted, mindenüvé eljárt, ime én is azok közül való vagyok, akik bizonyoságot tesznek (Ferenczy Lajos). Az új lakók majd letakarítják a régi falakat, kicserélik az ócska butorokat, fundamentumától a fedél tetejéig megújítják a régi hajlékokat. És én ha keresem kedves hveimet, csak a helyük lesz a régi; és az avult testben ha még keresnek valamit (amit a kéz nem fog, amit a szem nem lát), hű ragaszkodást: aligha találok, a régi lim-lommal tán a lelküket is kicserélik. Meglátják majd látó szemeim, „hogy más világ az ő világuk s más az én világom“. Judást is ha találnék, nem rémitene el, hiszen annak sohse szakad magva, mig az ember ember s a világ világ lesz.... Akkor mozdul meg majd az a ti temetőtök, idvezült halott, kegyes, hű lélek! S más helyen, más és bizonyoságot teszték!!

Tanítson bár engem a világ és népe keserű lez-kére. Tanítson, hogy lehet gyarló, sötét lélek feketébb a földnél, sötétebb az éjjeli időnél. Tanítson, hogy lehet gonosz cselekedet nehezebb a kőnél, gonoszabb a megtaposott sárnál. Tanítson, hogy lehet emészto gondolat, mint a nehéz felleg, mint a sötét árnyék; amely eltakarja a fényes napot, behomályosítja a ragyogó csillagokat.... Soha se csüggedek. Türeátok nézek. Azok a gyepes hantok nekem új biztatás, nekem élet, nekem idvesség. A ti beszédek nem változik, mint az élő embereké. Ti sohase voltatok Judások s bizony ott se lestek.

Sokszori panaszod, keserű beszéded, immár nyugvó vándora e változó életnek, mintha felgyült volna bennem maig. De látod!? Most békesség vagyon!!.. Mint hűséges szolgád megállok most melletted, a miképpen eddig. Szólok hozzád egyet.....kettőt.. azt is csak úgy, mint azelőtt. Nem szólok a porló testtel, nem a bezárt koporsóval. Előttem most az a kép áll, amelyik nem halt meg soha.... Azt tartom meg holtomiglan. Előttem lesz mindig, el sem is felejtem, nem felejtetem soha: hogy hallgattad egyszerü beszédem, hogy figyeltél minden gondolatra, mint a zsenge gyermek csüng a mesemondó ajkán. Emlékszel as első történetre!?

A paradicsom büne után, jött a büntetés. A boldogság nyoman — fakadt a küzdés, tépelődés, verejték. Nem győzte az ember — most se győzi soha — egyszer csak megeredt könnyeink árja, ő nem tudta mi a! A magas egekből egy angyal léte-kint, odamegy az Urhoz — s emigyen könyörög. Én Uram, Istenem oh nézd meg az ember (akit terem-tettél) — sir!! Bocsáss engem vissza, hogy menjek a földre és legyek ott végig, hogy segítsek neki könnyét letörteni. Az Ur elbocsátá, az angyal elmene, a Reménység vala. Itt marad a földön, és itt leszen mindig, és leül örökké siró ember mellé és végnél-kül segít könnyét letörteni....

Milyen boldog valál? Elgondolni is szép. Mi kell az embernek bizony -- amid neked ne lett volna!? Születés, rang, fény, dicsőség.... Ki mondhatja ugyan

ma a Somboriak után, hogy egy ezer esztendőn át, egy helyben — im a Magyarok Honfoglalása helyén — maradna fiuról-fiura, leányról-leányra gyarapították ősi nemzetségük, fényes családjuknak, magyar nemzetünknek ősi nevét e világra szóló fényes dicsőségét!?

Neked azonban semmi nyereséged nem volt, hogy palotában születél. Ha viskóban születés s koldus lettél volna, nemes lelked téged abból a porból is csak fölemelt volna. Így pedig a világ mindig ígért neked — soha se adta meg. A mi másnak öröm, gyönyörűség, neked keserűség, nehéz próba és gyöt-relem vala. Te nem maradtál adósa senkinek, — neked pedig mindig adósod az élet. Csoda, hogy most fizet egy koporsónyi csendességet.....

Én már csak úgy kaptalak — emlékeid felett sirva. Csak úgy szólottam az én Uramnak: engedj Uram engem a te szolgáló leányod mellé — hogy segítsek neki könnyét letörteni. Megengedte. Törültem a mennyt tudtam; de igen sok vala. A mig há-zadat jártam, soha se léptem át küszöbedet, hogy ne lett volna nálad egy, vagy több árva gyermek s szegény özvegy asszony. Ha más nem, hát magad. Mert a királyné is szegény, ha özvegy. A nagy rang és mód mellett — kiket a világ boldogaknak tart, — hány könnyet ejtenek és milyen keserűt a paloták özvegyei és árvái — csak az Isten tudja. Kiről mondjuk mi is — mindig igazán — hogy az ág is húzza; ha nem a szomorú özvegyről és a bús árváról. Amikor téged is sereg árva vet körül egyszer, egyet leányodnak választál, hogy legyen kiért élj s kiben újra remélj... Menjek-e vissza még az emlékek során, mondjam-e most újra, hogy téged minden szél megtalált, minden göröngy felsértett és minden tövis megszurtt. Dehogyan mondon, csakhogyan vége van. Az elébb mon-dám, hogy erős valék — s most nem tudom mi van velem, úgy érzem, hogy nem birnak a lábaim s sze-meimen ködfátyol vagyon. Nem is azért jöttem, csak-hogy köszöntsélek. Elbucsuztam tőled és kikisérjelek. Bucsuzzék az én régi, árva népem, a te néped s mind ez a nép közel s távol, kihez elválasztás nél-kül, mindig jó valál.

Gyászoló gyülekezet! Bucsuzzunk hát mind. Én tudom kit siratok, tudom kit vesztettünk. Titeket is tudlak, mind tudom a házakat is, ahonnan ide jöt-tek, bucsuzzatok és szelid emlékkal legyetek... Kedves Patronám! meg sem is állítalak, hanem elbo-csátalak s imádkozom érted. Köszönöm, hogy hű valál anyaszentegyházamhoz. Köszönöm, hogy hű valál tem-plomodhoz. Köszönöm, hogy hű valál én árva népem-hez. Köszönöm, hogy hű valál hozzám is halálig.

Aldjon meg az Isten s legyen veled mindörökké. Amen.

KÜLÖNFÉLÉK.

Rákóczi hamvai Kassán. A magyar történelem nagy alakjának, II. Rákóczi Ferencz fejedelem hamvainak hazaszállítására Tisza István miniszterelnök most hosszabb iratot intézett Kassa városához. A miniszterelnök leiratá-ban azt hangoztatja, hogy Kassa város az a hely, melyet történelmi és személyi vonatkozások leginkább Rákóczihoz fűznek s ezért a hazakerülő hamvoknak ott van a leg-méltóbb helyük. A kassai domban helyezik tehát örök nyugalomra a lánglelkű hős fejedelem földi maradványait s a szent ereklje örök időkre dicsősége lesz Kassa váro-sának.

1848. XX. t.-cz. Megvan immár 56 esztendeje — van ilyen sok a magyarnak — persze hogy ideje lenne valami nagyot és dicsőt cselekedni. De hogyan?! Kérdé-sek kérdése. Nem lennénk mi magyarok, ha nem tudnánk veszekedni és nem lennénk kálvinisták ha nem politizál-nánk — mind a templom küszöbéig. Eötvös Károly ellen fegyelmi lesz országgyűlési beszéde miatt. Jó lesz az?! Mikor a hivatalosak között a választottakat tiszteljük

meg bizalmunkkal — ki mondja, hogy nem a legjobbakat választjuk!? És a politikán túl, ha egy sorba állítjuk báró Bánffy Dezsőt, gróf Tisza Istvánt és Eötvös Károlyt — ki merné mondani, hogy legjobbak felülük nem egyek abban, hogy — kálvínisták?!... Atyámfiai, férfiak, vigyázatokat. Est modus in rebus

Vallásos élet Korond fürdőn. A „Lorántffy Zsuzsánna-Egyesület“ egyik diakoniszája, Klimó Mártha nővér, aki életét és tevékenységét a reformált hit- és a Krisztusiszeretet hirdetésének szenteli: a korondi fürdőn tartózkodik, ahol szent hivatását fáradhatatlan buzgalommal tölti be. A fürdő és a környék közönségének lelki-épülésére vallásos felolvasásokat és bibliamagyarázatokat tart a szabad ég alatt, mely istenes ünnepeken napról-napra többen vesznek részt. Így folyó július 21-én délelőtt is szent lelkesedéssel és buzgósággal magyarázta és fejtegette a szeretet és jóság törvényét s a biblia parancsait, mely alkalommal a közönség zsoltárokat énekelt.

Felavató ünnep. Szép és megható ünnepe volt a gáti evangélikus református egyház közönségének. A gáti reformátusok ugyanis nagy áldozatkészséggel megújították avult templomukat, új paróchiát és iskolát építettek. Ezeknek az új épületeknek volt a felavató ünnepe. A felavatási szertartást Sütő Kálmán esperes végezte több lelkes segítségével. Jelen volt az ünnepen Uray Imre országgyűlési képviselő és egyházmegyei gondnok is, ki ez alkalommal szép beszédet tartott. A felavatási ünnep után közebed volt.

Papválasztás. Sepsiszentgyörgy is megoldá gordiusi csomóját. Erzsébetvárosi ifju lelkész aát, Koréh Endrét választván meg papjául. Koréh jeles tagja törekvő ifjú lelkészi karunknak, kinek működéséhez előre is jó reményeket fűztünk. Ha Sepsiszentgyörgy is akarja, új lelkésze is mindkét kezét a nemes munkára veti. A siker el nem marad, a mi reménységünk pedig meg nem szégyenül. Sepsiszentgyörgy áldott jó székely népe soha se volt *oldott kévének* való, hanem az elsők közt vezetett. Adja Isten, hogy tovább is úgy cselekedhessék. Hogy is mondja jó Petőfi: „Csak nem fajult el még a székelyvér?!“

Kis-Kun-Hegyesen is július 24-én dőlt el a Kisujszállásra távozó Török Imre lelkész aa. helyének betöltése. Maklár Károly nyékládházai lelkész győzött. Minket is érdekel a választás, mert a meghallgatottak között volt Bácsi Gyula kolozsmérai lelkész aa. is, ki második helyre érkezett 101 szavazattal.

Esdő kiáltás! Maros-Tordavármegye Somod községében f. hó 24-én d. u. 2 órakor óriási tűzvész pusztított, mely a roppant nagy szárazságban 46 székely kisgazdának mindenét porrá tette. Házak teljes berendezésekkel, gazdasági épületek, disznók, baromfiak, gyümölcsfák, a jelen esztendőnek a szárazság miatt egyetlen terménye, a búza, mely készen behordva asztagokban állott, cséplésre várván, a lángok martaléka lett. A lakosság, férfiak, nők, gyermekek, hiányos nyári öltözékben, szívet rendítő jajveszékések között menekült a községet körítő gyümölcsösökbe, szántóföldekre, sőt még a szomszédos községekbe is, alig tudván így is megmenteni szánalmas életét. A tűz, melyet este 8 órakor sikerült lokalizálni, még most is ki-kitör a meggyuladt búzakazlakból. Nem maradt semmi a pusztta megégett földön kívül; 46 református család földönfutó lett, apák és anyák jajgatva keresik telküknek barázdáját s ráborulva csaknem mezitelen, éhez, siró gyermekeikre, lakóházuknak hamujában fetrengnek s keserves kiáltás hangzik ajkaikról: Isten segits, emberek ne hagyjatok el! Ezeknek a szerencsétleneknek kiáltását ismétlem én is, esdve kérve a magas kormányt gyors segedelem nyújtásra, esdve kérve a könyörületes szíveket e borzasztó nyomornak — filléreikkel leendő — enyhítésére. Kelt Somosdon, 1904. jul. 25-én. *Széli Jakab*, ev. ref. lelkész.

Helyreigazítás. Lapunk 30-ik számában tévedésből nyomódott „Küküllői egyházmegye“ helyett „Radnóthi egyházmegye.“

GYÁSZROVAT.

A báró Kemény-családnak gyásza van. Báró Kemény László haláláról szól az alábbi gyászjelentés: Magyar-gerőmonostori br. Kemény Ilona, férj. Deutsch-Pavlovitzi

báró Mattencloht Jánosné; férje Deutsch-Pavlovitzi báró Mattencloht János és gyermekeik: Ilona és János; magyar-gerőmonostori báró Kemény Árpád és neje magyar-gerőmonostori br. Kemény Árpádné sz. Széni Arabella fájdalommal jelentik szeretett testvérük, illetőleg sógoruk és nagybátyjuknak magyar-gerőmonostori báró Kemény Lászlónak élete 69. évében, Szilágy-Kövesden, folyó évi július hó 24-én, reggel 6 órakor végelegyengülésben történt elhunytát. Az egyház szertartása szerint f. hó 25-én. d. u. 6 órakor Szilágy-Kövesden örök nyugalomra helyezték. Bizony csak pusztulunk, veszünk...

A mult pénteken temették el Kisesküllön gróf Kuun Sombory Sarolta kegyes pátronánkat. Magyar honfoglaló őseinknek nemes utóda, nemzetségtájának gyökérszála Tuhutumig mennek vissza. Szép történelmi multtal dicsekvő családjának előkelő tagja. Egész életében, minden tehetséggel a jótékonyágnak élt. Kisesküllő kicsiny leányegyházunknak lelkes és fáradhatatlan pártfogója volt, méltó őseihez. Az új templom építéséhez 2000 koronát adott, a templom belső berendezéséhez külön járult hozzá, az egyház közterheinek viselésében első vala halálig; végrendeletében pedig ismét 1000 koronát hagyott az egyháznak. Emléke legyen áldott. Vajha példája örökkön élő lenne a mieink sorában. Helyettes szerkesztőnk temette el; a méleghangú, közvetlen bucsúbeszédet „Tárca“ rovatunk hozza.

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 3013—1904.

KÖRLEVÉL

valamennyi egyházmegye nagytiszt. esperesi hivatalának az orsz. gyámintézeti járulékok levonása tárgyában.

A f. évi június hó 6—9. napjain tartott egyetemes konvent 19. jkvi számú határozatával az országos lelkészi özvegy-árvai gyámintézeti járulékok és hátrálékok behajtása, valamint a járulékokat és hátrálékokat feltűntető kimutatásnak évenkénti elkészítése körül mutatkozott szabályellenes eljárások megszüntetése végett elrendelte, hogy:

a) egyházkerületi hatóságaink a közalapi és államsegélyeket, valamint a lelkészi fizetések kiegészítésére az állampénztárból kiutalt összegeket a kongruát élvező lelkészek részére csak olyan nyugták ellenében fizessék vagy fizetessék ki, a melyek az illető esperesek által látamoztattak és melyeken az, hogy az illetők vannak-e hátrálékban az országos ref. lelkészi özvegy-árva gyámintézeti illetményel és mennyivel — kitéve legyenek. Hogy pedig ezt az esperesek pontosan kimutathassák, a hátrálékok kimutatása az országos ref. lelkészi özvegy-árva gyámintézet egyházmegyei pénzkezelőtől minden év január és július első hetében, tehát a lelkészi kongrua kifizetését épen megelőzőleg mindenkor kérjék be;

b) az esperesek arra is utasítatnak, hogy az alapszabály 27. §-a alapján a végrehajtást a késedelmeskedő vagy fizetni nem akaró lelkészekkel szemben, az egyházi törvényben megengedett alapon foganatosítsák;

c) mivel pedig a tárgyalás folyamán arról is értesült a konvent, hogy egyes egyházmegyékben a kezelési szabályoktól eltérőleg — nem az esperes által — a konventi rendelkezések és az 1894. évi jelentő ívek alapján készítettnek el az egyes lelkészek hátrálékait és évi járulékait megállapító kimutatási ívek, hanem több helyen az egyházmegyei pénzkezelő által utasítatnak az egyházmegyei esperesei, hogy ezt a kimutatási ívet a kezelési szabályok rendelkezéseinek megfelelően minden év február havában maguk készítsék el és az egyházmegyei ellenőrző bizottsággal felülvizsgáltatván, küldjék azt be a végrehajtó bizottság előadóájához.

Midőn e határozatot az összes érdekelttel, ahhoz alkalmazkodás végett hivatalosan is közöljük, egyuttal ugyancsak a főtiszteletű konvent 10. jkvi számú határozata alapján, utasítjuk esperes aait, hogy a megüresedett lelkészi állomások javadalmából a 2^{1/2}/o-os tagdíjat a rendes évi kimutatásba pontosan írják elő s azt a szokásos módon behajtva, a Magyar Földhitelintézethez idejében küldjék fel.

Félreértések kikerülése céljából megjegyezzük, hogy a 373—904. számú körlevélben minden év február 15-ig igazgatótanácsunkhoz bekívánt évi jelentés ezután is rendszeresen beadandó, mert ez úton kívánjuk ellenőrizni a

főtiszteletű Egyetemes Konvent fennebbi rendelkezésének végrehajtását.

Kolozsvárt, 1904. július hó 22-én.

Dr. Bartók,
elnök.

Kádár János,
titkár.

Sz. 3014—1904.

KÖRLEVÉL

az országos közalapi járulékok tárgyában.

Az idei június 6—9. napjain tartott főtiszteletű egyetemes konvent 31. jkvi sz. 4. alpont alatt kelt határozata folytán figyelmeztetjük az összes érdekelteket, az országos közalapi járulékok befizetésével járó postabérek ne a jelentő íveken, hanem *mindig és kizárólag csak a fő-tablán számoltassanak el.*

Esperes aait pedig felkérjük, hogy a közalap kezelők személyében beállott változásokat a jó rend érdekében azonnal jelentsék be a közalap végrehajtó bizottságának a lakhely és utolsó posta pontos megjelölésével.

Kolozsvárt, 1904. július hó 22-én.

Dr. Bartók,
elnök.

Kádár János,
titkár.

3438—1904. sz.

KÖRLEVÉL

a kollegiumok méltóságos t. Előljáróságaihoz.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter ur f. évi 36408. sz. a. az alább következő körrendeletet adta ki valamennyi tankerület főigazgatóságához, a melyet tájékozódás és alkalmazkodás végett közlünk a kollegiumok előljáróságaival.

„A tankerületébe tartozó középiskolák igazgatóságának megfelelő utasítása végett, tudomására hozom a főigazgatóságnak, hogy járvány esetén az 1876. XIV. t.-cz. 34. §-ának 1. bekezdése és a belügyminiszterium vezetésével megbízott miniszterelnök ur törvényt magyarázata értelmében a törvényhatóság első tisztviselőjének mindenek előtt a járvány fennállását kell megállapíttatnia s csak ennek megtörténte után intézhetnek az iskola bezáratása iránt.

Amennyiben a járvány fennállásának előzetes megállapítása nélkül határozná el a törvényhatóság első tisztviselője a bezáratást: e határozat ellen az illető középiskola igazgatója jogorvoslattal élhet.

Kolozsvárt, 1904. július hó 29-én.

Dr. Bartók,
elnök.

Kádár János,
tanügyi előadó helyett.

887—1904 sz.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a marosi egyházmegyébe kebeleztetett *csejdi* egyházközség énekvezér-tanítói állomásra pályázat hirdettetik.

Javadalom: tisztességes lakás, gazdasági épületekkel és kerttel. Buza és zabkepe értéke 153 kor. 60 f., 14 h. 208 □ öl szántó, 1000 □ öl rét és kert, 134 □ öl szőlő, tiszta jövedelme 38 kor. 60 f., tandij az egyházközség pénztárából 8 kor. 40 f., tűzifa értéke 36 kor., államsegély 564 kor., összesen 800 kor. 60 fillér.

Pályázati határidő 1904. augusztus hó 25. Folyamodványok oklevéllel és szolgálati bizonyítvánnyal felszerelten nt. Ravasz János esp. aához küldendő Nyáradszeredába.

Kolozsvárt, 1904. július hó 28-án.

Dr. Bartók György, püspök.

910—1904. sz.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a marosi egyházmegyébe kebeleztetett *boosi* lévitatanítói állomásra pályázat hirdettetik.

Javadalom: tisztességes lakáson, kerten kívül 10 hold 489 □-öl szántó és kaszáló tiszta jövedelme 38 kor. 52 fillér, tűzifa értéke 24 kor., buza és törökbuza kepe s munkatétel értéke 74 kor., készpénz az egyházkerületi pénztártól (dr. Gecse-alapból) 180 kor., államsegély 484 kor. összesen 800 kor. 52 fillér.

Pályázati határidő: 1904. aug. 25.

Folyamodványok nt. Ravasz János esperes aához küldendő Nyáradszeredába.

Kolozsvárt, 1904. aug. 1.

Dr. Bartók György, püspök.

Sz. 846—1904.

PÁLYÁZATI HIRDETÉS.

A folyó évi Protestáns Lap 29-ik számában 846—1904. sz. alatt a *bukaresti* egyházközség lelkészi állásának betöltése céljából közre adott *pályázati hirdetést* avval a megjegyzéssel ismétlem meg, hogy az ott jelzett 3000—3200 frank évi fizetés mellett még konyhával, kamarával és pin-czével ellátott 3 szobás emeleti lakás áll a megválasztott lelkész rendelkezésére.

Kolozsvárt, 1904. aug. 1.

Dr. Bartók György, püspök.

181—1904. sz.

PÁLYÁZAT

helyettes vallásnári állásra.

A *szekelyudvarhelyi* ev. ref. kollegiumnál az 1904—1905-ik tanévre egy *helyettes vallásnár* fog alkalmaztatni. Az állás bentlakással s ebből folyólag az internátusi és konviktusi felügyelőséggel kapcsolatos, mely felügyeletet a fennálló szabályok és az igazgatóság utasításai szerint köteles gyakorolni. Évi javadalma 1200 korona fizetés, az internátusban lakás, fűtés, világítás s a konviktusban a fiukkal való étkezés. Ha internátus-felügyelőnek nem alkalmaztatnék, akkor összes javadalma 1600 korona pénzfizetésből fog állani.

Pályázni óhajtok felhivatnak, hogy vallásukat, életkorukat, végzett tanulmányaikat, képesítettségeket, netaláni szolgálataikat és egészségi állapotukat igazoló okmányokkal felszerelt folyamodványukat a kollegium előljáróságához *f. évi augusztus hó 20-ig* juttassák el. Aug. 30-ikán az állomást el kell foglalni.

Szekelyudvarhely, 1904. július 30.

Gönczi Lajos, igazgató-tanár.

824—1904. sz.

KÖRLEVÉL

az udvarhelyi egyházmegye tiszt. lelkészeihez.

Felhivom tiszt. lelkésztársaimat, hogy a mélt. Igazgatótanács 2617—1904. sz. körlevelében (hiv. lap idei 27. sz.) említett s e. m. tanügyi előadó aa által mindenik lelkésznek megküldött iskolai „Törzskönyv“-lapokat. valamint a mult tanévre vonatkozó statisztikai adatgyűjtő-íveket, 3—3 példányban állítsák ki s aug. 15-ig közvetlenül tanügyi előadó aához terjesszék be.

Alsósófalva, 1904. július 26.

Ifj. Péter Károly,
esperes.

215—904. sz.

MEGHÍVÓ.

Az erdélyvidéki ev. ref. egyházmegye f. 1904. augusztus hó 15-én d. e. 9 órán kezdődőleg, Nagyajtán fogja megtartani ez évi rendes közgyűlését, mely gyűlésre az illetékes tagokat tisztelettel meghívom.

Tárgysorozat. 1. Elnöki megnyitó. 2. A tagok szám-bavétele, illetve megalakulás. 3. Istenisztelet, hol imát mond esperes, egyházi beszédet tart Sebestyén Sándor olasztelki lelkész. 4. Bekeblezések. 5. Zathureczky Kálmán főszolgabíróknak, mint új gondnoknak ünnepélyes beiktatása és esküvétele. 6. Bizottságok kiküldése. 7. Felsőbb hatósági leiratok és más átiratok tárgyalása. 8. Esperesi jelentés az egyházvizsgálatról és általában az egyházközségekről. 9. Főjegyző előterjesztése a tanács működéséről. 10. Tanügyelőadói jelentés. 11. Számvevői és pénztárnoki jelentések. 12. Tanügyelőadó és egy fegyelmi bíró választás. 13. Előterjesztések, indítványok és bizottsági vélemények tárgyalása. 14. A jövő évi közgyűlés helyének kitűzése.

Közép-Ajta, 1904. július hó 16.

Kövér András,
ev. ref. esperes.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

A zsinati törvényekhez.

(Minősítés.)

Sok szó esett már itt is, protestáns ügyekkel foglalkozó más lapok hasábjain is, e tárgyról. Az ügyet minden oldalról vitató cikkeket olvastunk egyházi közéletünk papi és világi kitünőségeinek tollából. Nehány évvel ezelőtt a debreczeni első theologus diák kongresszus memorandumában, mint a közóhajt tolmácsoló és erősítő szavakban az összeülendő zsinattól kéri a jelenlegi minősítési törvénynek — mint minden alkalmaztatása mellett is képtelennek — lomtárba helyezését. Zárjel közt legyen mondva, akkor úgy látszott, hogy magasabb körökben — e kérdésnek a kongresszuson való tárgyalását, ha nyíltan nem elleneztek is ugyan, de bizonyos, hogy még csak titkolt örömmel sem nézték — azok, akik pedig ifjú korukban e törvény áldásait nem érezték. Sajátságos, hogy a zsinatelőkészítő bizottságban épen e kérdésben fogadtatott el a kisebbség véleménye.

Miért, miért nem, csudálatos, hogy ma — mikor a zsinatot csaknem ujjunkkal érjük — mikor cikksorozatok jelennek meg a törvénytervezet passzusairól, épen csak e szóban forgó nebánsvirágról hallgat a krónika. Talán már magában a törvénytervezetben orvosoltattak a bajok, vagy azoknak gyökeres orvoslásáról biztos zálog nyújtatik? A törvény egészéből, mint testből, nem e beteg tag távolíttatik el a tervezetben, csak a beteg rész üszkösödött erei villanyoztatnak. Igen, mert az 1901. évi 58. számú konventi végzés alapján a zsinat tárgyairól készített összefoglaló jelentésből kitűnő különböző kerületi javaslatok az iskolai kalkulusokra bázisozzák a minősítést, amelyen mint téves alapon építette e törvényt, bár jó célzatokkal (?) a legutolsó zsinat. Ha a fundamentum gyenge, kétes értékű maga az épület jósága és tartóssága is. A mennyiben hát a legközelebbi zsinatra a T. t. ajánlata, hogy a jelenlegi minősítési törvény 183. 184. 185. 186. és 187. §§-ai elessenek és ezzel együtt a lelké-

szek minősítési osztályozása is helyes alapon állott, bizonyos, hogy nem volt jó, de sokszor átkos és méltánytalan a minősítés, mely az iskolai kalkulusokra épített. Hiszen valóban rettenetes is az, hogy a ref. lelkészi állásnál jusson az iskolai kalkulusnak oly kiváló szerep s irányítsa ez sorsunkat, mikor az anélkül is sok esélylyel járó választás és azon körülmény, hogy sem fizetési fokozatokat nem érünk el, sem kórpótlékokat; eléggé megnehezítik életünket.

De meg ha igaz, hogy „non scholae sed vitae discimus“, hát hogyan teheti akkor az iskolában szerzett kalkulus valakinek az életet szerencsésé vagy szerencsétlenné? Jogtalanul! Hogyan akarja az iskola az ott szerzett és ott érdemeknek tartott érdemeket az életben eklésiakkal jutalmazni? Igazságtalanul! Igen, mert az eklésia nem stipendium és nem az eklésia a lelkészekért, hanem a lelkész az eklésiáért. „A tanulási szorgalom, az érdem jutalmaztassék.“ Hát a tanulónak a maga számtalan eszközeiben adjon jutalmat az iskola, de jutalmaiban ne legyen ám az iskola senki sorsának praedestináló műhelye az életre. Minthogy pedig a jelenlegi minősítési törvényben ez céloztatik és a lamed-hés igék gépies pergetésében az iskola az életnek ilyen foruma lett, elég szerencsétlen dolog.

Az ifjak szempontjából nézve a dolgot, a ki valaha vizsgázott, igen jól tudja, hogy mennyire hangulat és lutria dolog még a legnagyobb készültség mellett is pár perc alatt tetszetősen jeles eredményért feltálatni azt, mit négy év alatt tanult, különösen, ha nem elégedett meg tudományt szomjazó lelke pusztán a studiumok benyenesésével. A tanárok szempontjából tekintve a minősítési ítéletet, idézem Pokoly tanár szavait, hogy mikor a vizsgáztató bizottság valakit jeles, jó vagy elégségesnek minősít, ugyanakkor egy-két, három évet vesz el a vizsgázó életéből: „ezt átérezve, nincs szomorubb dolog a procedensek osztályozásánál, mert jóformán olyan jogokat gyakorol ott, a mire nézve joggal birni senkinek nem lenne szabad.“

De adjunk fület azok véleményének is, kik féltve őrzött kincs gyanánt tekintik a minősítési törvényt. Ki azt mondja, hogy az iskolák jelese nagyobb garanciát nyújt az életbeni kitünőségre, ne legyen elfogult; tekintsen szét, hogy az ellenkezőknek bőséges példáját lássa. A minősítés mellett harcolók ne feledjék el, hogy az ellentábor nem akarja a tudományt, a könyveket az iskolából száműzni. Nem! Az volna a kívánatos sokkal inkább, ha minden pap jeles bizonyítékát nyujtaná exegetikai, biblika-theologia, dogmatikai tehetségeinek. El van-e e főczél érve a jelenlegi törvénnyel? Nincs! Meg lesz-e akadályozva a jelzett főczél lehetősége a törvény eltörlésével? Tagadja minden józan elme!

Nem lesz talán illetlen a kérdés; vajjon a multban, mig kongrua sem volt, e törvény sem függött Damoklesi kardként a theologusok felett, mi birta önöket, nagytiszteletü papság arra, hogy jeles készütségük legyenek? Talán csak nem az a vágy, hogy ilyen törvényekkel ösztökéljék az utódokat arra, mit önök önként tettek meg? E kérdést én is, más is az igazság érzetében szinte kigyuladt arczczal vetem oda. Ha van igazság, ne tánczolják a hivatottak körül e himes tojást, de tapossák össze!

Mert nem arczulütése-é az a papi képzettségnek, hogy egy középiskolánál csak jeles oklevéllel végzett pap lehet vallástanár, mig azon iskolánál elégséges bizonyítványu tanár igazgató is lehet? Hogy micsoda igazság az, hogy valaki mint elégséges bizonyítványú káplán I-ső oszt. ekklezsiába soha se legyen választható, erről a józan ész és krisztusi szeretettel bíró ítélőszék előtt beszélni sem kell. Hogy valaki csak évek hosszú sora multán legyen jobb-jobb javadalmu ekklezsiába választható, azt mondhatni rá: az ekklezsia nem csak stipendium, de a csendes öregedés jutalma sem lehet.

A jelen törvény pedig csak ezt érte el, ha vagy az iskolai bizonyítvány kvalitásához, vagy ezután még ráadásul az évek quantitásához köti magát.

Hogy az iskolai studiumokban az évek elteltével künn a világ piacznán hogy lesz valaki évről-évre jó, majd jeles minősült, e kérdésre még a közmondás sem ad kielégítő választ: a jó pap holtig tanul.

De a papságra való sérelmes volta mellett sokkal inkább sérelmes e törvény az egyházakra nézve.

A ki egyházunk autonomiáját, szervezetét, a hivek választási jogát ismeri, igazat ad nekem.

A pályázhatási megköötöttségnek, mint béklyónak ékes lakatja, hogy az illetőt meg sem hallgathatja választás előtt, azon helyen az a gyülekezet, a hova, a kik által lelkészül választatik.

Nevetséges okolás: „a korteskedés elkerülése szempontjából.“

Végzem soraim.

Azt kérdem csupán, nem megfoghatatlan-é, hogy a magyar ref. egyházak törvényhozó testülete miként rakhatott egyházai, s lelkészei kezére ily súlyos bilincseket? És kérdem, vajjon nem eleget élt-e a minősítési törvény arra, hogy mint gyarló emberi intézmény, lomtárba kerüljön, semmi alakjában fel ne is támadjon, ne is kísértgessen?

Kolozsvárt.

Szabó Miklós.

A nő hivatása a családban, a keresztyén életfelfogás szerint.

(Felolvastatott a brassói ev. ref. egyházi estélyen.)

Hogy mily sokat köszönhet a női nem a keresztyénségnek, azt azonnal átláthatjuk, hacsak egy pillantás vetünk is azon idők történetébe, a midőn még a keresztyénség nem szentelte meg a társadalmat és a népek életét.

A midőn Pál apostol Európában működését megkezdette, Philippiben először egy Lidia nevű nő csatlakozott hozzá, mintha megsejtette volna, hogy a keresztyénséggel nemére egy új üdvkorszak következett el. A görög városokban mindenfelé a nők első sorban sorakoztak a Krisztus hívői közzé, mert a nők általánosan áhitoztak egy jobb kor után, hiszen általánosan vallották, hogy egykor Görögországban más állapotok voltak. Az arany napokban, a mikor Homér halhatatlan műveit Iliását és az Odysseáját zengette, a nők vállaira még nem nehezedett a rabság terhe. Mindkét hőskölteménynek központját a nők képezik. Heléna kellemével elbájolta a férfiak szivét és azokat harczra indította, melyben azután Ilión elesett és a dárdaforgató király népe a város kapui előtt elvérzett. Mig a tőrő Odysseus a sors által távol tartatott otthonától, hű hitvesse, Penelope epedve várta hazatérését. Sok kérő versenyzett kezéért, és hogy zaklatásuktól szabaduljon, kijelentette Penelopé, hogy addig férjhez nem megy, mig menyaszszonyi kelengyéjét sajátkezüleg meg nem készíti. De a mit nappal látható igyekezettel a ruhákon dolgozott, éjjel ismét felbontotta, hogy hűségét férje iránt megőrizhesse.

Igy dicsőítette a költemény a női kellemet és hűséget. Valósággal azonban a nő helyzete más volt. Védtelenül alája volt rendelve a férfi önkényének; először az atyának, azután a férjnek. Oh hányszor sóhajtottak így a görög nők Iligeniával: „Szomorú a nőnek helyzete. Otthon és a harczban egyaránt a férfi az ur. Örömet szerez neki a tulajdon, eped a győzelem után és dicső halálra gondolhat. Mily szűk-körü pedig a nő szerencséje!“ Az ókori görög nőnek alárendeltség a helyzete, melyet gyermekkorától kellett érezzen. Csak a fiuk részére gondoskodtak térről és iskoláról a test és lélek kiképzésére, ellenben a leányok egészen az otthonra voltak utalva. Itt nevedtek az anya és a rabszolganők felügyelete mellett, kiknek bizony szellemi képzettségük nem nagyon magas fokon állott. A görög polgár lelkesen foglalkozott a közügyekkel, a politika és harcz volt életeleme. De abból, a mi a férfi szivét lelkesítette, a nő keveset értett meg.

A nő előtt a tudás világa el volt zárva; így a két nem között nem is lehetett szellemi közösség. A nő jogköre is szűk volt. A válás a férfinek nagyon meg volt könnyítve, minden ok nélkül eltaszithatta nejét. A nőnek ellenben, ha válni akart, személyesen meg

kellett a bíró előtt jelenjen és panaszát indokolnia kellett és az ítélet kimodása előtt, nem hagyhatta el férje házát.

Hát a vallás mit adott az alárendelt nemnek? Majdnem semmit. Már ekkor a művelt osztály a hitregékben nem hitt, mert azoknak nem volt gyökereük a nép lelkében és így életerős forrásaivá nem válhattak.

A vallásos ünnepélyek misteriumok voltak és így legtöbbször csak alkalmak és mentségek a kicsapongásra.

A görög nők egy része, mivel magasabb eszmény irányt életöknek nem nyújtott, életét lélekölő semmittevésben töltötte; a nagyrész pedig lealacsonyító rabszolga munkát végzett. És ha a nemesebb lelkekben mégis a vágy egy szebb élet után feltámadt ennek a jelen élet nyers valósága szárnyát szegte.

A rómaiaknál összehasonlíthatatlanul magasabban állott a családi élet, mint a görögöknél.

Az anyának megtisztelő helyzete volt a családban. Mint a gyermekek nevelőjének és a ház vezetőjének helye a ház ura, a férj mellett volt. Azon tisztelet, melyet a családban élvezett a nő, künn a társadalomban is környezte. A ki egy nőt tiszteletlen szavakkal illetett, halállal lett büntetve.

Ha elgondoljuk, hogy nálunk néha a nyilvános élet terein milyen társalgás, modor, egyszóval közszellem uralkodik az érintkezéskor, a nélkül, hogy a finomabb érzésük az ellen kellő módon sikeres óvást tehetnének, úgy bizony óhajtaná az ember, hogy vajha a régi római szigorból több alkalmaztatnék közéletünkben.

A rómaiaknál a házasság szentnek tartott és egy külön istennő oltalma alatt állott. Rómának volt egy külön oltára, melyhez a vált felek zarándokoltak, hol kibeszélve magukat, sokszor megbékülve tértek haza.

Mindazonáltal, a keresztyénség fellépésének idejében, a római világban is már rosszabb állapotok voltak, mert Róma világhatalom lett. Mint hazánkban is a külföldi divat és szokás a régi egyszerű erkölcsöket és egészséges közállapotokat sok részben megsemmisítette, úgy Rómában is a tartományokból beözönlő kincset és behozott idegen szokásokat nyomom követte a római erények hanyatlása. A gazdagság következménye lett az örületes fényűzés, egy évben nem kevesebb, mint 175 napot ünnepeltek Rómában. A cirkuszokban a viadorok vadállatokkal viaskodtak, és a vérfürdőt élvezni férfiak és nők körben ülve ettek, ittak, nevettek és kiáltásaikkal ingerelték a vadakat. E korban már a nevelés és közérkölciség nagyban hanyatlott. A császári udvar asszonyai és leányai egy Julia és Livia a nem illő élet típusai voltak, kiket mint közönségesen történni szokott, az alsóbb osztályok hiven utánoztak.

Csoda-e, ha a női nem nemesebb része teljes undorral fordult el a pogányság e modernismusától és hálásan üdvözölte az evangéliumot, a mely új életet lehelt. Kifáradva a jelenvaló világ élvezeteiben és fájdalomba, a nők seregenként menekültek a keresztyén egyház kebelébe. Jézus vallása megtanította őket, hogy miként szabadulhatnak az érzéki világ kötelékéből és miként lehetnek istenországa tagjai és oly örökség birtokosai, a mely el nem vész. Jézus e hívogató szavai egészen másként hangzottak, mint a vigasz nélküli pogány életelv: „Együnk és igyunk, mert holnap ugyanis meghalunk.“

Keleten feltámad a nap és eltűnik az éjszaka!

Vessük csak tekintetünket keletre. Keleten, eltekintve Israeltől, a nő a legnagyobb megaláztatásban élt. Mint áruczikkét pénzen vette a férfi a nőt, kinek hajléka szolgaságának tanyája lett. Egyedül a zsidó nép nem osztotta a női nemnek e kevésre be-

csülését. Már az ószövetség első lapjain a női hivatásnak magasabb fellegéssével találkozunk. A teremtés történetének leírásában Isten a nőt a férfi oldarbordájából alkotá, a férfi pedig örömmel fogadta őt társul és mondotta: „Ime, az én csontomból való csont és az én husomból való hus!“ Lehet-e szebb formát adni a két nem egysége gondolatának? A nő nem egy alárendelt lény, hanem rokon a férfivel és így egyenjogú is; rendeltetésük pedig erkölcsi közösség. E szép emberies gondolkozáshoz méltán csatlakozik bölcs Salamon, ki az erényekben gazdag háziasszony műveiben magasztalja. Izrael sohasem volt szegény kiváló női alakokban. Deborahban a honszerető női lélek hősiesség felmagasztosultsága testesül meg, ki előttünk, magyarok előtt, mivel történelmünk rokonlelkületű nőt tüntet fel, igen kedves alak Ruthnak szeretetteljes alakja, ősképe a női hűségnek. E moábita nőnek megkapó szavai, az új párok esketésekor, az ifjú nő szívére hányszor lettek kötte: „A hova te méz, én is oda megyek, a hol te lakol, én is ott lakom. A te Istened az én Istenem, a te néped az én népem. A hol te meghalsz, ott akarok én is meghalni, és eltemetkezni.“

Ennek ellenére az emberi lélek végetlen becséről, még hallgat az ó szövetség. Jézus mondotta ki először a fenséges ígét: mindnyájunknak elhivatásunk, hogy Isten gyermekeivé legyünk! Az emberi lélek megbecsülhetetlen kincs; egyenlő mindkét nem, az ur előtt a válaszfal el kell essék. E fenséges magaslaton, hol nincsen többé görög és zsidó, szolga és szabad, nő és férfi, már mindnyájan egyek kell legyünk a Krisztusban. Így juthatunk az Isteniúság állapotába, a midőn a bűnnel terhelt szív, Isten kegyelme által lecsendesül.

A keresztyén ember azért az egyéni önzést belső szeretetének tüzeiben meg kell égesse. Azután e megnemesedett érzelemben megtalálja a férfi és mindenek felett a női lélek legszebb ékességét, melyből, mint napból a sugarak, úgy támadnak az önmegtágadás és könyörület drága erényi.

Ha a családban a nőre váró magas elhivatást megfigyeljük, arra a meggyőződésre jutunk, hogy ennek megoldásához a vallás adja meg egyedül az erőt és biztonságot a női léleknek.

A nőnek önálló helyzete a családban, a házasság kötelékébe való lépéssel kezdődik. A házasságnak a nőre nagyobb jelentősége van, mint a férfire. Az utóbbi folytatja előző életmódját és a házasságban is eddigi hivatásának él, ha esetleg lépése nem is sikerült volna, megmarad hivatásköre vigasztalására és megnyugtatóására. Ellenben a nő, a midőn követi a férfit, mindent kockára teszi: elhagyja a szülői házát, lerontja az emlékezet hidját és lábait új talajra teszi. Ha csalódott választásában, csalódását egy önmegtágadásteljes, öröm nélküli élettel fizeti meg. Mintha tán azért hajolna meg még mélyebben az esketés napján a menyasszony, mert aggodalommal van tele kis szíve! Boldog az a menyasszony, aki e fontos pillanatban így tud imádkozni: „A jövő bár ismeretlen előttem, de te édes Istenem nem hagysz el engemet, te benned bizik azért az én lelkem! Az ifjú asszony belép hivatáskörébe, új az előtte, bár remélhetőleg a háztartás titkaiba az édesanya által be is lett vezetve. Mennyi felelősséggel jár az önállóság, mily pontos körültekintésre van szüksége az ifjú nőnek, hogy mindent által nézzen, hogy minden dolgot a maga idején és módja szerint végeztessen vagy végezzen és mennyi erő kell, hogy reggeltől estig foglalkozzon, mennyi hűség, hogy a nagytól az apróig semmit el ne hanyagoljon. Ha cselédleányok vannak, a házi asszónynak bölcsnek kell lenni, hogy a szigort a szelidséggel egyeztesse, hogy a takszolgaságot az igazságossággal összhangba hozza, megállapítsa a lehető és a nem jogost. Hol van az

erő forrása, melyből a női lélek feladata megoldásához erőt merithetne? Egyedül az evangélium hivatott arra, hogy a női öntudatot megerősítse és azt magas kötelességtudással betöltse. Mert az evangélium tanít meg arra, hogy az ember Istenországának tagja és minden foglalkozásban, melyre állítatott, felelős tetteiért és mulasztásaiért. Csak a ki életét így fogja fel, annak lesz még a házasság is egy iskolája az önművelésnek, a melyben az ember a napok követelményei által fejlődik, a kötelesség teljesítésben és a szeretetben.

Péchy Árpád.

(Vége. köv.)

EGYHÁZMEGYÉKBŐL.

A határszéli árván maradt egyházak.

A hoszufalusi körlelkész nt. Zsigmond Károly urnak Szilágy-Somlyóra történt megválasztásával, eltávozásával, sulyos veszteség érte nem csak az árvaságra jutott hoszufalusi központot, annak fiókegyházait, szórványait, hanem érzékeny csapás ez az oláhországi határszéli falvakban tengődő, idegenbe szorult, lelkeszi vigasztalást szomjuhozó hitrokonainkra, testvéreinkre és a jó pásztor vezetése által föllendült nemzeterősítő magasztos munkára is egyaránt.

A kiváló szónok, a derék lelkipásztor, 17 évig nemes buzgalommal, önzetlen szeretettel szolgálta e kopár, e sivár területen és a haza határain tul is egyházunk és nemzetünk szent ügyét; két kézzel, lelkesedéssel irtotta a gyomot, hintette az evangélium magvát, melynek nyomán mindenütt áldás fakadt, szeretet virágozott s az addig fásult sziveket, rideg lelkeket betöltötte a szelid békeesség, a biztos remény, a meleg szeretet és a tiszta öröm.

Ezért oly nehéz a mi bánatunk, ezért oly nagy a mi fájdalomunk.

Mint egykoron Nehemiás, jobbában a bibliával, baljában a vakolat kanállal építette, terjesztette Istennek országát a szivekben és lelkekben, nemesen dobogó szívének meleg szeretetével gyűjtve magaköré, szedve össze szétszórta hiveit s építette fel a hoszufalusi modern stílus templomot, Istennek eme díszes hajlékát, hozta létre az ország határán, Predeálon ékeskedő hatalmas állami iskolát és terepeltette meg, szólította életre, a romániában élő honfitársaink gyermekeinek megmentésére a predeáli Internatust, maradandó emlékeket hagyva a hitnek mezején, védbástyákat, világitótornyokat emelve vallásunknak, nemzetünknek, kulturánknak és veszélyeztetett fajunknak itt kedves hazánk bércezes sziklái között a határszélen, itt a a nemzetiségek erős hullámcsapásainak közepette.

Ő fedezte fel a már évtizedek óta Oláhország határfalvaiban nyomorgó és lelkigondozás nélkül sanylódo hit-testvéreinknek igazságot szomjuhozó családait, ingyen vette gondozása alá a kibujdosot seregnek lelki ügyét, baját; vitte nekik a hitnek gyógyító balsamát, az evangéliumnak vigasztaló erejét és vitte gyakran atyai szeretetének melegét és egy jobb jövőnek, egy boldogabb kornak reményét, hogy el ne essenek, hogy el ne vesszenek, hogy a megtisztított vallásnak ott kinn is hivei maradnának és a nemzettesttől el ne szakadjanak, intvén és kérvén őket, hogy térjenek haza atyáiknak honába, vissza oda, a hol őseik porladoznak, a hol szereteteik sírjai domborulnak, vissza a szeretett magyarföldre, melynek minden rögét, minden halmát honfivér áztatta, honleányaink könnye öntözte.

És most ime az Ő helye üres lészen és az Ő orczáját egy is meg nem látja többé közülünk, a kik között predikálta Istennek országát.

Mert nem vonogatta magát, hogy az Istennek minden akaratját nekünk nem hirdette volna.

Mert sokszor mondotta Pál apostollal:

„Viseljetek gondot azért magatokról és az egész nyájról, melyben a szt.-lélek titeket vigyázókká tett, az Isten anyaszentegyházának legeltetésére, melyet tulajdon vérével keresett.“

És most ime az, a ki az Urnak terhét könnyen és gyönyörűséggel hordozta, árván hagyott minket, azért sir a lelkünk, azért könyeznek a mi szemek.

A távozó lelkesz aának nagy tehetségeit, kiváló érdemeit és ernyedetlen buzgalmat, tevékenységét kellően méltányolni nincsen tehetségem, de munkájának fényes

eredményét láljuk, érezzük, tapasztaljuk mindnyájan, kik Őt igaz tiszteletünkkel, határtalan szeretetünkkel vettük körül s közös óhajtásunk, fohászkodásunk, hogy a seregeknek szent Istene e nemes törekvésű pásztor, egyházának díszére, nemzetünknek erősítésére és az Ő nagy nevének imádására sokáig éltesse.

Tömös, 1904. augusztus hó 3-án.

Kis József,
a predeal-tömösi fiókegyházak
gondnoka.

KÜLFÖLDI SZEMLE.

Oroszország és az örmény egyház.

Oroszország czélja ez eljárásból is eléggé világos. De a szt. zsinat egy alkalom kapcsán nyilván ki is fejezte ezt a czélt. III. Joachim patriarcha az orosz zsinat elé emlékiratot terjesztett, melyben az orosz egyházat a keresztyén világ egyesítésének vagy bár közelebbhozásának nagy művere hívja fel. A zsinat azt felelte, hogy ez idő szerint csak távoli remény gyanánt áll előtte egy ilyen egyesülés, de különben is neki közvetlenebb gondja a saját határain belül élő szektákat egységbe olvasztani: az örményeket.

Ez a leplezetlen bevállása a rabló szándéknak új elkeseredést szült Arméniában. Ellenállásuk kénytelen ugyan teljesen passzív maradni, de a passzív resistencia is lehet eredményes vezérelv. Főgondjukká ekkor a katolikus méltóság megírása lett. Az orosz kormány egyszerű orosz hivatalnokká súlyosztan. Tanácskoztak, nem volna-e jobb a katolikus szék helyét másutt állítani fel. Szóba hozták Ciprust, Egyiptomot, Török-Arméniát. Az orosz kormány neszt vette e szándéknak s egy konstantinápolyi meghívásból, melyet elfogott, meg is bizonyosodott felőle. A készülődés meglepte s első perczen arra kényszerítette az orosz helytartót, hogy enyhébb bánásmódra kérjen felhatalmazást a kormánytól. Az alatt pedig a katolikus fokozott figyelemmel kíséri.

Hogy egyébiránt mennyire ügyetlen ürügy a vallásos gondoskodás s mennyire tisztán oroszító czélt szolgálnak úgynevezett kulturális vállalatai: mutatja ez az eset. *Erivanban* a tavaszon egy templomot szentelnek fel. Orosz orthodox templomnak volt hivatalosan minősítve; de voltaképen felekezetsőt épen vallásközi templom. Benne van ugyanis egyéb szentképek közt az örmény szentté, György s ott van a Mohammed is. Mivelhogymind a három felekezetnek vagy vallásnak vannak hivei. A templom igen czélszerűen viszi majd be a mohammedánokat is, örményeket is, nem az orosz egyházba, hanem a czár birodalmába. Mihelyt ugyanis valaki áttér, azonnal törvényesen orosz lesz. Ilyen eredményért már csak ott függhet a templomban a Mohammed képe.

A mig így az örmények körül mind szorosabbra szorul az önkény gyűrűje, bizonyos szélesebb politikai hatásai is mutatkoznak az eseményeknek. A jeruzsálemi patriarcha ugyanis, Damianos, Alexejev fővezérnek a Krisztus keresztfájának egy valódi darabocskáját küldve a harctérre, egyuttal a *szent sir lovagjává* nevezte ki. A fővezér mindkét kegyet hállával fogadta. Az érdekes azonban az, hogy ez az első eset, hogy a jeruzsálemi patriarcha lovaggá nevezzen valakit; s még érdekesebb, hogy Damianos hivatkozik először olyan jögra, hogy a jeruzsálemi patriarcha egyáltalában lovaggá nevezhessen valakit. Azon a jögon teszi ezt, mert Krisztus rábizta az utódlást. Régi óhajtások és követelések ime így újulnak fel, alkalomadtán. Az alkalom most az, hogy mivel a konstantinápolyi patriarcha az örmények pártján állott, de meg inkább görög, mint orosz: Jeruzsálem a megújított versenyben Oroszország tá-

mogatására számíthat. Oroszország pedig könnyen kijátsza ezt az önként kínálkozó ütőkártyát, mikor a Nagy Leviathan érdekéről van szó.

Németországról.

A német protestantizmus idei történetének a pápai egyház intoleráns viselkedése jelezte az irányát. A jezsuiták elleni törvény 2. §-ának eltörlése, a Mária kongregációk, Denifle gyalázó könyve; ime ezek az események irányították az egyházipolitikai törekvéseket.

A hirhedt 2. §. eltörlését a tartomány egyházak összetartása nem tudta meghiusítani; de hogy csak 4 szavazattöbbség került ki (29—25), azt bizonyítja, hogy ha megelőzte is a szervezkedésben az ellenpárt, a jezsuita ellenes hangulat mind tömörebbé sűríti a protestánsokat. A megszüntetett §. az volt, hogy „a Jézus társaság tagjait, vagy velök rokon szerzet vagy szerzetszerű kongregáció tagjait, ha külföldiek, a szövetséges államok területéről kitilthatják; ha belföldiek, bizonyos helyeken nem szabad tartózkodniok.” Most tehát a jezsuitáknak szabad az útjuk. Igaz, érvényben maradt az 1. §.: „A Jézus-társaság tagjai... a német birodalomból kizáratnak. Letelepedésük tiltva van;” de az eltörölt §. résén az elsőbe is belehatolt már a fejsze; az egész 1. §. csaknem kiáltó kaczagással hirdeti is, hogy „itt a jezsuita”. Ezzel szemben a prot. németiség csak arra hivatkozhatik, hogy előbb-utóbb el kellett ez időnek jönie s ha nem is olyan magabizón, mint Stöcker, ellene áll a jezsuita szövetségnek. Csaknem mindenütt az a megnyugvás jelentkezik, hogy a szabadalmazott üzemek közeli veszélyei felébredtek az alvókat is. Csakugyan a nagyarányú szövetség már megindult; eddig ugyan még csak a formát keresi, de szívósan küzd céljáért. Nehány kísérlet meddősege után a prot.-mus zsinatszerű szervezkedése hódított máris jelentékenyen. A már munkába fogott egyházi bizottságot óhajtják ezzel a zsinatelemmel kibővíteni; s ha gyakorlati jelentőségére nincsenek is egy véleményen, de impulsív hatásától sokat várnak.

Mikor a famecki temető hirhedt esete, melyet a kultuszminiszter és különösen a császár korrekt és erélyes közbenyulása hamarosan elsimitott; továbbá a Denifle ízetlen pamfletje, melynek élet alig enyhítette sok katolikus tiltakozása vagy tartózkodása, újabb rohamait mutatták az ultramontán türelmetlenségnek: nem csoda, hogy *Thümmel* prof. az egyház és állam szétválasztását ajánlotta. A milyen érthető, hogy az izgatottság hirtelen fordul sokszor előkészítetlenül eleje torpanó cél felé: épen olyan hamar kijózanodott belőle. Ennek a programnak, mondták, „csak addig lesznek hívei, míg megvalósításának kétsőre maradása elrejtí következményeit.” A francziáknak könnyebb; a concordatum kötésével elvégezték a nehezét. Ott csak egy keskeny hid köti össze a két felet. Azt már nem nehéz felégetni. S a franczia kormány nem is sokat tépelődnek; már kezében a kanócz....

A cél szentesíti az eszközöket. Gróf Hoensbroech iratai által ösztönözött, *Dasbach* káplán 2000 márkát tűzött ki, ha valaki bebizonyítná, hogy ez a hirhedt mondás csakugyan jezsuita eredetű. A kihívásra maga Hoensbroech felelt; s az első terminusra, febr. 16-ra készen is volt a nyilvános vitára. *Dasbach* azonban halasztást kért; elfoglaltságával mentegődött. Akkor május 31-ben állapotok meg. *Dasbach* most is halasztást kért és pedig most már két egész esztendő. Anyagját kell rendeznie, úgymond. A sajtó pedig, szelid mosolylyal, a jámbor káplán vereségét már most is hirdeti. A gróf különben be is panaszkolta ellenfelét, de elútasították, mondván, hogy

fogadásról van szó, ami miatt nem lehet panaszt emelni. Aztán meg, két év múlva, ígérte, hogy elő fog állani.

(Vége.)

Tankó Béla.

IRODALOM.

E rovatban minden munkát megemlítünk, a mi szerkesztőségünkbe beküldetik, de hosszabb, bírálatos ismertetésre nézve a szerkesztőség fentartja saját elhatározását.

Keresztyén hit- és erkölcsstan. Most vettünk hirt Fülöp József lelkész aától „Keresztyén hit- és erkölcsstan” című tankönyve megjelenéséről. Mihelyt a könyvet kézhez kapjuk, módját ejtjük, hogy lapunkban bővebben ismertessük.

Kovács Albert „Homiletiká”-ja. Egyházkerületünk theol. akadémiája nagyemlékű professzorának Lapunkban már hirdett munkája kikerült a nyomdából. Miután e jeles munka — tekintettel az előfizetők csekély számára — nem nyomtatott nagyobb mennyiségben, figyelemztetjük az egyházi tudományos irodalom pártolóit, hogy igyekezzenek e munkát, mely valóban nyereség magyar theol. irodalmunkra, mielőbb megszerezni.

Magyar Protestáns Egyháztörténeti Adattár. Szerkeszti Stomp László pozsonyi theol. tanár. A Magyar Prot. Irodalmi Társaság kiadványa. III. évfolyam. Tartalma: Horváth Sándor: Tanuvallatások a dunántúli evangélikusok állítólagos zavargási ügyében 1680. Zoványi Jenő: Adatok a XVIII. század első felében tartott református konventek történetéhez. Thury Etele: Patay István stb. levelei 1620—1636. Péter Mihály: Tanuvallatás a gálszécsi ref. egyház istentisztelete és szabad vallásgyakorlata ügyében 1764. Thury Etele: Kultusz-történeti adatok. Zoványi Jenő: Szathmárnémeti Sámuel levelei egy tanárválasztás ügyében. Zoványi Jenő: Lányi Illés véleménye a Konkordia-könyvről. Domján Elek: A fanciesali templom-foglalás 1775. Reif Pál: Adalékok a Zay-féle levéltárból. Schrödl József: Rotarides Mihály kéziratából (28 darab). Okolicsányi József: a nógrádi ev. esperesség Balassowitz-féle protokolluma. Név- és helymutató A tartalmaz s becses kötet ára 3 korona. A magyar prot. egyháztörténet iránt érdeklődőknek könyvtárában ott kell lennie ennek e kiadványnak.

TÁRCZA.

Vallás és művészet.*

Irta: *Ravasz László.*

Sokszor keressük a helyet, hol elfeledhetjük az élet apró-cseprő bajait s lelküök az ünnepi hangulatban megüdül. Templomok, muzeumok küszöbén elpihen az élet vásárának az a morajló zúgása, mely elkábit és érzéketlenné tesz. Ilyenkor megfürdik a lélek abban a csodás, meleg verőfényben, mely e két fogalomkörből árad reánk: vallás és művészet.

Az élet tenger; hullámzó, szennyes habjai örvénynek felett csapnak át s hajóroncsokat kavarnak össze szomorú tömkelegbe. Járni e habok felett: ez a vallás.

De e tenger haragos színe néha elsimúl, tükörré válik a szürke hullámsokaság, melyben ott ragyog a kéklő ég s csóközönben hull rá a déli verőfény. Ez a művészet.

A szivekben elül ilyenkor a fájdalom s meleg verőfény támad ott, hol eddig hideg és sötétség országot; beszűrődik a lélekbe a béke és vigasztalás sugara s fölcillan a művészi élvezet, mint a homok közé szórt aranypor.

Azért hadd irok egy pár sort a vallásról és művészetéről.

Az ember, midőn derengeni kezdett benne az

* Felolvasta szerző a Bethlen Gábor-kör egyik estélyén. Szerk.

isteni lélek, érezte egy felsőbb hatalom erejét, melytől függ s melynek hatalma ki van terjesztve fölötte. Ki akarta fejezni előtte hódolatát: neki adta azt, a mit legértékesebbnek tartott javai között és neki adta lelke önkénytelen megnyilatkozását: az emberi művészet első zsengejét. Legelső nyomaiban tehát a művészet a kultusszal egy; a művészi erő s a vallásos érzés összeesnek. Éneklésük töredezett, egyhangú zsolttár, mely néha éles sikoltásba tör ki, ha az érzés erősebbé válik. Látszik, hogy az érzés uralodik az emberen s nem az ember az érzésen. Költészetük dadogó, naiv; de látszik rajta, hogy az együgyű, erős érzés mennyire keresi a gondolatot. Mithológiájuk egy pár gyermekes történet; magyarázatát próbálják adni azoknak az apró problémáknak, melyek az ők félvad intelligenciájuk előtt fölmerültek. Szobrászatuk az a pár iromba bálvány, melyet fétis-ként imádnak, festészetük egymásnak kitovirozása bizarr és képtelen ábrázolatokkal. Mindez kultuszcselekvény. A művészet össze van forrva a vallással. S az egyiknek tisztulásával a másik fejlődése jár. A mint bontogatja szárnyait a természeti állapotból fejlődő emberi szellem, úgy erősödik a művészet s mélyül a vallás.

Uj-Zeland emberevő lakói már szabadon járókelő szellemekben hisznek (u. n. animizmus), kiket kuruzslásokkal befolyásolnak s az u. n. theophagiakkal tisztelnek. Mithológiájukban már a költészet erős, fiatalos szárnyütéseit érezzük. Hadd mondok el egyet. *Papa*, a föld és *Rangi*, az ég, együtt teremtettek mindent, de a nagy szerelemben úgy átölelték egymást, hogy gyermekeik teljes sötétségben maradtak. *Tane Maduta*, az erdők atyja, fejét az égnek, lábát a földnek vetette s elválasztotta őket egymástól. De a válás fájdalma most is kinozza a két szerelmezt. Az ég könnyet hullat, esőt és harmatot, míg a föld sűrű sóhajtásokat: ködpárákat küld az égre. (L. Waitz.) Gyönyörű költemény ez, tele őserővel, a poezis üdeségével.

Egy másikban az emberiség főproblemáját, a kultura keletkezését magyarázzák.

Mauri, az ég és föld fia, korán született. Anyja saját hajába csavarta s beledobta a tengerbe. Atyja azonban megoltalmazta: egy szigetre vette. Anyja megsajnálta, ágyába fogadta s ott ápolgatta. Azonban az anyának minden reggel távozni kellett egy messze barlangba, hol a férjét kereste fel. Egyszer a fiu is elszökött utána, madáralakban, s az atya csodatevő kuruzslóvá avatta. Ő tanította meg az embereket hajó építésre, halászatra, fegyverkészítésre, ő adja az esőt s gyógyítja a betegeket. S ez áldott hősnék tragikus vége van. Meghallja, hogy messze, messze, napnyugaton van neki egy ős-ős anyja, kinek országában csend és sötétség uralkodik. Ez a halálanya. Szeme rémesen világít az éjbe, szája örvényébe a behulló embereket elnyeli. Ettől akarja az embereket Mauri megszabadítani. A csalogány, a *tivikavakka*, kéri, hogy vigye magával. Beleegyeznek, de megfogadtatja véle, hogy hallgatni fog. Utra kelnek. Mikor elérkeznek a sötétség birodalmába, a csalogány azt hiszi, hogy naplemente van s elkezd énekelni. A halál anyja észreveszi Maurit és széttépi.

Mauri, az áldást adó nap, kinek atyja az ég, anyja a föld. Ott születik messze, hol az ég a földdel érintkezik. Anyja hajába, a föld hajnali páráiba csavarva, a tengerből kél ki, valamelyik távoli sziget felől. Anyja távol van tőle, mint a föld a naptól. Végre alkonyatkor, midőn a csalogány megszólal, az éj, a halál örvényébe hull.

Ezt fejezi ki a mithologia, melynek már nemcsak vallásos jelentése, de költői értéke is megkapó. Itt már izmos a művészet, közel áll ahhoz, hogy lényege szerint külön váljék a vallástól. Ekkor már érezte az ember, hogy a művészet tárgya más is le-

het, mint vallási s talán ekkor csendült fel az első szerelmi dal, hogy áradozva vagy panaszkodva, örökös zengéssel dicsérje a folyvást megújuló, soha el nem muló szerelmet. Talán ekkor zendült meg az első epikai ének, hogy szájról-szájra kelvén, tul időn és enyészeten, halhatatlanná tegye az ősök dicsőségét.

Innen csak egy lépés s ott vagyunk a görög vallás és művészet szent berkein.

Itt már annyira kifejlődött a művészet, mint öncél, hogy majdnem absorbealta a vallást. Valamint az egész világ, úgy a vallás is az ő isteneivel, mithológiájával művészi játék a görög kezében. „Oh görögök, mily gyermekek vagytok ti,“ mondá egy semita pap Solonnak. Igazi bohémlelek a görög, nem tudni, melyik nagyobb, genialitásuk vagy könnyelműségük. Az istenek eszményei emberek, s ezt az eszményítést épen a művészet végzi. A görög ember született költő, s nem csoda, ha egyszerre megszemélyesítette szülőföldjének minden titkát, szépségét.

„S ime a mozdulatlan és fenyegető hegyek kopasz óriásokká, vagy leguggolt szörnyekké váltak, a fénylő és bugyogó vizek, csevegő és nevető balga leánykák, a nagy hallgatag fenyők szigorú szüzekhez hasonlók s midőn a déli nap azurszínű, sugárzó tengerre tekint, mely ünnepi diszben áll mindent átölelő mosolyával: kész az ének, hogy néven nevezze az istennőt, ki habból született s ragyogón kél fodros hullámágyról, hogy elbájolja a halandók és istenek szívét“ (*Taine: A görög művészet bölcsészete* 130. old.)

A görögöknek pedig kiváló érzékük volt a tiszta formai, a realis határoltság iránt. A legtökéletesebb, legértékesebb forma volt előttük a tiszta emberi. Így minden isten az emberi szellem egy-egy műremeke, művészi alkotás inkább, mint souverain szellemi hatalom. Az ember oda jutott a művészet által, hogy egy-egy istent alkothatt. És a költő epigrammája szájról-szájra kelt: „aki Pheidias Zeus-szobrát látta, egész életében sohasem lehet boldogtalan.“ Pygmalion pedig hő szerelemmel borult Aphrodite hófehér szobrára, s életre csókolta annak kőtetemét.

Szóval a görögök a vallásosságot, a lelkükben forrongót és erjedőt a művészet és költészet formáiban fejezték ki. S ez a kifejezés volt náluk minden. Nem a vallásos igazságban, hanem a művészi szépben volt az ő vigasztalásuk. A szellem konkrét, magában még egészen szabadná nem vált, absolute épen nem szabac, képzet alakjában való nyilvánulása: ez volt az ő vallásuk. Innen van, hogy a szobrászat soha magasabbra nem emelkedett, mint a görögöknél.

Ez a világ azonban a romlás csiráit hozozta magában. A félszabadság szolgaság. Művészet és vallás össze nem eshetnek. A fenenség és határozottság, testiség és szellemi lét, hatalom és korlátoltság minden ellentéte benne rejlik a görög istenekben. Ott áll mindnyájuk felett a végzet, a kimondott halálos ítélet, mint elvont, általános hatalom, mely lényege erejével uralja őket. „Innen a fájdalom csöndes lehellete vagy illata — mondja Hegel — mely a görögök legszebb szobraiból is felénk árad.“

Igy a görög világnézet kétfelé oszlott. Egyik ág lett a filozófiai spekuláció, mely a maga universalismusával, mint elvont elmélet uralta a bölcselő lelküket. Ez az ág legmagasabb fokát Platonnál és Aristotelesnél érte el. Plato a poétákat és rapsodokat ki akarta úzni Államából s istenkáromlásnak tartá a Homeros költeményeit. Aristoteles pedig a középkorban szentté akarták avatni, mert a „lélekről istenien beszélt.“ Másik ág lett az érzékiségnek az a hő kultusza, mely a mithologikus Saphó égésében, éneklésében csúcsosodik. Ez a művészet már többé nem rázta meg a lelkeket, nem hangolt ájtatos elmélyedésre, csak — tetszeni akart. Így a művészet ön-

magában emancipálódott, önczél lett. Az ember a maga érzéki természetében élt, elmerülve az örök szerelem hatalmában; a Cycladok szép ege alatt, a természet és művészet bájai közt, várták és nézték az emberek a theoriákat, melyek fehér vitorláikat kitérve az azur tengeren, ifjú szűzek fehér ruhás sergét vitték csöndesen, hódal éneklése közt. Aphrodite Porne temploma felé...

A keresztyénséggel aztán megváltozott minden. A friss rózsakoszorúk töviskoronákká hervadoztak, a falernumi tüzes borba egy meghalt istennek vére tört bele s a szent ligetek helyén templomok emelkedtek. Vénusz forró himnuszai elnémultak, hogy ne zavarják egy alázatos szűz imádságát, ki a kereszten függő fiának, a megölt istennek csókolgatja lábait. A linosi lantnak szerte csengő dalát elnyomta Szent Cecilia orgonája és Phaon sóvárgásait az anachoréták zsoltárai. Az illatos áldozatok tüzeit lefojtotta a máglyák szemetcsipő füstje. Krisztus jegyesei lettek a szűzek s az ifjak Mária lovagjai.

A katakombák nyirkos mélyein üldözött keresztyének irták kőbe hívő lélekkel, de kontár kezekkel az Idvezítő symbolumait: a halat, a bárányt, a galambot. Ime a vallás, mely misztikus rajongássá, aszketizmussá változott: majdnem felemésztette a művészetet. Így tartott sok századig, mialatt a művészet egy pár jámbor barát zsenge pikturájából áll, melyet egyiptomi festészetnek néznél, ha nem hirdetné a szentek glóriája keresztyén mivoltukat.

(Vége következik.)

KÜLÖNFÉLÉK.

Thököly Imre hamvai. Országszerte örömet és hazafias lelkesedést keltve száll a hír a „kurucz király“ Thököly Imre hamvainak hazahozataláról. Szinte váratlanul, egyszerre lepett meg mindenkit ez a nemes elhatározás, melyet a kormány minden zaj kikerülésével, de annál buzgóbb odaadással készített elő. Csak a beavatottak, az ügy komoly munkásai tudtak róla. A kormányelnök hazafisága, dolgozni feltűnés nélkül szerető egyénisége jutatta dülöre hamarosan ezt az ügyet is, melynek genesisét kevesen ismerik, még kevesebben kísérték figyelemmel. II. Rákóczi Ferencz hamvainak hazaszállítására vonatkozó királyi legfelsőbb elhatározás megjelenése idején Szádeczky Lajos dr. kolozsvári egyetemi tanárnak, a kitűnő történetbuvárnak azt a lelkes, szép indítványát, hogy Rákóczi hamvaival együtt a többi kurucz bujdosók, valamint Thököly Imre hamvainak hazaszállításáról is gondoskodnunk kellene, a napi események árja eltemette ezt a hazafias indítványt akkor. Szádeczky dr. bővebben kidolgozott indítványát az „Erdélyi Múzeum“-ban is közre adta s azt különnyomatban a miniszterelnöknek, Berzeviczy miniszternek s a kormány többi tagjainak megküldötte. Ha a közvélemény nem foglalkozott is akkor a hazafias indítvánnyal, de nem került az ki a kormányelnök figyelmét, ki a hamvak hazahozatala ügyében összehívott ankétra — a mint jeleztük annak idején — az indítványozó Szádeczky professzort szintén meghívta. Itt Thaly Kálmán és más tudós szakférfiak jelenlétében alaposabb megbeszélésre került az egész ügy és ennek alapján Tisza miniszterelnök megtette előterjesztését ó Felségének Thököly hamvai hazaszállítására nézve is, a mihez ó Felsege készséggel járul hozzá. Ugyancsak ekkor határozták el, hogy Rákóczi hamvainak legméltóbb nyugvó helye Kassa lesz, míg Thököly Imre hamvai pihenő helyeül a fejedelem végrendeletének értelmében Késnárkot jelölték meg, honnan a család predikátumát is kapta. A hazahozatal rendjére ugyanekkor történtek irányadó megállapodások.

Nagy egyházszakadás (schizma) 1904-ben.

A francia Respublica (Combes) és a pápai udvar (X. Pius) között bomlott föl a concordatum. Hosszu és kínos tárgyalások után visszahívták kölcsönösen követeket. Folytatása lesz a „*nagyobbik egyházi átok*“. Kinek fog ártani és kinek fog használni — nem is fontolgatjuk. De mikor annyi zászlóra van felírva immár „Los von Rom“, legalább is — az idő nem hozzá való.

Istvánnapja — ismét kisért. Magas színvonalon álló, hazafias erőtől duzzadó körlevelet bocsátott ki IX. sz. alatt a róm. kath. erd. püspök. Azon kegyes óhajttal, hogy: „Kívánatos volna azonban, hogy Szent István napja ne csak a katolikus világ, hanem egyszersmind az egységes magyar nemzet emlékünnepe legyen, melyen vallás és nemzetiségi különbség nélkül egyesüljünk mindnyájan a hazafias kegyeletben és honpolgári együttérzésben.“ Nem is lenne rossz. Talán módját is lehetne ejteni, ha Kézdivásárhelytől—Hajdudorogig minden magyar tudna „diákul“. Ha a magyarországi katolikusok „magyarok“ lennének és nem „rómaiak“. Ha nem lenne a IX. körlevél előtt egy másik, a melyikben már kevesebb a „magyar“ ünnepi hangulat és a róm. kath. híveket pl. inkább a gör. kath. oláh templomba kényszeríti szükségéből — semmint más „magyar“ templomba. A jó pásztor hű volt a római „szenthez“; de „az egységes magyar nemzeti István királyhoz“ nem mindig és nem mindenben.

Négyezer oláh iskola bezárása. A Balázsfalván megjelenő Uniera s a nagyszabeni Telegraful Roman, Metinau érsek hivatalos lapja Leményi oláh egyházi tanfelügyelő tollából oly cikket közöl, melyek szerint a hazai románok 4000 iskolát zárnak be, ha Berzeviczy Albert kultuszminiszter javaslatát a népoktatási törvény reformjáról elfogadják. Helyes. Ahány oláh iskolát bezárnak, annyi magyar állami iskolát kell felállítani. Az államnak kell pénzének lenni a magyar nemzeti kultúra szempontjából, az oláh nemzetiségi vidékeken a magyar állami iskolák felállítására is.

Mulatság Krasznán. A krasznai ev. református templom, vármegyénknek ez a góth-építészet utolsó szakából fönmaradt műemléke a szaporodó lakosságnak ma már annyira kicsiny, hogy ünnepeken nem fér bele a közönség. Amellett az idő vasfoga is emészti a kőépületet; fala két helyen repedezik, tornyának fa-szerkezetén is hatalmaskodtak az apró órló rovarok úgy, hogy ma már a krasznai ódon templom ujjáépítése elodázhatatlan szükség. Az egyházközség azonban szegény; mindennemű szükségletét közrovatalból fedezi. Honnan terem elő az építés rengeteg költsége, mikor Krasznának 3000 lélek számára kell templomot építenie? Egy buzgó nő, Kövesdy Zsigmondné, adta ki a jelszót: „Hát pénzt kell teremteni a semmiből!“ — Ha ily lelkes nők veszik kezükbe a vezetést, biztos a siker. Kövesdy Zsigmondné kezdeményezésére a f. hó 7-dikén délután népies előadást rendeznek Krasznán. Az előadáson Boér Miklós költeményeket olvas fel, Kövesdy Zsigmond grammofoonnal tart előadást, Sarkady Erzsike szaval. Zoványi Lajos népszerű felolvasást tart, végül Ebneht Lajos kir. albiró Tankó Béla, Lengyel Margit és Farczady Sándor zenekísérete mellett melodramát ad elő. — Este bál lesz a kaszinó helyiségében. Az előadás és bál tiszta jövedelme lesz a mustármag, melyből a krasznai templom építési alapja nagyra fog nőni.

A zsiói ev. református egyház a saját pénztára javára Zsibón, a f. hó 14-dikén, a „Sásító csorgónál“, kedvezőtlen idő esetén az állami népiskola összes termeiben tombolával egybekötött nyári táncmulatságot rendez. Belépő díj: személyjegy 2 K., családjegy 5 K. Kezdeté d. u. 5 órakor, kedvezőtlen idő esetén este 7 órakor. Felülfizetéseket köszönettel fogadnak és hirlapilag nyugtáznak.

Viszály a skót protestánsok között. Skótszországban nagy izgatottság uralkodik és a zavarokat válósok okok idézték fel. E hó 1-én az angol lordok házának legfelsőbb bírósága ítéletet hozott egy régi vitás ügyben. Az ítélet folytán, mintegy ezerszáz skót protestáns pap hajléktalan maradt, míg az egész egyházi vagy 27 lelkipásztornak jutott. Évekkel ezelőtt ugyanis a skót szabad egyház közgyűlésében 643 szóval 27 ellenében elhatározta, hogy az egyesült presbiteri egyházat felveszi kebelébe. Ennek az utóbbinak 27 papja azonban elhatározta, hogy nem lépnek be a szabadegyházba és azt állították, hogy a szabad skót egyháznak ők az igazi képviselői. Követelték egyuttal, hogy az egyház vagyonának és birtokának kezelését engedjék át nekik. A skót bíróságok elutasították a 27 papot, mire ezek a lordok házához fordultak, amely őt szóval kettő ellen a 27 papnak adott igazat. Az ítélet következtében általános felindulás és zavar volt. Edinburgban és Glasgowban nagy tiltakozó gyűlésekre készülnek. Az ítélet csak októberben lép érvénybe, addig is azonban izgatott jeleneteket vár-

nak egész Skótorszáiban. A skótok rendkívül független és önálló érzésűek, amellet vallásukban ortodoxok. Valószínű, hogy ebben a vallási kérdésben népszavazást fognak követelni. A lelképásztorok két pártja közül egyik sem fog engedni és a felsőház ítéletének még súlyos következményei lehetnek Skótorszáiban.

Szászsebesi magyar kálvinista templomunkra, a magyar-ság e végvárára kegyes adományokat küldöttek, melyeket hálaköszönettel nyugtáz Benedek Károly alvinczi lelkész, egyhm. főjegyző.

Barcsay Béla ivén Déva: Barcsay Béla 5 K., özv. Pogány Adámné, Apáthy Árpád, Dr. Balog Pálné, Barcsayné 1—1 K., (össz. 9 korona.) A. Koriznic „Amerika” 23 K. 85 fill., Darvas község gyűjtése 4 K. 72 fillér., M. kir. adóhiv. gyűjtése Kis-Körös 8 K., Bobok Tivadar erdőmester ivén Rima-Brezó, Bobok Tivadar, dr. Zellin 2—2 kor. (össz. 4 kor.) M. kir. püöri biztosság Eger: 5 kor. 90 fill. Alsó Kubini püöri ig. ivén: dr. Bartócs Pál, Lukáts Lajos, Wagner Károly, Szlávik János, Csörvetyák István, Medzilrádszky Adolf, ifj. Micsna Benő 1—1 kor. (össz. 7 kor.) M. kir. adóhiv. ivén Bonyhád, Tamalljai Miklós 1 kor., Fénsár Ferencz 2 kor., Tóth Zsigmond 50 fill., Szondy Mátyás 20 fill. (össz. 3 kor. 70 fill.) M. kir. püöri biztosság ivén Pankota, Nagy Albert, Csutor Pál 1—1 K. Szabó Dóme 60 fill., Wemmer József 20 fill. (össz. 2 kor. 80 fill.) Dezső Miklós szemlést ivén Arva-Polhora: Biró Lajos, Tenzer Jakab, Lachénn, Dezső Miklós 1—1 kor., Lupták János, Fodor József, Lilienthal József, Blochriks, Henocz, Krasós Jonás, N. N., Vajna Károly 40—40 fill. Brenkusz Károly 60 fill. (össz. 7 kor. 80 fill.) Szászvárosi Takarékpénztár Részvénytársaság 50 kor. Kun-Szt.-Mártoni Takarékpénztár 10 kor. László János résztergályos gyűjtése Deés 15 kor. 64 fill., Derzsi Gábiella ivén Zilah: Sz. Mihály, Derzsi Gábor m. kir. erdőm., Vajda Jánosné, Dobai Sándor, Dr. Fischerné, Kovács Sándorné, Recsey Lajosné, Nagy Sándorné N. N. 1—1 K. (össz. 9 kor.) Merényi Gyula kir. erdőm. ivén Soóvár 2 kor., Főszbiró ivén Nagy-Atád: Jancsó István 1 kor., Bukóczi József 20 fill. (össz. 1 kor. 20 fill.) M. kir. püöri szakasz O-Moldova: Dóczy János, Ilyés István fővigyázó 1—1 kor. (össz. 2 kor.) Heindl Pál áll. főnök ivén Konop: Bintzig Jánosné 15 kor., László Pálné 2 kor., Heindl Pálné, Nagy József 1—1 kor., B. H. 50 fill. (össz. 19 kor. 50 fill.) Varga Dániel áll. előjáró ivén Nagy-Megyer: Varga Dániel, Dránocz, Winternitz Emil, N. N. 1—1 kor., Pollák József, Ley Viktor, Pető Ferencz 10—10 fill. (össz. 4 kor. 30 fill.) Alispán ivén Szegzárd 1 kor. 90 fill., Makó Kálmán földbirtokos Kölese 5 korona. Fősz. biró ivén Gyalu: Péchy László, Beretzky Lajos, Biluska János, Asbey Viktor, Görös Sándor 1—1 kor., L. Csákány Zoltán 50 fill. (össz. 5 kor. 50 fill.) Virág József m. kir. fővámszedő Predeál 1 kor., Pitze Gusztáv ivén Gvörzszabadhegy, Sarkadi Károly, Ortze Gusztáv 50—50 fill., Péntek Károlin, Molnár Kálmán 40—40 fill., Bálint Géza, Varga Rezső 20—20 fill. (össz. 2 kor. 20 fill.) (Folyt. köv.)

HIVATALOS RÉSZ.

921—1904 sz.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a szilágyszolnoki egyházmegyébe kebelezett *szilágyszentkirályi* lelkési állomásra pályázat nyitattik.

Díjlevél szerinti javadalom: 1. Modern új papilak, 1000 □ öl kerttel. 2. 1 hold és 1002 □ öl szántó; 244 □ öl szőlőhely. Ezek bérértéke 10 kor. 3. Tizedkárptólási kamat (félévi részletekben) 661 kor. 08 f. 4. Állami fizetéskiegészítés (kongrua) a 90443—1900. sz. miniszteri leirat szerint 954 kor. 67 f. Stóla nincs. Összes javadalom, 25 korona 75 fillér levonással 1600 korona.

Kötelessége: az összes lelkési teendők végzése és a helybeli községi iskolában a vallástaniítás. Pályázati határidő 1904. szeptember 11.

A pályázati kérvény, lelkési minősítvény, szolgálati bizonyítvány s lehet más okmányokkal felszerelve ntszt. Viski Pál esperes urhoz küldendők Zoványra.

Kolozsvárt, 1904. augusztus hó.

Dr. Bartók György, püspök.

949—1904. sz.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a dési egyházmegyébe kebelezett dobokai ev. ref. egyház lévita-tanítói állására pályázat hirdettetik.

Javadalom: két szoba, konyha, kamarával biró lakás, egynegyed hold veteményes kert.

Kézpénz: az egyházközség pénztárából 400 korona, államsegély 400 kor., összesen 800 kor.

Kötelessége a tanítás s a lelkési állás betöltéséig a vasárnapi istentisztelek végzése. Pályázati határidő 1904. szeptember 5.

Oklevéllel felszerelt folyamodványok nt. Pap István esperes afiához S.-M.-Berkeszre, u. p. Nagy-Somkut küldendők.

Kolozsvárt, 1904. aug. 6.

Dr. Bartók György, püspök.

914—1904. sz.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a nagyenyedi egyházmegyébe kebelezett csucskoppándi egyházközség lelkési állására pályázatot nyitok.

Díjlevéllel biztosított javadalom: 1. 28 h. 1075 □ öl szántó, 4 h. rét és 1136 □ öl szőlőhely hasznélvezete 396 kor. 22 f. 2. Fapénz 60 kor. 3. A hívek által kézpénzben fizetett kepe 340 kor. 4. Munkabeli szolgáltatások pénztértéke 104 kor. 5. Stóla átlagos pénztértéke 20 korona. Összes javadalom 920 kor. 22 f. Engedélyezett kiadás 34 kor. Miniszterileg 79506—1900. sz. a megállapított tiszta jövedelem 886 kor. 22 f. Kiegészítés 1600 koronáig 713 kor. 78 f.

Ezenfelül természetben tisztességes lakás, megfelelő gazdasági épületekkel és 400 □ öl kerttel, vallástaniításért az állami iskola pénztárából 100 kor.

Kötelessége a maroscsúcskoppándi társegyházban, a törvény által előirt lelkési teendők teljesítése.

A hivatalos lap f. évi 10-ik számában köröztette volt ez állás, de a megválasztott elfogadható ok — más egyházközséggel ugyanazon időben történt meghívása — miatt nem fogadhatta el a választást.

Folyamodványok minősítvényvel és szolgálati bizonyítvánnyal felszerelve Jancsó Lajos esperes aához, Maros-Ujvárra küldendők, 1904. szept. 5-ig.

Kolozsvárt, 1904. aug. 4.

Dr. Bartók György, püspök.

915—904. sz.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a nagyenyedi egyházmegyébe kebelezett marosludasi körlelkészség lelkési állomásra pályázatot nyitok.

Díjlevéllel biztosított javadalom: 1. Földhasznélvezet 17 h. 1000 □ öl szántó, 3 h. 615 □ öl temető hasznélvezete 200 kor. 2. Kézpénz az egyházközség pénztárából negyedévi előleges részletekben 513 kor. 34 f., belmisszió alapból 600 kor. 3. Stóla átlagos megállapítás szerint 54 kor. 40 f. Összes javadalom 1367 kor. 74 fillér, engedélyezett kiadás 410 k. 33 f. Marad tiszta jövedelem 957 kor. 41 f., melynek 1600 koronáig kiegészítése 642 k. 59 fillérben van megállapítva, a 20697—1901. sz. miniszt. leirattal. A földeket a lelkész mivelteti, adóját szintén lelkész fizeti; ezen a czimen 50 kor. 14 f. lett mint kiadás jóba véve. A díjlevélben felsoroltakon kívül a telep gondozásáért a mélt. igazgatótanács 2783—1903. számú leirata értelmében 45 hold ingatlan bocsát a lelkész használatába évről-évre, a nagymélt. földmívelési miniszter úr. Megkell jegyezmem, hogy a mélt. igazgató-tanács 5772—1903. sz. alatt elvileg kimondotta M.-Gecse és Hadrév elszakítását, minélfogva a filiák részéről kiszolgáltatandó belmissziói járulék csak ideiglenes beszoigálási díj czimen és jelleggel szerepel, mely díj elesik, lehetőleg más alapból pótoltatik akkor, ha nevezett filiák más anyaegyházhoz affiliálását keresztül vinni sikerül. A díjlevélben nem értékelt lakás 4 szobából és a szükséges melléképületekből áll. Vallástaniításért évi 200 korona.

Kötelessége minden hónapban egy-egy vasárnap a leányegházakban templomozás, a szokott alkalmakkal urvacsora osztás; más alkalmakkal a m.-ludasi egyházban istentisztelet tartása s általában minden a törvényben előirt lelkési teendők teljesítése.

Folyamodványok minősítvényvel és szolgálati bizonyítvánnyal felszerelve 1904. év szept. 5-ig Jancsó Lajos esperes afiához Marosujvárra küldendők.

Kolozsvárt, 1904. augusztus hó 4-én.

Dr. Bartók György, püspök.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Irodalmi esemény.

(Dr. Bartók György püspök új könyve.) *

Ha az irodalmat általában a nép és nemzet műveltsége és életrealitása fokmérőjének szokták — s nem ok nélkül — tekinteni: mennyivel több jogosultsága van annak, hogy tisztán szellemi hatásokon épülő közösségeket első sorban irodalmuk alapján ítéljük meg. Mi épül pedig tisztán csak szellemi hatásokon annyira, mint az egyház s főleg a protestáns egyház?! A vallási és egyházi élet élénkségének, mélységének és haladási törekvésének ma már legbiztosabb fokmérője a megfelelő irodalom.

E mértéket alkalmazva a hazai protestáns egyházakra, bizony ma sokkal elmaradottabbnak látszunk külföldi testvéreinktől, mint a reformáció óta bármikor. Igaz, egyházi irodalmunk sohasem versenyezhetett külföldi, hatalmasabb szellemi életet élő protestáns testvéreinkével. Azonban soha sem is maradtunk el tőlük teljesen. Azok a szellemi áramlatok, melyek nyugati testvéreinket foglalkoztatták, rendszeren — ha természetesen később is — hozzánk is eljuttatták hullámaikat s irodalmilag is nyomot hagytak egyházi életünkben. Az utóbbi idők azonban e tekintetben nem sok említésre méltót produkáltak.

Okát ha keressük, nem találhatjuk sem számbeli, sem anyagi gyengeségünkkel megfejtve e jelenséget. A francia protestánsok száma alig egynyolczada a magyar protestánsoknak. Egy félmillió hívő, körülbelül annyi lelképásztor gondozása alatt, a mennyi az erdélyi egyházkerületben működik. De szellemi élete, irodalma akár a theoretikus, akár a gyakorlati egyházi élet oldalára vonatkozólag tekintve, összehasonlíthatatlanul felül áll a miénken.

Mélyebben kell tehát az okot keresnünk. S úgy tetszik nekem, hogy nem igen tévedek, mikor abban vélem megtalálni, hogy egyházunkat, főleg hivatalos képviselőjében, kelletnél jobban hatalmába kerítette korunk anya-

gias irányzata. Az egyházépítő munkásság irányzata — nagyban, mint kicsinyben — egyoldaluan az anyagi megerősödést tartja szem előtt évtizedek óta. A szellemi építés szerény eszközei legtöbbször csak mesterséges eszközök segítségével tengetik életüket. Egyházi lapjaink hol hivatalosok, hol irodalmi körök vagy a kerület támogatására vannak utalva. Tudományos irodalmunk csekély termékei ismét csak külső támogatással jelenhetnek meg. Sőt e beteges állapotból most már — fájdalom — rendszert kezdünk csinálni a „Parochiális könyvtárak“ alakjában, melynek üzletszerűen beteges kinövése az „Egyházi könyvtár“ cz. tudományos theol. irodalmi vállalat. S mindez miért?! Mert a lélek és szellem igényei nagyon aláhanyatlottak úgy az irni, mint az olvasni hivatottakban. Az a belső kényszerűség, mely egykor Bod Pétert irni kényszerítette, habár munkája kiadására saját papi jövedelme egy részét kellett is feláldoznia, az az ellenállhatatlan tanulási vágy, mely Szenczi Molnár Albertnek a szájából kivette a falatot, csak hogy lelke táplálására könyveket vásárolhasson: ma már teljesen ismeretlen. Tanáraink nagy része úgy tartja, hogy a szép fizetés csak az óratartásokért jár s ha azt akarják, hogy irodalmilag is tevékenykedjék, azt tessék külön megfizetni, mert különben „szabad idejét“ közgazdaságilag vagy más módon gyümölcsözőbben értékesítheti. Papjaink egy része is nemcsak anyagi ellátását követeli az egyháztól, hanem szellemi tovább képzéseit, rendszerint igénybe nem vett, eszközeit is tőle követeli s ha rákényszerítenének, hogy el is olvassák azokat, bizonyára külön fizetést igényelnének az elhagyott „mellékfoglalkozások“ kárpótlása gyanánt, mert hiába! az a felfogás, hogy a vagyon és anyagi befolyás ad sulyt az embernek, a szegény ember pedig ha még oly művelt és tudós is „komisz ember“. Ily korszellem mellett nem csuda, ha egyházunkban úgy a belső hitélet, mint az ezt szolgáló hivatott irodalom nem felel meg a kívánalmaknak s ha a gyakorlati egyházvezetésre irányuló

* Címe: „A református egyházak presbyteriális szervezete“.

törekvéseket sokkal inkább a felületesen megállapított gyakorlati szükségek és sokszor alapjában nem is ismert jelszavak irányítják, sem mint a tudományos alapossággal megállapított s a gyakorlati élet alapos ismeretéhez szabott elvek.

Külföldi testvéreinknél egy-egy olyan kérdés, mint a nálunk most napirenden levő káté és énekeskönyv revízió vagy a zsinati törvényhozás egész kis könyvtárnyi irodalmat termel. Nálunk egy néhány, sokszor hevenyészett hirlapi cikklen túl alig jutunk.

Ily körülmények közt valósággal esemény számba megy a dr. Bartók György erdélyi püspök csak most megjelent műve a *református egyházak presbyteriális szervezetéről*.

A munka szakszerű ismertetéséről és bírálatáról lapunk más helyén gondoskodtunk. Itt csak megjelenésének fontosságára kívánunk utalni s azon várakozásoknak kifejezést adni, melyet megjelenéséhez méltán fűzünk.

Erezzük ugyan, hogy épen nekünk nehezebb erről írunk, mint másoknak volna. De belsőleg érzett kötelességünk teljesítésétől nem téríthet el sem a jobbról, sem a balról jöhető gáncs.

E kötelességérzetből kifolyólag neveztük e munka megjelenését egyházi irodalmunkra nézve *eseménynek*.

Egyházi irodalmunk régi szabásu munkása jelenik meg itt újra előttünk. Maga ez a *példaadás* az igazi, etikailag a legértékesebb esemény. Mikor a zsinati törvényhozás előkészületei évek óta, több költséggel, mint eredménynyel folynak s a jelszók szenvedélyes vitája dúl a könnyű hirlapi cikkekben és tanácstermekben s mikor eközben sem hivatott egyházjogász-tanáraink, sem egyházunk munkásai sorában álló annyi kiváló jogászunk közül senkit sem állít sorompóba a belső kötelezettségérzet, hogy tudományos historiai-kritikai munkálattal világosságot derítsen a zürzavarban, mert vagy kényelme leköti vagy munkadíja nincs előre biztosítva: ime akkor előáll egy nagykiterjedésű egyhkerület adminisztrációjának ezerféle gondja által igénybevett s korra sem fiatal püspök s az egészsége gondozására rendelt időt meglopva, régi folián-sokat forgat, kutat, keres, hogy a múlt fonala alapján a jövő fejlődés irányát megállapítani segítsen. Neki nincs „szabad ideje“, melyet másnak, mint egyháza szolgálatának szentelhetne, „munkadíjra“ sem néz, mert érzi, hogy ha egyháza állásához mért megélhetését biztosítja, akkor teljes munkaerejét is igényelheti, sőt a nyomtatás költségének rizikóját is hordozza, mert hisz arról van szó, hogy egyházának áldozzon. Ime ez a példa — az igazi irodalmi esemény. Ilyenekben szűkölködik igazán egyházunk az újabb korban.

De hasonló fontosságú egy másik mozzanat benne. Bartók püspököt tudvalevőleg ta-

nulmányai és hajlamai egyként a bölcsészeti tudományokhoz vonták. De a midőn ime, az anyaszentegyház vezetésére elhivatott, midőn hivatalból kell a kormányzásban és törvényhozásban részt vennie: elútasíthatatlan kötelességének érzi bő tapasztalataihoz megfelelő tudományos tájékozást is szerezeni. A lelkiismeretes munkás jellemvonása ez — s ez a példaadás is nagyon ráfér mostanság egyházi munkásainkra.

S midőn e téren is, mint sok máshol, példaadással jár elől vezérként, hogy első sorban egyházi, de minden más közéleti munkáság terén az ideális felfogásnak, önzetlen kötelességteljesítésnek szerezen érvényt és barátokat, sőt anyagi és szellemi áldozatkészségre serkentsen: akkor méltán adhatunk kifejezést azon várakozásunknak, hogy mások is s első sorban azok, kik őt maguk közt vezérré tették, elsőnek választották, követni fogják példáját.

Ha minden Demosthenesnél szebben beszél a tett: dr. Bartók püspökről joggal mondhatjuk, hogy Mesteréhez hiven úgy vezet tábort, hogy nem azt mondja: „Előre!“ hanem ezt: „Utánam!“

Mint más téren, menjünk utánna e téren is. Ha, a kiknek nem áll módjukban eredeti tanulmányokat tenni ezen a mezőn tegyünk meg annyit, hogy munkáját, mely valóban egyetlen a maga nemében, a magyar irodalomban tanulmányozva, közöljük egymással a sajtó útján gondolatainkat, hogy bár most, a zsinattartást tizenkettedik órájában, készítsünk valamelyes közvéleményt elő.

A tanulságos múlt alapján a jelen feladatainak annyi részét világítja meg e munka, hogy minden gondolkozó ember bő anyagot talál a megvitásra.

Mutassuk meg elismerésünket és hálánkat a mi példaadó vezérmunkásunk iránt, a szónál értékesebb azon cselekedettel, hogy követjük a munkában, s a munka nemes, puritán erkölcsi felfogásában. Aldozataiért, sok fáradságáért ez lesz neki a legjobban eső jutalom!

Hogy ebben sokáig legyen része, őszinte szívvel kívánjuk! Áldja a jó Isten, hogy e mostani irodalmi „esemény“ gazdag folytatásra találjon. Ellenségeinkkel való harcainkban az anyagi erő nem fog minket megtarthatni. Az anyag is a szellem hatalmának enged. A győzelem tehát a szellemi supremációnak van fenntartva.

A szellem munkásait hívja a harci riadó. A sereg most is harczra kész, álljanak elő az alvezérek is, mert ő fővezér, parancsait a közkatonáknak nekik kell közvetíteniök!

Presbyter.

A nő hivatása a családban, a keresztyén életfelfogás szerint.

(Felolvastatott a brassói ev. ref. egyházi estélyen.)

Igy fogva fel az emberi rendeltetést, a női hivatásnak meg van a maga jellemképző hatása is. A házi asszony kötelességei igaz, jó részben az egyformaság bélyegét viselik magukon; a mi tegnap történt, ma újból előfordul, azaz a mai nap jórészben a tegnapi napnak képe; mégis könnyen megtörténhetik, hogy bár a napi foglalkozásnak meg van egyformasága, olykor magasabb vagy épen ismeretlen helyzettel áll szemben a nő! Olykor az anyagi gondok emésztik lelkét, mit eszünk, mivel ruházkodunk? Máskor a társadalmi követelmények nehezdednek ónsúlyllyal vállára. Ilyen és hasonló körülmények között, mily könnyen lesz a lélek kicsinyes, a szív aggályos és az egész ember, világfájdalommal teljes!

Bizony, csak az evangelium az egyedüli só, a mely a belső embert a romlástól megmenti és megtartja. Az elkinzott nőnek valódi üdülés, ha vasárnap reggel a ház gondját legalább egy órára leteheti, hogy az ur házába menjen, hol Istennel társaloghat. Mily magasztos és bensőségteljes érzéssel imádkozhatik így a gyülekezet közepette: „A világ zajából és az élet gondjai közül jövök Uram hozzád, ki forrása és teljessége vagy minden életnek, kérlek én Istenem, add a te békességedet minden kebelbe, a mely az élet harczában megsebesült.“

Mily boldog is az olyan ember, a ki az Urat dicsérve, megtalálja szive elveszett békéjét, megtalálja a vezérlő fonalat a vidám életfolytatáshoz. Mily jóltevéen hathat a női lélekre a hegyi beszéd szava: „Ne aggódjatok, mert tudja a ti mennyei Atyátok, mire van szükségetek, mielőtt őt kérnétek és ha jól kértek, megadja azt nektek.“ Egy ilyen lelki ihletéssel belsejében a nő új bátorsággal tér meg otthonába, hogy a mindennapi foglalkozás szántóföldjében vessen és arasson, arany kalászokat.

Boldog az olyan nő, a ki Istennel a fiu által gyermeki közösségbe lehet, az ilyen méltán viseli a legszebb nevet, hitves és édes anya. A keresztyén-ség alaptörvénye, a házastársak egymáshoz való viszonyára vonatkozólag ez: „Egymásnak terhét hordozzátok!“

Az új házások észlelni kénytelenek, hogy a családi élet tényleg nehezebb, mint előre gondolták. A jegyesek még csak a szerelem szemeivel néznek, ép mint a gyüölőködők a gyüölletével és így azt látják, a mit keresnek. Különbben is a jegyességben a felek csak a maguk előnyös oldalát mutatják be, de később nap-nap után előtérbe lépnek az egyéni sajátságok, gyengeségek és hibák. Ekkor eljön ideje annak, hogy egymás gyengeségeit elnézzék és hibáit megbocsássák.

Eleinte tényleg az új házások között az egyéni sajátságok tarkasága édessé teszi az együttélést. De később, mikor az élet komolyságával előtérbe lép, az egyéni sajátságok tarkasága már mindkét részen nem anyira kellemes, mint inkább terü és ezek szülik azután az ellentéteket.

A férfit hivatása a külvilágba szólítja, hol küzdenie, harcolnia kell, hogy szerencsáját megalapítsa. Hogy a verseny küzdelmei között a férfi megállhasson, egy bizonyos mértékig hajthatatlan és nyakas kell legyen, igazát meg kell védje, előre kell törekedjék, ha ezer ellenség áll is jobb és balkeze felől. Midőn így egész egyénisége igénybe van véve, ha, a mint a pennát vagy kalapácsot leteszi kezéből és családja körébe megtér, nem tud egyszerre átlényegülni, fáradtabb kedélye nyomottabb, minthogy azonnal kellemesen társalogni tudjon. Hiába vár az asszony egy elismerő szóra, azért, a mit egész nap

tett, czéltalan örvend néha előre, az eltöltendő kedves estének.

Igen sok férfinak az a meggyőződése, hogy ő a nap fáradaimai után ujulást a vendéglőben egy pohár bor mellett szerezhethet magának, hol baráti körben könnyebben felejtik az élet gondját és a családi élet terheit. És ezalatt a szegény nő otthon ül, magánosan kézi munkájával, gondolataival és álmaival.

Még sötétebb képet is festhetnék, anélkül, hogy attól kéne tartásak, hogy azzal az igazság ellen vetek és tulhajtásba megyek át. Néha alig száradt meg a menyasszonyi koszoru, már is a gyöngédtelen bánásmód miatt a házaselet boldogsága tovatünt.

Egy reményeiben csalódott szív, honnan merítsen azután erőt, hogy nehéz sorsát nemesen és méltósággal elviselni tudja. A felületes ember azt mondja, hogy a nőt a szeretet, mindenekre megtanítja. Igaz, a szeretet sokra megtanít és épen a házásokhoz méltó szeretetről mondja Pál apostol: „hogy mindeneket elhordoz, mindeneket hiszen, és mindeneket eltűr.“ De mivel a szeretet, mindig kölcsönösségen alapul, azért, csak ha az egyik szeretete a másik által megértve és viszonzva van, lesz közös erő forrásaivá az élet nehézségei elviselésére. A hol azonban a szeretet közönnyel, félreértéssel, vagy épen méltatlansággal találkozik, ott a szeretet elhervad, meghal, mivel nincs többé fentartó talaja. Igaz, a kötelességtudó ember még tovább bölcselkedik. Azt mondja: az emberi lélek mélyéből, az öntudatból viszhangzik a szó: neked tenned kell! Igaz, az öntudatos nő azt mondja: én minden körülmények között megteszem kötelességemet, habár nem is örömet.

De, mondja valaki annak, a ki egy elviselhetetlen teher alatt összeesett: „Kelj fel, viseld terhedet! Azt fogja felelni: elég hosszasan hordoztam, nem bírom tovább! De mégis van valaki, a ki bár a kereszt alatt összeesett, de mégis felkelt és panasz avagy keserőség nélkül tovább vitte terhét, mig nem így szólott: mindeneket elvégeztem! Midőn a kereszteselő Jézus szól: kelj fel és kövess engemet, e szavaknak talán mégis csak van hatásuk. Valóban, sok nő elismerte már, hogy olyan perczeinkben, midőn már nem tudtuk, mit tegyünk, egyedül Krisztusban vetett hitünk tartott meg.

Az Isten nem rak senkire nagyobb terhet, mint-hogy azt elhordozhassa, erőt ad a fáradtnak, és a szenvedőnek néha kimondhatatlan uton ad jobbulást vagy szolgáltat igazságot. Ez a mi hitünk, melyet az élet bizonyosága is támogat és e hitünket nyilvánítjuk is.

Például, egy szép női jellemet rajzolok, ki e fennt leirt lelki békességet magtálalta. Tóth Sándor bér-lőné fősvény, csodálatos és az egész világ iránt bizalmatlan férje oldalán nehéz napokat élt át, mindazonáltal megőrizte lelkének szelid humorát. Ilona, a fiatal jegyzőné hozzá menekült, a mikor szive bánatos volt, hogy annak bölcs tanácsaiból nyugalmat merítsen. Egyszer újból Ilona bánatosan jön, lelkében halálra vágyó gondolatokkal az öreg nénihez, ki őt vigasztalta, hogy nem kell minden bajért mindjárt kétségbe esni; az ember tegye meg kötelességeit és várjon nyugodtan, mert a ros, idővel magától elmulik. Ilona erre viszonzá, az mind igaz, de ő heves természetével türni nem tud. E szavakra az öreg néni, összes tapasztalatának sulyával, a következőkben felelt:

„Gyermek, gyermek, akkor tehát miért is élsz te a világon? Azért, hogy magadat mutogasd és könnyü élveknél élj? Nem, hanem hogy átváltozzál és megtanuld azt, a mit nem tudsz, a régi természetet levette átalakulni, ezért élsz, ezért lettél megkeresztelve és megkonfirmálva. Látod, én magamról nem örömet beszélek, de neked elmondom, hogy egyedüli vigasztalóm az Isten, nélküle nem tudtam volna elviselni sorsomat, mert nekem reggeltől estig

kellemtelenség az életem. De vajjon azért szólhatok-e így: Uram miért is élek én, mi nagyot vétkezhettem, hogy siralom völgye az én életem? Nem, én soha nem beszéltem így, mert korán kitűztem életcélo-mat: hogy Istent megismerjem, akaratahoz alkalmazkodjam, magamat jobbitsam, türelemmel kitartani tudjak reggeltől estig. Azon percztől kezdve, hogy ezt megértettem, az a mi előttem fődolognak látszott, másodrendű kötelességgé lett; ezután a vaj- és tejpénz összehesztása nem volt többé legfőbb örömem, hanem igazi boldogságom lett az, a mit lélekben nyertem. E percztől életem egészen más lett, tudtam türni, tudtam nevetni, tudtam Istennek hálát adni mindenért, a mit ő szent felsége velem cselekedett.

A mai emancipált nő világ vajjon mit szólna az öreg nőnek a családi életről elmondott fellogására. Bizonyára diadalmasan szólna: Lám egy ilyen házias élet mégis csak célttévesztett. Persze, hogy szerintök az, de az öreg nőnek szavai meglepédesről szólnak, mert szive tele van hálával a gondviselő Isten iránt. Éppen abban áll a keresztyéni élet-fellogásnak hatalma, hogy képessé teszi az embert az élet nehézségeivel szemben a harcz felvételére és diadalma megvívására, Isten segedelmével.

Még csak egy pár szót szólok, az anyának a gyermekekhez való viszonyáról.

Az anyai szeretet eredetileg nem keresztyéni, hanem általános emberi érzés. A lapp asszony is vállain vagy ölében hordozza gyermekét. Azonban az Isten által a nőbe plántált anyai érzést, a keresztyén-ség megszentelte és megneemesítette. Jézus azt mondja, hogy a ki egyet a kicsinyek közül megbotránkozott, annak jobb lett volna, hogy ne szülessen, vagy ne szüljön. A mit a gyermek testi és lelki javáért meg tenni lehet, az anyai szent kötelesség, ezzel szembe nincs fáradság és nincsen áldozat, a mely elég nagy volna. Erről a szeretetről lehet azután elmondani igazán, hogy nem keresi a maga hasznát. E fenséges keresztyéni érzés nélkül az élet szegény és üres lenne, ez érzéssel azonban az ember gazdag, isten-fiuság örököse.

Mi a gyors változások korában élünk, a midőn a mai gyermekek őszülni kezdenek, sok minden másként lesz, mint ma van. De egynek változás alá esni nem szabad soha: a családi élet evangéliumi alapjának. A ház sorsa a nő kezében van letéve. Mig lesznek anyák és leányok, kik hívő lélekkel ragaszkodnak Istenhez és az élet bajaiban hozzá folyamodnak, mig lesznek érző női szivek, kik lelkesülnek a szépért és jóért, addig ezek mindig megtalálják a a ház gondjainak vezetésében örömeiket és munkájuk után lesz is áldás, a ház pedig, melyben ilyen lelketű nők vannak, azután megáll szélben, viharban, mert ilyenekről mondja az irás: Eljött a szél, eljött az árvíz. De nem árthatott, mert a hajlék kősziklán épült.

(Vége.)

Péchy Árpád.

EGYHÁZMEGYÉKBŐL.

Templomszentelés Iklandon.

A csekély népességű, de hitbuzgó iklandi ev. ref. anya-egyház, f. évi július hó 17-én, rég óhajtott s lefolyta után is feledhetetlen öröm- és hálaünnepet ült! Ugyanis a mult év folyamán ujonnan épített, s november 29. óta már használatba is vett díszes kis temploma, e napon lett, nagyszámu vidéki hitsorsosok és más érdeklődők szives részvétele mellett, nyilvános ünnepélyességgel is felavatva s magasztos rendeltetésének átadatva.

Habár ez alkalommal, egyéb előadni valóim számá-ra bátorkodom e becseslap hasábjain egy kevés tért kérni, mégis mivel ez említett ünnepély lefolyásáról, az azóta megjelent három szám egyikében sincs említés téve s a minek okát nem tudom, hogy vajjon e lap közlendőinek tulhal-

mozottságában, avagy a közzétételre felkért lelkészársam váratlan akadály által történt meggátolásában keressem-é? nehogy az teljes hallgatással mellőztessék s én lehessen kötelességmulasztással jogosan vádolható; kényszerítve érzem magamat, magáról az ünnepély lefolyásáról is, az alábbiakban röviden s azon reményben tenni említést, hogy e hiányt pótolni akaró törekvésem, feleslegessé fog tétetni, az ügy referálására vállalkozott kartársam, előbb beérkezendő e nemű közleményének a nyilvánosság elé juthatása által.

A mondott nap reggelén már korán kezdett gyülekezni a templom udvarát, a templom és papi lak közötti tért egészen betöltő nagyszámu közönség. Majd Nt. Ravasz János esperes ur vezetése alatt megérkezvén a templom elé, a felavatásban közreműködni és résztvenni hivatott papok, tanítók és egyéb hívek csoportja, a gyülekezet lelkésze adta át a templom kulcsát, a felszentelést vezető esperesnek, rövid beszédben kérve őt a kitűzött cél keresztül vitelének eszközöltetésére. Ekkor nevezett Esperes afia, rövid, de szivből fakadó s szivet érő lelkes szavakban üdvözölvén az összes megjelent közönséget, elrendelte az addig zárva volt templomajtók felnyitását s kezdetét vette, a máskor a szükséglethez képest nagy, de most igen is kicsinynek bizonyult templomunk zsufo-lásig megtelése s a résztvenni akaró nagy közönség jelentékeny részének a templom udvaron künn maradásra szorulása.

A szokásos alkalmi énekek buzgó zengedezései között, következőleg folyt le, az egyszerű, de szivet, lelket magasztos áhitatra ragadó felavatási isteni tisztelet:

Először Vizi János, jelenleg csejdi, régebben iklandi lelkész afia lépett szószékbe, hogy istenhez emelt buzgó könyörgéssel, ő nyissa meg azon templom felavatási öröm- és hálaünnepét, melynek felépülhetési első mozgalmi, az ő itt szolgálási idejében ezelőtt 20 évvel vették kezdetüket s a kinek tevékeny munkássága rakta le azon kezdő alapokat, amelyeken az akkor még nagyon kedvezőtlen anyagi viszonyokkal küzdő egyház tagjai lankadatlanul tovább építve s törekvéseikben nagy lelkü adományozások által gyámolittatva, ma ezen végrehajtott nagy napra viradhattak.

Utána Nt. Benedek Dénes makfalvai lelkész s egyhm. főjegyző afia tartotta az alkalmi beszédet. Ján. ev. II. 19. alapján, gyönyörű kidolgozásban s tőle megszokott ékes-szólással fejtegetvén a templomépítés szükséges voltát, oktatóvén a gyülekezetet, hogy a kőből épült templom felépülése után, miként kell a gyülekezet minden egyes tagjának saját lelki temploma építésén munkálkodnia, hogy ő is a szentléleknek élő templomává lehessen, melyben Istennek lelke lakozik.

Ezután Nt. Ravasz János esperes afia tartotta meg templomfelavató s megáldó imáját. Ellenállhatatlan erővel ragadván mindnyájunk lelkét ama nagykegyelmű Isten zsámolyához, a kihez az urnak e kiválóan hivatott szolgálja, mindnyájunk nevében, minden rendű, rangú, val-lású embertársainkat átölelő meleg szeretettel, Isten lelkétől ihletett ajakkal, oly buzgón imádkozott.

Keresztelési és esketési alkalom nem kínálkozván, a szokatlan nagyszámu urvacsorázók hosszas időt igénybe vevő kielégítése vette kezdetét. Az urvacsorai agendázást és kenyérszántást Erdélyi Béla jelenleg székesi, egykor szintén iklandi lelkész afia végezte Adorján János kebele-szentiványi lelkésszel, egyházunk egykori s jelenleg még élő lelkészei Nesztova segélyével. (Tehát csupán egy volt lelkészt Kertész Mózes szenterzsébeti lelkészt gátolta meg a távolság, egykori egyháza örömmünnepélyében résztve-hetni, a legnagyobb sajnálatunkra.) Úgy az előbbi szertar-tási beszéde, mint az utóbbi urvacsora osztás bezáró imája meghatott kebelből fakadó s bennünket is mélyen megható szavakban adott kifejezést azon édes örömmnek, hogy ily örvendetes alkalommal teljesíthetnek volt híveik körében templomi szolgálatot, abban az új templomban, a melynek felépülése az ő lelkészi szolgálatuk idejében még csak a hangosan nyilvánulni sem merő reménykedés, a vágya-kozó ohajtás tárgya volt!

Végül Szondy György jelenlegi lelkész olvasván fel, az egyház legrégebb multjára vonatkozólag kinyomozhatott s az 1901. évi Névkönyvben közétett monographia által fel nem említett, történelmi s a templom felépülhetésére vo-natkozó adatokat, zárímája elhangzása s a gyülekezet ál-tal a Hymnusnak eléneklése után, a templomszentelési ünnepély végét ért. Perselyadományul 12 kor. 60 fillér gyűlt be. (Vége következik.)

IRODALOM.

E rovatban minden munkát megemlítünk, a mi szerkesztőségünkbe beküldetik, de hosszabb, bírálatos ismertetésre nézve a szerkesztőség fentartja saját elhatározását.

Könyv a zsinat alkalmából. (A református egyházak presbyteriális szervezete. Irta dr. Bartók György erdélyi református püspök. Kolozsvárt, 1904. [XII+189 oldal.] Ára 4 korona.)

Az erdélyi egyházkerület püspöke, hivatása tudatában, széleskörű és mélyreható tanulmányt készült el a novemberben egybeülendő zsinatra. Törvényhozásunk munkájának tökéletesítésére törekszik. Tanulmánya eredményét egy nem közönséges értékű könyvbe foglalta. Épen idejében jelent meg a könyv. Az öt egyházkerület most megválasztott zsinati képviselői érdeklődéssel fogják keresni s meg is találják benne, megrövidítve, kényelmessé téve azt az útát, a melyen a könyv szerzője az olvasót egyházszervezetünk evangéliumi és őskeresztény elvei, ezeknek történelmi fejlődése és mai jelentősége felől, legkivált pedig magyar ref. egyházaink szervezetének multja, jelene és kívánható jövője iránt, az iránytű biztosságával tájékoztatja.

Kiváló erénye a szerzőnek, hogy hiven, pontosan tünteti fel, rendezi, világosítja a tényeket; de magyarázatukra nem alkot magának s megértésük céljából nem tukmál reánk elméleteket, maga alkotta mesterséges rendszert. Így a felfogása és fejtegetései közvetlenek, valóságosak, egészségesek, tárgyilagosak. Semmi utópia, semmi iskolásdiság (doctrinarismus).

De azért megvan a műben a vezérgondolat. És ez az, hogy a protestáns egyházakat szervező erő nem egyéb, mint a hitnek és szeretetnek életközössége, úgy, a hogy ez az eszme a Krisztus szellemétől áthatott *egyes emberek lelkeiben* alakot öltött; noha másfelől a politikai viszonyokkal és a helyi körülményekkel is számot kellett vetnie mindenik reformátornak, minden egyházszervező elmének.

A könyvnek két része van, meg egy függeléke, mely a legújabb (az összeülendő zsinat alkalmára készült) egyházi törvénytervezet fogaatkozásait bírálja.

Az első része a külföldi református egyházak, a második része a magyar református egyházak presbyteri szervezetét tárgyalja, jobban mondva — ismerteti.

Mint hogy az egész munka voltaképen egy mindenben a dolgok lényegére szorítókozó világossága mellett is — tömört ismertetés; épen azért nem könnyű feladat e könyvet — ismertetni. Leghívebben és legszerencsésebb módon s lekötelező előzékenységgel a komoly olvasó iránt — maga a szerző ismerteti meg könyve 186 oldalra menő tartalmát egy nyolcz oldalnyi pontos és részletes, kivonat-szerű Tartalommutatóban, ezenfölül még név- és tárgymutatót is csatolván könyvéhez.

Ha van rá tere, nyomassa le a szerkesztő ezt a Tartalommutatót; szolgálatot tesz vele azoknak az olvasóknak, akik a könyvet még nem ismerik.

Részemről egyszerűen közzé teszem azt, amit a könyvnek egyszeri figyelmes átolvasása közben benne és fölöle megjegyeztem magamnak.

A szerző a tudományos tárgyalásmódnak egyetlenegy fényűző fogásával él, ott, ahol az I. rész bevezető fejezetének első szakaszában fölállítja az elvi különbségeket római katholicizmus és protestántizmus között, hogy ezekből származtassa le, értelmezze és megkülönböztesse az egyházkormányzat és egyházszervezetek alapfogalmait és jegyeit, szokott nevükön nevezve. De a deduktív módszernek ezen kivételes alkalmazásával kapcsolatosan kifejezésre jut e szakaszban az az egyéni mély hit és erős meggyőződés, mely — szónoki lendületű és méltóságos formájával is — a főpásztor sajátja.

A Bevezetésnek második szakasza már „Szervezkedési kísérletek a reformáció kezdetén” — a későbbi fejlődés megértésének egyháztörténelmi gyökérszárait oknyomozó módon keresi fel. Gondja van rá az írónak, hogy a patronusok befolyását, a fejedelmi és konzisztoriális kormányzás történelmi jogait, első kezdeteiben, igazolva lássuk, megérthessük.

„A presbyteri rendszer kialakulása a református egyházakban” című második fejezetnek derekas része a kálvin egyházszervezési elmélet (az Institutio IV. fejezete szerint) — ennek megtestesülését a genfi egyház szervezésében — ismerteti és elemzi. Tanulságosan jelzi a viszonyt, amely az eszmény és a valóság, az elmélet és

annak a genfi egyházban keresztül vitt valósítása közt fölismerhető. Az elmélet tisztán óvna az egyház autonóm jogait az állammal szemben, másrészt gátat vetne az egyház határain belül a hierarchiának. Maga a genfi kormányzat, a viszonyokhoz alkalmazkodólag, nem kicsiny tért engedett a világi hatóság befolyásának. És amidőn ennek tulkapásait Kálvin, kockázatos és válságos erőfeszítéssel sikeresen legyőzte s Genfet szentvárossá varázsolta át, már gyülni kezd a papi hatalomnak az erőfölöslege, mely később az igazi presbyteri szervezetet elnyomja.

Hogy miképen fogadja el, teszi magáévá és fejleszti tovább a Kálvini egyházszervezetet a gall szellem, amely a szabályozásban, a központosításban, a részarányosításban, faji természetét szerint, itt is erényesnek és uttörőnek bizonyul; hogyan alakul ki a zsinati rendszer Franciaországban, erről szól az I. rész harmadik fejezete.

„Minden gyülekezetnek és minden igazi pásztornak egymással egyenlő tekintélye van és egyiknek sem szabad uralkodnia a másik felett.” Az egyenlőségnek ezen Confessióba iktatott elve alapján létesül a francia ref. egyházközségek közt a zsinati kapcsolat. Szervezik a többség és felebbezési forum jellegével kitűnően felruházott provinciális zsinatot, évenként kétszer egybehívandó gyűléseivel. És szervezik az időhöz nem kötve tartandó generális zsinatot, melynek tagjai egymás fölött kölcsönös cenzurát gyakorolnak. E fokozatos zsinatok döntő és törvényhozó hatalma alakítja nálok az egyházközségek életét felülről.

De az eházközségek kebli önkormányzatát is a hatalomátruházás és összpontosítás elvei szerint idomítja a gall szellem. A presbyterek, az elnöklő lelkipásztorral alkotják az egyházközség szenátusát vagy konzisztoriumát (presbyterium) s a gyülekezeti jogokat kizárólag e konzisztorium gyakorolja, új tagokkal is maga egészíti ki magát. Am a vezető hatalom nem a papé, hanem a könnyen érthetőleg arisztokratikus természetű testületé.

Hiában törekszenek igen kiváló szellemű egyének arra, hogy az önkiegészítő és a közvetett választások elve helyébe, a gyülekezet által való szabad választások jogát mondassák ki a zsinatokkal: ez a legelszántabb törekvésüknek sem sikerül, fejük betörését szenvedik érte.

A francia szellem szüli meg a zsinatokon a képvisleti paritás eszméjét is a lelkészi, meg a presbyter-diakonusi elemek részvételére, szavazati jogára nézve, hogy minden provinciális zsinat egy-két lelkészt s ugyanannyi presbytert küldjön a provincia nevében, költségen, felhatalmazásával és utasításaival a generális zsinatra.

Jellemző vonás a függetlenség óvása és feltétele az államhatalommal szemben: az állami hivatalnokoknak némileg kizárása a presbyterre választhatóságból.

És jellemző a községi konzisztoriumok, meg a provinciális zsinatok közötti viszony merevségének az enyhítésére az egyházköri „kollokviumok” közbeillesztése: a szomszédos gyülekezetek lelkészei és presbyterei évenként négyszer szellemi érintkezésekre s kormányzati értekeződésekre jönnek össze.

Magyar ref. egyházi viszonyaink fontolgatása, becslése szempontjából, kritikai fegyvertáru — ez a fejezet igen érdekes, tanulságos olvasmány.

Más szempontból — mint történelmi tár — érdekes a következő, negyedik fejezet, mely a skót, a németalföldi, a német és a lengyel reformált egyházak presbyteri szervezetét s a szervezetek viszontagságait ismerteti. Ezeknek a viszontagságos történeteknek a hullámcsapásait magyar ref. egyházunk is, leginkább pedig az erdélyi orthodoxus fejedelmi anyaszentegyház nem egyszer érezte. Így a XVII. százabban az odafenről, Angliából lehozott presbyterianus eszmék elszánt barátjai kezdenek élbe állani az akkori erdélyi — episkopálisnak nevezett — kormányzattal. Majd Németalföldről Coccejus tanait plántálják be és csinálnak velök „háboruságot” az egyházban, Tofeus püspök ellenére némely nyevdi professorok. A németországi egyházaktól pedig nyilvan mindig sokat tanultunk és sokat kölcsönöztünk a részletekben, Fáy Andrásunk a rajnai westfáliai egyház képvisleti alapon nyugvó alkotmányát, mint „csaknem legtökéletesebbet” emlegette példaképpen. Végre, némileg a lengyel reformátusok zsinatszervezetének szerencsétlen mintája segített felnyitni az 1791-diki budai zsinaton a sorompókat a hierarchia és küriarchia emlékezetes harcára. A lengyel egyházszervezetből ránk ragadt bélyeget őrizzük mai egyházszervezetünknek a kettős elnökségre vonatkozó rendelkezéseiben.

Váró Ferencz.
(Vége. köv.)

ISKOLA.

Tudnivalók

a marosvásárhelyi ref. polgári leány- és női ipariskoláról.

A jövő 1904—1905-ik tanévben a beiratások, felvételi és javító vizsgálatok a következő sorrendben fognak megtartatni: Szeptember hó 1-től szeptember hó 5-éig (délelőtt 9—12 és délután 3—5 óráig) a növendékek beiratása.

Szeptember 1-én és 2-án d. u. 5—6 óráig a felvételi és javító vizsgálatok.

Úgy a beírás, valamint a javító- és a felvételi vizsgálatok céljából az igazgatósági irodában, Szentgyörgy-utca 11. sz. a. lehet jelentkezni és pedig azok, kik javítóvizsgálatot akarnak tenni, augusztus hó 20-áig nyujtsák be a tantestülethez czimzett, eziránti kérvényüket. Javító vizsgálatra állhat, kiknek 3-nál nincs több elégtelen osztályzata.

Ugyanitt lehet beiratkozni a női-ipariskolába is, melyre nézve bővebb felvilágosítást ad a jelen értesítő „Nőiipariskola” czimű része.

Nemcsak a most belépők, hanem azok is beiratkozni tartoznak, kik a megelőző évben is iskolánkba jártak. Ezek azonban beiratási díjat nem fizetnek. Azon növendékeknek azonban, kik egy év óta nem voltak tagjai iskolánkknak, újból kell fizetniök a beiratási díjat.

A beiratásnál minden új tanuló életkorát hiteles anyakönyvi kivonattal, azt pedig, hogy be van-e oltva, oltási bizonyítvánnyal köteles igazolni.

A polgári leányiskola első osztályába 10 éves vagy idősebb oly leányok vétetnek föl, kik az elemi iskola 4-ik osztályát legalább elégséges sikerrel végezték; a következő osztályokba pedig csakis oly növendékek vehetők fel (utas. 12. §. b), kik valamely hasonfokú intézet megelőző osztályát legalább elégséges sikerrel végezték, vagy felvételi vizsgálaton igazolják kellő képzettségüket.

Beiratkozás alkalmával csak azon növendékek vehetők fel, kik az évi tandíj felét előre lefizetik, vagy a kik tandíjmentességre akarnak folyamodni.

Szegény és jögyekezeti tanulók kellőleg indokolt kérésre tandíjengedésben is részesülhetnek, ha a Nt. ev. ref. kebli iskolaszékhez czimzett ez iránti kérésüket legkésőbb szeptember hó 15-ig az iskola igazgatóságához beadják.

Megkívánjuk jegyezni, hogy a zongora-tanítás az 1904—1905. tanévben is folytatattni fog. Tandíj havonként előre fizetve 6 korona és zongora hangolásért egész évre 2 korona, utóbbi félévi részletekben fizetve.

Végül tájékoztatás céljából megjegyezni kívánjuk, hogy a polgári leányiskola IV. osztályát sikerrel végzett növendék felvehető az állami kisdedőv- és elemi iskola tanítónőképző intézetbe; átléphet a női kereskedelmi, a női kézimunka, a posta- és távirtdakezelőnői, a vasuti péztárosnői tanfolyamokra. Továbbá a felsőbb leányiskola V. osztályába, ha a különböző tárgyakból vizsgát tesz. Magánúton készülhet érettségi vizsgára vagy beléphet tantervi különbözeti vizsgával a leány gimnásium jellegével bíró és érettségi vizsgára előkészítő tanfolyamra is.

A tanév ünnepélyes megnyitása szeptember hó 6-án (kedden) d. e. 11 órakor lesz az intézet dísztermében. A rendes tanítás 7-én, szerdán veszi kezdetét.

Az iskolával kapcsolatban létesíteni szándékozott internatus felállítását, az egyházközségeitől független okokból ez időszertint halasztást szenved ugyan s az a közelgő iskolai évben nem létesíthető; de felhívjuk a tiszteletes lelkes kar figyelmét az iskolára s annak támogatására, hogy ezt hűveinknél személyes közbenjárásal ajánlják annál is inkább, mert az az intézet, egyházkerületünk egyedüli polgári leány és női-ipariskolája s az egyházközség nagy áldozatokkal szervezi egészen új alapon, úgy, hogy bármely hasonintézettel felveheti a versenyt.

A jövő iskolai évben, ez intézet kötelekében négy okleveles polg. isk. tanár, illetőleg tanárnő, négy elemi tanító, illetőleg tanítónő, okleveles nőimunkatanítónő és egy francia nyelvmester tanítnak.

Vidéki szülők gyermekei elszállásolásánál szívesen közbenjárunk s kötelességszerűleg, szigorú felügyeletet gyakorlunk az így elhelyezett gyermekekre.

Bárhonnan jövő megkeresésre azonnal válaszol:

Maros-Vásárhely, 1904. aug. hó.

Az igazgatóság.

TÁRCZA.

Vallás és művészet.

Irta: *Ravasz László.*

Ez alatt az idő alatt megszilárdult az egyház; kiépült pyramidalis szervezete s megalakult a dog-

mák sziklavára. A tan, a tárgy készen állott; a pergamén levelekben ott élt már a madonna, meg voltak már írva a passziójáték nagy jelenetei, csak Rafael-jükre s Michel Angelojukra vártak.

S egyszerre csodás zsongás támadt a világon. A renaissance. Föltámadtak a kőbe vésett Vénusok, Apollók; nevetni kezdettek a nimfák és lihegni a satirok; megszólalt Sapho, Ovidius sutbadobott lantja s Vergilius vezeteti Dantet csodás álmvilágában. Fölbredt halottaiból a klasszikus világ, nemcsak példányképeivel, de alkotó erejével is.

Emberfölötti geniek születnek s a megújult művészet nem talál magának méltóbb tárgyat, mint a kor legnagyobb értékeit: az egyház hirdette tanokat. Abba önti bele egész óriás erejét s eddig felül nem múlt alkotások születnek az újjászületés nagy századaiban. A görög szobrászatban nem volt meg a lélek mélysége és a szellem benső fénye: Pheidias szobrainak nincs szemük. A par excellence görög művészet a szobrászat, a par excellence katolikus művészet a festészet és zene. Tehát magasabb a skála, több az elvont, a szellemi benne, tündöklőbb a benső erő s elevenebb a lélek.

Ennek az egész kornak, az akkori küzdelmes és diadalmas katholicizmusnak kifejeződése a sixtina kápolna kupolája, illetve a kupola freskói. A klasszikus Rómának a katolikus Rómával kötött frigyéből származott. „Michel Angelo alakjai küzdenek, szenvednek, kinlódznak rajta, viaskodnak, mint szegletoszlopok a vihar dühöngéseivel, világosságuk a tűzveszt, a fájdalom hatalmát és férfiasságát fejezik ki.” (Castelar.) Évezredek vallásos tradíciója, a biblia valamennyi allegóriája és kijelentése van ebben megörökítve.

És ekkor volt a vallás legkülsőlegesebb s az egyház legromlottabb. Bizonyosságú, hogy vallás és művészet, bár sokszor összeforrtak, de genetikusán különböznek egymástól. A vallás, a léleknek benső ereje lassanként eltűnt, de azok a dogmák és intézmények, melyekben kifejezésre jutott, mint az emberi szellem másfél évezreden át tartó szakadatlan és kizárólagos munkásságának koncentrációja: oly bámulatosan nagyszerűek voltak, hogy mesterükre lelvén, eddig még utól nem ért művészi alkotásokká váltak.

A katolikus művészetnek még egy alkotása van, mely párja Michel Angelo művének. A hanyatló pápaság utolsó művészi erőprodukciója, végtelen szomorúságú halálharang a theokracia vénhedt feje felett, vizhang a reformáció zoltáira, fenséges temetési zene, melyben veszendő világi hatalmát siratja az évezredek Róma. Palaestrina *Miserere*-je ez.

„E hosszas és megható jajveszékélés — mondja Castelar (Művészet, természet és vallás Olaszországban. 27—28. l.) — e légrezgsbe átment hullámszerűen mélyen meghatja szívedet, mert szomorúsága végtelen, mert Róma hangja az, mely hamvedréről segélyért kiált az égre, mintha bűnbánó szörruhájában a végvonaglás halálos küzdelmeit vívná. Így sirni, jajveszékélni, mint a hajdani proféták Euphrat alatt, vagy a templom szétszört kövei felett; sirni ily fenséges hanglejtésekben, ez illik e városzhoz, melynek örök fájdalma nem ejtett még csorbát örök szépségén. Ilyen e fogoly város. Csak Dávid lehetne a költője. Róma, Róma, te nagy, te halhatatlan vagy még kétségbeesésed és elhagyatottságodban is.”

Ime, a művészet a maga virágjában. A szellemnek az a cselekvősége, mely a természet egy részletét, mint tárgyat, egységes képben közege által úgy állítja elénk, hogy az bennünk a széperzet benyomását keltse. Ez a művészet lényege.

Mondottam, hogy a katolikus vallásos művészet a festészetben és zenében csúcsonodik. A protestáns művészeti ágak a költészetet mondanám s mivel

nincs időm, hogy erről is szóljak történelembölcsészeti világításban, szemléljük a vallást Jézusban s isteni lelkének költészetét.

Beszéltek róla sokan, őt prédikálják a szószékeken, gyermekkori emlékeink fátylas szőnyegébe az ő fényes arcukat szőtte be édesanyánk áldott keze. Feléje vágyódik ma is minden lélek, ott van mindennütt; központja e háborgó, szenvedő világnak. Fényes alakja körül békesség, csend honol, ajkáról vigasztalásnak szava kél, közelébe kövár, szava üdvösség, keze nyomán eltűnik a bűn s diadalmi jellé, ragyogóvá dicsőül az élet súlyos keresztje.

Ah, hogyan irjam le, milyen volt a lélek, míg testbe öltözött itt járt-kelt a földön?

Arcczal kelet felé fordulok, hova engem évezredek nostalgia von, érzem rámáradni annak meleg fényességét. Galilea, Galilea — mondja Flavius Josephus — te bizonyára a földnek paradicsomkertje vagy! A keleti ég azur sátora, mely játszi mosolyal öleli át a földet, tele van sugárzóssal, mennyei nevetéssel; az a végtelen tiszta világosság, pleinair, melyben láthatatlan angyalszárnyaknak hallszik suhogása, mindez mintegy megeszményítve, megdicsőülve: ott tükröződik a Genezaret tavának fényes ölében. A tó partján pálmafák bólogatnak, a sötét lombu olajfák álmatagon nézik magukat a vízben, balsamos terbinthfák, mint megannyi áldozati hely: jó illatot gomolyognak fel az égbe. Odább virággal illatos mező, melyben hajlong a liliom és izzik a pipacs, mereng a rozmarin és tetszeleg a jáczint. Messzire, mint védője e völgynek, sötétkék színben uralkodik a czedruslakta Libanon, míg északról a hófedte Hermon gyönyörködik e kies tájban, mintegy öreg, fehér patriarcha gyermekeiben és nevető unokáiban.

Ez volt a Jézus gyermekiségének környezete. Hogyne szerette, hogyne bámulta volna a természetet az ő finom, fogékony lelke.

Az ő lelke, mely vidám és üde volt, mégis szent komolyságú. Az a gazdag, mélységes tiszta kedély, melyet áthat isteni méltóságának egész lensege.

„Mily szép az én Atyámnak országa“, kiált fel, mikor ott áll a Genezaret tava mellett. A liliomokról mondott parabolája gyönyörű költemény s hozzá képzeljük az aram nyelv erős színeit, lüktető rythmusát: énekek éneke lesz. Beszédei tele vannak képekkel, mindenik a keleti költészet meleg színeit leheli.

És amint járt-kelt, lelkében egy csodás, isteni harmonia zengett, zsoltárákkordok, melyeket nem dalolt el, csak érzett. Hogy tudta érteni és szeretni az Atyát s az ő világát! Ah, ha ránk maradtak volna azok az imák, melyeket szívében hordozott s magányosan suttogott el!

Azon a szombat reggel, melyre virradólag Kapernaumban a Timon napát meggyógyította: hogyan imádkozott ama pusztá helyen. Ha szó nem is kélt az ajakán, de mi zsongott a lelkében?

Az őt kenyér csodatétele után besötétedett, „elméne a hegyre magányosan imádkozni és mikor immár késő este volna, csak ő maga vala ott.“

Az „Úr könnyez vala“ Lázár koporsójánál és imádkozik. Mily erővel, mily hittel imádkozhatott!

Az imádság volt Jézus költészet. A Miatyánk művészi szempontból is páratlan.

Én azt hiszem, hogy mikor Jézus imádkozott, elhallgatott a szélzúgás, a tengermorajlás; a fák halcan sóhajtottak s felegyenesedtek az alvó fűszálak. A harmatgyöngy mintha könyecsepe volna a fák levelén, a csillagok, mint ihlettségtől égő angyalszemek szent rajongást sugároztak bele a természet áhítába. Ime, az imádkozó Jézus, a költő Jézus.

Mi a vallás és mi a művészet, itt már megtanulhatjuk. A vallás élet Istenben, a művészet a szép emberi alkotások élete. A vallás előviz, mely

megtisztítja a lelket s örök szomjuságunkat oltja: a művészet szivárvány e vizen. A vallás éltető, teremtő nap, a művészet az emberi lélek prizmáján áttört, színekre bomlott napsugár. A vallás életerő, mint a milyen az anyaföldben buzog; a művészet virág, melynek szinompája a föld életerejéből van. A vallás valóság, bizonyosság, diadal a világ felett, a művészet álomlátás, szentséges játék, menekülés e világból. A vallás az élet legfőbb értéke, érdeke, a lét és nemlét, örökélet és üdvösség kérdése; a művészet az élet kisugárzása. A vallás az ember viszonya Istenhez, a művészet az ember viszonya önmagához. A vallás az egész életet áthatja, annak lényegét alkotja, a művészet pedig egy-egy fényes szállal szövi át.

Egy képpel végzem. Fehérruhás sereget vezérel Jézus. A benne hívők tábora ez. A tündöklő menet élén halad ő, csupa sugár, csupa fény. Vezeti őket az olajfák hegyére, honnan égbe visz az út. A szemekből diadal sugárzik, melyet vetek önmaguk s a világ felett. Átszellemült arcukról az üdvösség ragyog. Es ők haladnak töviseken, éles köveken át a megdicsőülés felé. Egy szép, merengő angyal rózsákat szór lábaik elé s csodás délibábot lebegtet fényes, hosszú fátyla.

E kép neve: vallás és művészet.

(Vége.)

KÜLÖNFÉLÉK.

Kibúcsuzás — beköszöntés. A hosszufalusi körlelkész, Zsigmond Károly, ki 17 évig fáradhatatlan szorgalommal, nagy szeretettel szolgált egyházának s hazájának, a határszéli magyar községekben július hó 17., 24. és 31. napjain búcsuzott ki. E missiói köréből való távozását a hívek végtelenül fájlalják s minthogy árván hagyta őket, azért sir a lelkük, azért könyeznek szemeik. Ernyedetlen buzgalmát és tevékenységét a hívek örök szeretettel méltányolják s áldást, sikert kívánva új munkaköréhez, fájó szívvel váltak meg a kedves, szeretett lelkipásztortól. Az új állomásra, Szilágysomlyóra aug. 2-án érkezett. Utja a diadalút. A sarmasági állomáson egy előre küldött bizottság várva-várta, amelynek kíséretében érkezett a szilágysomlyói állomásra, hol nagy sokaság fogadta örömdüvözzettel, leendő lelkipásztorukat. A beiktatás ünnepélye aug. 7-én volt, amikor nt. Viski Pál esperes úr iktatta be. E lélekemelő ünnepen a templom zsufolásig megtelt közönséggel, kik várva-várták áhitattal, hogy szóljon a derék lelkipásztor. Szólott. Beszéde, mely nagy hatást tett a szép gyülekezetre, az új lelkész szeretetét tolmácsolta. Textusa Csel. XX. r. 24. verse volt. „Semmiel nem gondolok, az én életem is nekem nem drága, csak elvégezhessem örömmel az én futásommal és a szolgálatot, melyet vettem az ur Jézustól, hogy bizonyosságot tegyek az Isten kegyelmének evangéliumáról!“ Adja Isten, hogy „Örömmel“ végezze futását és szolgálatát. Legyen veie Isten kegyelme és szent lelke, hogy az elhintett evangéliumi mag teremjen hatvan és százannyit.

Lelkészbeiktatás. A *borberek* kicsiny, de ősrégi eklésia új lelkipásztorát, *Tókos* Jenő előbb patakfalvi lelkészt július hó 31-én iktatta be új hivatalába a gyulafehérvári egyházmegye esperese, dr. *Elekes* Viktor. Az új lelkészt egyhangu választás hozta néhai *Tankó* József örökébe, ki 52 éven át volt a gyülekezetnek több, mint lelkésze: romjaiból újjáteremtője, két nemzedék lelki atyja. A szép és komoly ünnepélyre a templom lombdíszit öltött s a borbereki híveken kívül a szomszéd Alvincz közönsége, sőt távolabbi vidékek ismerősei is szép számban gyűltek össze, mindenekelett az új lelkész szülei, *Tókos* Sándor kiérd. esperes, vajasdi lelkész. Dr. *Elekes* Viktor esperes mély eszmékkel telt beiktató beszéde után az új lelkész tartotta meg beköszöntő beszédét. Mintegy programját adta terveinek, reményeinek, erőségének s a közönség érezte az evangélium lehelletét s a kezességet a szép jövő felől. Istentisztelet után a parochiára gyűlt az eklésia, hol az eddigi adminisztrátor, *Benedek* Károly alvinczi lelkész, ehm. főjegyző őrzése alatt álló hivatalos jelvények átadattak az új lelkésznek. A hivatalos aktus után a még javitgatás alatt levő parochiáról

özv. Tankó Józsefné egyszerű hajléka látta szívesen a társaságot közös ebédre, melynek ez az ünnepélyes alkalom legszebb keretül szolgált felszentelésére, mit dr. Elekes Viktor esperes megható szavakban végzett. Emlékezés és remény fogtak aztán kezét az elhangzott felköszöntőkben, nem feledvén a köszönetet se az esperes és az adminisztrátor lelkész iránt, kinek sok-sok fáradságért, tanácsért, gondért tartozik az eklézsia igaz hálával. Az egyházközség s az ismerősök jókivánságaihoz mi is csatloljuk a mienket: legyen Isten áldása az új lelkész nemes munkáján s egyházközségén!

Egy híres hitterjesztő Magyarországon. Ruhland Károly, híres indiai misszionárius, ki 20 évig működött Malabarban, szeptember 25-én Budapestre érkezik és egy hónapot Magyarországon tölt. Ruhland a bázeli miszió tagja és csodálatos élményeiről, érdekes munkájáról az ország protestáns templomaiban hajlandó előadásokat tartani. Bővebb részleteket később közlünk, most csak azt jegyezzük meg, hogy Ruhland meghívása az egyes egyházaknak anyagi kötelezettségével nem jár Egyházak vagy egyletek, melyek Ruhlandot 1—2 előadásra szívesen látnák, forduljanak ehhez sűrűn a Magyar Misziói Szövetséghez (Budapest, VII. Károly-körút 9.) Ily előadások az egyház hívei hitéletének buzdítására jó alkalmat nyújtanak.

Kolduló szervezetek. A Független Magyarország cz. politikai napilap f. évi július 10-iki számában a leghatározottabb egyenességgel hívja fel a kormány figyelmét arra, hogy a Franciaországból kiakolbolított kolduló szervezetek Magyarországon akarják felütni tanyájukat. Erélyes magaviseletet kér a kormánytól „e hazátlanná vált képmutató és szemérmetlen koldusokkal szemben” és azt tanácsolja, hogy — ha csuhás kéregető kopog az ajtón, minden álszemérem és lelkiismeret furdalás nélkül küldjék el őket az esztergapadhoz vagy az ekeszarvához, mert a társadalomnak olyanokkal szemben vannak kötelezettségei, a kik erre igazán rászorultak“. Mindehez nem kell kommentár!

Nevelő kerestetik, ki egy 12 éves ev. ref. valásu gyermeket a II-ik gimnázium összes tantárgyaira taníthassa, hogy 1905. év június végén sikeres magánvizsgát tehessen. Tanítás kezdődik 1904. szept. 1-én. Ki erre ajánlkozik, úgy kérem ajánlatait Kutyfalvára küldeni, igényei megjelölésével. Czim: Bedőházi Pál, Kutyfalva.

HIVATALOS RÉSZ.

3569—1904. sz.

KÖRLEVÉL

valamennyi egyházközségünk tiszteletet. presbyteriumának.

Több oldalról érkezett kérdezősködés igazgatótanácsunkhoz affelől, hogy az augusztus 20-ának, Szent István király napjának általános megünnepeltetése iránt nyilvánuló törekvésekkel szemben minő állást foglaljunk el?

Igazgatótanácsunk e kérdést tárgyalván, figyelmezteti az összes egyházközségeket tiszteletes t. Presbyteriumait, ev. ref. anyaszentegyházunkban az egyház által törvényesen megállapított ünnepeken kívül más alkalommal templomi istentiszteleteket tartani meg nem engedhető és így Szent István napján templomozással egybekötöt ünneplést nem tartunk.

Az 1891. évi XIII. t. cz. azonban e napot *ipari munkaszünetté* tévén: e törvény rendelkezései mindenestre figyelembe veendő és így e napon ev. ref. hiveink ipari munkájának is szünetelnie kell.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1904. augusztus hó 15-én tartott üléséből.

Dr. Bartók,
elnök.

Kádár János,
titkár.

3724—904. sz.

ÉRTESÍTÉS.

a zsinati képviselők igazolásáról és a pótválasztások elrendeléséről.

Erdélyi ev. ref. egyházkerületünkben az egytetemes zsinati képviselők választása f. évi július hó 1—15-iki határidőben végrehajtván, a jogosult presbyteriumok részéről összesen 531 szavazat érkezett be.

Igazgatótanácsunk a választások tüzetes felülvizsgálata után, részint a zs. törv. részint a választási szabályrende-

let intézkedésének meg nem tartása miatt 45 szavazatot érvénytelennek nyilvánított és így 486 presbyterium szavazatát jelentette ki érvényesnek.

Az érvényes szavazatok általános többségét megnyerve.

A) *Egyházi rendes képviselőül* megválasztottak és igazoltak nyilvánítottak: 1. Bartha Lajos esperes 467. 2. Deésy Gyula esperes 467. 3. Ravasz János 455. 4. Bartha Dezső 396. 5. ifj. Péter Károly 291. 6. Nagy Károly 281. 7. Sándor János 257. és 8. Lénárt József 257 szavazattal.

a) *Egyházi pótképviselőül*: 1. Kövér András 457. 2. Dr. Elekes Viktor 453, 3. Nagy József esperes 445, 4. Tóthfalusi József 391, 5. Józsa Sándor 364, 6. Sófalvi Károly 316 és 7. Jancsó Sándor 271 szavazattal.

B) *Világi rendes képviselőül*: 1. Dr. Kolozsvári Sándor 480, 2. Žeyk Dániel 474, 3. Mezey Albert 474, 4. Simó Lajos 467, 5. Lészay Ferenc 415, 6. Sándor József 333, 7. Váro Ferenc 327, 8. dr. Sárkány Lajos 303 és 9. dr. Sebess Dénes 264 szavazattal.

b) *Világi pótképviselőül*: 1. Gáspár János 427, 2. Szadeczy Lajos dr. 327, 3. Apáthy Péter 324, 4. Kádár János dr. 318, 5. Ugron János 257, 6. Bethlen Balázs gr. 250, 7. Bethlen Sándor gr. 247, és 8. Csernátoni Gyula 246 szavazattal.

Az üresen maradt *egy egyházi rendes, kettő egyházi pót* és *egy világi pót*-képviselői állásra pótválasztás rendeltetik el, *folgó évi augusztus hó 20-tól szeptember hó 5-ig* terjedő határidő kitzése mellett.

A választási eredményeket esperes aai azonnal számba venni és kimutatásba foglalva szeptember hó 15-ig mulhatatlanul bejelenteni kötelesek.

A pótválasztás mikéntjére nézve a törvény határozott utasítást ugyan nem ad, de a pótválasztás természetéből foly és a zs. törv. 220. §-ának valamint a 75-§ rendelkezéseinek analogiája szerint pótválasztásnál csak a legtöbb szavazatot nyert 2—2 egyén között lehet választani.

Ennélfogva a *rendes egyházi képviselői állásra* Pokoly József (225 szav.) és Csekme Ferenc (215 szav.) aai, az *egyházi pótképviselői két állásra* Pap István esperes (237 szav.) Bodor János (226 szav.) Herepei Gergely (201 szav.) és Vincze Ödön (127 szav.) aai; a *világi pótképviselői* állásra pedig br. Wesselényi Miklós (211) és Gyárfás Endre (207) aai jelöltetnek ki megválaszthatókul.

C) *A kolozsvári theologiai fakultás és a nagyenyedi tanítóképezde* részéről a beérkezett 7 érvényes szavazat általános többségével (5—5 szavazattal) Kenessey Béla rendes és Nagy Lajos pótképviselőnek megválasztottak.

D) Végre az erdélyi ev. ref. *egyházkerület két kollegiuma* részéről az érvényesnek elismert 55 szavazat általános többségével dr. Török István (43 szav.) rendes és Fogarasi Albert (42 szav.) pótképviselőül megválasztottak igazoltattak.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvárt 1904. augusztus 15-én tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
egyházker. főgondnok elnök.

Kádár János,
titkár.

3663—1904. sz.

KÖRLEVÉL

a kollegiumok méltóságos t. Elöljáróságainak.

Az érettségi vizsgálati utasítás 5. §. értelmében tudatjuk, hogy az erdélyi ev. ref. egyházkerület főgymnasiumai szeptemberi javító és pótló érettségi vizsgálati idejéül f. é. szeptember hó 10-én d. e. 8 órát, helyéül nagyenyedi ev. ref. főgymnasiumunkat jelöltük ki.

Kolozsvárt, 1904. augusztus hó 4-én.

Bartók,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

PÁLYÁZAT

kápláni állásra, személyem mellé, a nagyenyedi ev. ref. egyházközségbe.

Javadalmazás: 1. Késpénz 840 korona, havi részletekben előre fizetve. 2. Stóla 60—80 korona. 3. Lakás fűtéssel. 4. Reggeli és ebéd a lelkész asztaláról.

Az állomás f. évi szeptember közepe körül elfoglandó.

Nagyenyed, 1904. augusztus 14.

Szilágyi Farkas, ref. lelkész.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendőek, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.	Előfizetési ár: egész évre	12 kor
	félévre	6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Nagytszteletü Ravasz János ev. ref. esperes urnak*

Nyárádszereda.

Nagytszteletü Esperes úr! A marosi egyházmegye értekezlete Szovátán tartott üléséből Dósa Elek főgondnok úr aláírásával vettem a közgyűlés legszívélyesebb üdvözlését.

Nem tagadom, nagytszteletü Esperes úr, hogy az egyházkerület egyik legtekintélyesebb egyházmegyéje értekezletének üdvözlése nekem igen jól esett. Különösen most, midőn különböző politikai körök és egy lap, mely magát protestáns érdekeket képviselőnek hirdeti, személyem ellen a legádázabb, minden alapot nélkülöző, támadásokat intézi épen akkor, midőn én már évek óta egyházunk ügyeinek szentelem tevékenységemet, arra törekedve, hogy egyházunk szellemi és anyagi érdekeit mozdítsam elő.

Kérem Nagytszteletedet, a szives üdvözlétért adja át az egyházmegyei értekezlet közgyűlésének hálás köszönetemet és biztosítását annak, hogy minden célzatos félremagyarázások daczára magamat megzavartatni nem hagyom. Egyházi életünkbe a politikát magam be nem viszem és bevitetni nem engedem, mert tudom, hogy országos politikai kérdéseknek az egyházi életbe való bevitele éppen az egyházi élet nyugalmanak és békéjének megzavarására vezet; s alkalmat nyújt arra, hogy egyes politikai pártoknak felekezeti szinezetet és jelleget adva, az ország nyugalma és békéjét megzavarja.

Nemcsak én magam, de őseim századokon keresztül voltak hivei és támogatói a mi helyvét hitvallásunk fejlődésének és most az történt meg, hogy egy hitűnkre csak most áttért és hitelveinket nem is rendszeresen megtanult és így felekezeti érdekeinket kétségtelenül

nem is ismerő, csak politikai érdekeket szolgáló egyén megbízás nélkül a protestáns érdekek védelmének czime alatt oly ádáz harczot folytat ellenem, mely lényegében engem, öntudatom tisztaságánál fogva, nem érinthet, de mely alkalmas arra, hogy a tájékozatlan protestáns közvéleményt félrevezesse.

Különösen az 1848. évi XX. t.-cz. végrehajtása érdekében akarja a protestáns papokat — helvét hitűeket és ágostaiakat egyaránt — arról győzni meg, hogy én politikai párt-célökből protestáns érdekek ellen dolgozom.

Ilyet állítani lehet, de bizonyítani nem.

Avagy talán nem én voltam az, ki már 1902. november 8-án az erdélyi ev. ref. egyházkerületnek Kolozsvárt tartott rendes közgyűlésén hosszú és a részletekre behatóan kiterjedő beszédemmel felhívtam a protestánsok figyelmét arra, hogy érdekeink megvédéséről gondoskodnunk kell. Figyelmeztettem egyházi és világi vezető férfainkat, hogy az 1848. évi XX. t.-cz. második szakaszában biztosított vallások közötti egyenlőség és viszonyosság még kivíva nincsen. Beszédemben az 1848. évi XX. t.-cz. harmadik szakaszában lefektetett elveknek szemelőtt tartásával követeltem azt, hogy nekünk protestánsoknak, *a törvény szellemének figyelembevételével*, az állam újabb anyagi támogatásokat adjon, hogy annak igénybevételével felekezeti autonomiánk sérelme nélkül megfelelhessünk azon kulturális és nemzeti hivatásnak, a melyet eddig is teljesítettünk, melyet ezentul is teljesíteni akarunk, de melyet teljesíteniünk az eddigi anyagi erőnkkel — az állam és kor naponta fokozódó igényeire tekintettel — már nem birunk. A kolozsvári zászlóbontást az egész magyar protestáns világ üdvözlettel fogadta és a magát protestáns érdekek védőjének hirdető „Magyar Szó” is üdvözölte és engem, mint a protestáns érdekek védőjét „Uj Bocskai”-ként üdvözölt.

* Örömmel ragadjuk meg az alkalmat, hogy ehkerületünk nagybuzgóságu és fáradhatatlan vezető főgondnokának és a konvent világi elnökének a marosi e.-megye érdemes espereséhez intézett e nagy és általános érdekű levelét lapunk hasábjain közölhetjük s annak megismerését olvasóinkra nézve ez által lehetővé tehetjük.

Az ottan megindított mozgalom következtében a két protestáns felekezet a maga együttes bizottságával messzemenő részletekben tárgyalta az ügyet és megállapította az 1848. évi XX. t.-cz. második szakasza alapján azon sérelmeket, melyek a felekezetek közötti egyenlőség és viszonyosság szempontjából még mindig fennállanak és orvoslásra várnak. Megállapította részletesen és számokban is kifejezésre juttatva azon összegeket, melyeket az államtól az 1848. évi XX. t.-cz. harmadik szakasza alapján és szellemében jogosan követelendőnek tart.

Kimutatta, hogy az *egyházi adózás* rendezésével kapcsolatban a hivek által már-már el nem viselhető terhek csökkentésére az ev. ref. egyház . . . . 1.400,000 korona az ág. h. ev. egyház 700,000 korona évi segélyt igényel.

Kimutatta azt is, hogy *közigazgatási* kiadásainak fedezésére az államtól az ev. ref. egyház . . . . 483,000 koronát, az ág. h. ev. egyház 217,000 koronát igényel évente.

Továbbá kimutatta, hogy a lelkészek jogosult *korpótlékára* az ev. ref. egyháznak 1.133,000 koronára, az ág. h. ev. egyháznak . . . 400,000 koronára van évente szüksége. Továbbá „Az országos lelkészi *nyugdíj* intézet“ létrehozása és fentartása érdekében az ev. ref. egyház . . . 400.000 koronát, az ág. h. ev. egyház 167,000 koronát igényel évente.

Kimutatta azt is, hogy a két protestáns egyház közérdeke sürgősen megköveteli, hogy a nem saját felekezetű iskolákba járó protestáns növendékek *vallásitanításáról* hatékonyabban legyen gondoskodva és e célra az ev. ref. egyház részére évi 150,000 koronát, az ág. h. ev. egyh. részére évi 100,000 koronát kíván adatni az államtól.

Továbbá *kulturális* és humanitárius intézményekre, ezek felállítására, támogatására és fejlesztésére, általában ezen valláserkölcsei és közművelődési szükségletének fedezésére az államtól

az ev. ref. egyház részére . . . 400,000 korona, az ág. h. ev. egyház részére 220,000 korona évi segély megadásának szükségét mutatja ki.

Továbbá kifejezést adott azon kívánságának, hogy a *lelkész- és tanár-képzés* céljaira is az állam anyagi támogatása feltétlen szükséges. Es midőn mindezen kívánalmak az én elnökletem alatt és hozzájárulásommal állapítottak meg, midőn azon emlékirat, melyben e kívánalmak részletes indokolással kifejezve lettek, a kormány elé terjesztettek, én voltam az, ki a két protestáns felekezet küldöttségének élén az abban foglaltakat a kormány figyelmébe ajánlottam és teljesítésüket hathatós szavakkal követeltem. És mindezek-

nek daczára én legyek-e az, a ki a protestáns egyház érdekeit elárulja; én volnék-e az, ki politikai céloknak téve szolgálatot, a klerikálisok táborát keresem és támogatom?! Valóban a politikai elvakultságnak, hogy ne mondjam elvadultságnak nagy mérve szükséges ahhoz, hogy ilyeneket valaki, ki magát protestánsnak és a protestáns érdekek védőjének hirdeti, állithasson. De tovább kell mennem. Az én elnökletem alatt eljáró zsinati-bizottság és maga a konvent is a zsinati törvényjavaslat megállapításánál gondoskodott arról, hogy a lelkészi javadalom a mostani minimalis papfizetéssel a törvényileg megállapított 1600 K.-val szemben 2400 kor.-ra emeltessék, kimondván, hogy ennek megvalósítására kell törekednünk. Es kétségtelen, ugy is van, hogy a mi 1898-ban a papi fizetésnek kiegészítéséről szóló törvény megalkotása idején elégséges volt, az ma, különösen miután az állam a maga alkalmazottainak javadalmazását felemelte, már fenn nem tartható. Természetes következménye ennek, hogy az állam a mi protestáns papjaink és tanáraink fizetésének aránylagos és kellő kiegészítéséről kell, hogy gondoskodjon.

Ez az én nézetem. Ezt hirdetem is, és mégis én vagyok az, ki a protestáns érdekek elárulásával politikai célokat szolgállok, a mi felekezeti érdekeink ellenére?!

Valóban, nagytiszteletű Esperes ur, el kell szomorodni az embernek, ha látja, hogy midőn egész életét egy célnak szenteli, a nemzeti érdekeket szolgálva, felekezetének javára működik, akkor lehetséges, hogy meg nem engedett ferditésekkel csak az izgatás céljából megindított igazságtalan mozgalomnak még követői is akadnak és nem veszik észre, hogy politikai mellékcéloknak esnek áldozatul.

Közel egy éve már, hogy foly ellenem, ki az egyetemes ev. ref. egyház világi feje vagyok, az adáz, minden alapot nélkülöző támadás, a nélkül, hogy a protestáns közvélemény felébredt volna és a „netovább“ szót felemelve, tiltakoznék.

Kedves és kellemes meglepetés volt reám a marosi egyházmegyei értekezletnek közgyűléséből küldött üdvözlő távirat.

Találó alkalom volt arra, hogy midőn azt megköszönöm, egyszersmind felvilágosítsam a félrevezetett közvéleményt, arra kérve, hogy azok, kik a protestáns egyházak érdekeit szívükön viselik, ne engedjék magukat politikai célokra kihasználtnak.

En, ki ezidőszent egy politikai pártnak vezére vagyok, messzemenő tartózkodással gondoskodtam arról, hogy egyházi állásomat politikai célokra ki ne használjam, de nekünk protestánsoknak az az érdekünk, hogy magunkat se használtsuk ki politikai pártcélokra, de egyházéletünkben és egyházi vonatkozásunkban mindig és minden körülmény

között csak azt nézzük, hogy egyetemes *nemzeti* céljaink mellett *felekezeti* érdekeink miként lesznek legjobban biztosítva. Az 1848. évi XX. t.-cz. szellemében kell és lehet követelnünk az államtól azon segélyeket, melyekre szükségünk van, akár intézményeink fejlesztésére, akár alkalmazottaink javadalmának fokozására, akár az egyházi terheket már-már nem bíró hivek terhének könnyítésére.

Ezen uton haladva célzt is érünk, de a politikai célzatokkal egymás ellen törekedve, ha egyházi életünk tekintélyét és vezetőink tekintélyét lábbal tiporni vállalkozunk, magunknak ártunk, protestáns érdekeinknek okozunk kárt elsősorban. A felekezetek közötti egyetértés és béke országos közérdek, de az egyes felekezetek kebelében való belső béke és bizalom saját felekezeti érdekünk is.

Ezt zavarja meg az, ki céltudatos ferdtésekkel csak politikai célzatból vagy más önző érdekből rágalmoz és ferdit; az, ki alig két évvel ezelőtt, hogy az ev. ref. hitre áttérjen, még aziránt könyörgött nálam, hogy a keresztség felvételénél keresztapja legyek, mit én, eddig ridegen betartott elveim daczára akkor botorul teljesítettem; az, ki az egyházi uton nyert ilyen szellemi kapcsolat tiszttségét és annak keresztyén jellegét meg nem értette: most felekezetünk kebelébe átlépve arra vállalkozik, hogy a hit követése és a felekezeti érdek védelme helyett, nehéz időkben köztünk, protestánsok között az egyetértést megzavarja.

Megbocsát nekem a nagytiszteletű Esperes úr, ha a marosi egyházmegye értekezleti közgyűlésének rövid üdvözlő táviratára ily hosszasan és kimerítően nyilatkoztam, de nyilatkoznom kellett, mert azt láttam, hogy itt-ott a félrevezetetteknek felvilágosító tájékozásra van szükségük.

Kiváló tisztelettel

Budapest, augusztus 14-én, 1904.

Br. Bánffy Desső,
egyházkerületi főgondnok.

Az egyházi adóreform-javaslatához szükséges adatok összeállításáról.

97—1904. sz. alatt felhívást kaptam, illetőleg kapott minden lelkészársam, az egyházi adóreform-javaslatához szükséges adatoknak, a méltóságos Adóügyi Bizottsághoz nyolcz nap alatt leendő betérjesztésére. Bár az idő igen rövid, mégis jó lesz, ha előbb egyet-mást tisztázunk.

Tudjuk, hogy ezek az adatok fognak az állammal folytatandó tárgyalások alapjául szolgálni, azért kívánatos, sőt szükséges, hogy minél helyesebben, egyházközségeinkre nézve *minél hasznosabban* állítsuk össze. Az alkalmat ne játszuk el, mert sok várakozás, sok kérés, zörgetés morzsányi eredménye. Használjuk fei tehát a lehető legjobban.

Miképen fogjuk az adóügyi adatokat összeállítani? A nevezett felhívás utal a 17—1903. számú, ez ismét az 50—1902. számú körlevélre, melynek tar-

talma a marosi egyházmegyében a 670—1902. számú espi körlevélben lett a lelkészi hivatalokkal közölve. E körlevél első pontja: „Jelöltessék meg, micsoda adókulcs szerint fizetnek a hivek egyházi adót?” Második pontja: „Mennyi az adófizetők terhe pénzben, terményben, szolgálmányban?” Harmadik pontja: „Hány egész és hány fél búzakepező és hány egész és hány fél törökbúzakepező van? Továbbá pénzüli hány egész és hány fél kepező fizet?” A körlevél értelmében az egyházi adózás címe alá összefoglaltattak *mindazok az egyházi járulékok és szolgálmányok, melyek évenként ismétlődnek, ellenben kimaradtak azok, a melyeket megváltottak.*

Most is kihagyandók? Szerény véleményem szerint semmiképen nem! Nagy igazságtalanság volna ez, a legnagyobb, merem állítani, a legjobb egyházközségekkel szemben. Mert hiszen az ilyen egyházközségek hivei, a lelkész és tanítók iránt érzett mély tiszteletből, t. i. hogy megszabadítsák őket a terménykepevel járó sok kellematlanségtől — váltották meg terménykepejüket. Megváltották pedig olyan összeggel, melynek évi kamatja fedezi az évenként fizetett terménykepeket. *Mi ez az évi kamat?! Nem azonos-e a terménykepevel?! Így magától értetődik, hogy a hivektől rovatalt utján felgyűlt lökepeneknek a lelkész, kántor és tanítók fizetését fedező kamattjárulékok szintén beveendőek az egyházi adózás adatai közé! Ez az igazság, ez a méltányosság! Ha nem így történik, előnyben részesülnek az egyházközségek, melyekben terménykepe van, ellenben mellőzés, sőt büntetés éri mindazokat az egyházközségeket, illetőleg egyházközségek hiveit, kik terménykepejüket megváltották. Ezt érdemlik-e? Korántsem. Nagy áldozatot hoztak, sőt hoznak ma is. A mezőpaniti egyházban például a hivek nagy része még maig sem tudta kifizetni a túlmagas egyházi rovatalt, hanem be van táblázva belsőségére, földjére s fizeti 8%-os kamattját, az évi kepeket.*

A jövevényekre és az új házásokra, kiknek elődei rovatalt nem fizettek, most is kivetjük a megállapított kepeváltásági összeget, a *köteles egyházi adót*. Ne legyünk igazságtalanok! Mérjük egyenlő mértékkel!

Boér Károly,
ev. ref. lelkész.

Igazgatótanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1904. augusztus 15.

Elnökölt Bánffy Dezső br. egyházker. főgondnok. Jelenvoltak: Bartók György dr. püspök, Simó Lajos egyházker. főgondnok, Lészay Ferencz, Deésy Gyula, Becsek Lajos, Incze Gerő, Sándor János, Sárkány Lajos dr. és Váró Ferencz ig. tanácsosok, Kádár János dr. titkár, Maksay János, számvevő és Módi Elek jegyző.

Az ülés megnyitása után, e rendkívüli ülés összehívását igényelt főtárgy, t. i. a zsinati képviselők igazolása került első sorban elintézés alá.

A választási eljárás részletes ismertetése után, törvényesen megválasztott képviselőül igazolta ig. tanácsunk, a theol. akadémia és tanítóképző részéről 7—7 szavazatból 5—5 szavazattal megválasztva *Kennesey Béla*, theol. igazgatót, mint rendes tagot és *Nagy Lajos*, tanítóképezdei igazgatót, mint póttagot. A többi szavazatok Nagy Károly, Pokoly József és Nagy Lajos között oszlottak meg.

A hét főgimnázium tanárai által beadott szavazatok közül figyelmen kívül kellett hagyni a marosvásárhelyi tanárok szavazatát, mert itt a választó ülést a kitűzött határidőn kívül tartották meg, mely eljárás szabályellenes. Az érvényesnek elismert 55 szavazatból általános többséget nyert és így igazoltatott rendes képviselőül: *Török István dr.*, kolozsvári igazgató (43

szavazattal) és pótképviselőül *Fogarasi* Albert, nagyenyedi rektor 42 szavazattal. A többi szavazatok 6 jelölt között oszlottak meg.

Az egyházmegyékben, mint választókerületekben, 18 rendes és 18 pót-képviselőt kellett választani, a presbiteriumok szavazatának általános többségével, felerészben világi és felerészben egyházi egyének közül.

A beérkezett 531 presbiteriumi szavazatból 45-öt megsemmisített az ig. tanács, különféle szabálytalanságok miatt, de főként azért, mert az ülések határidőn kívül tartottak, vagy a presbiteriumok tagjai nem voltak jelen határozatképes számban, vagy pedig a fölterjesztett választási jegyzőkönyv hitelessége ellen merült fel kifogás.

Megnyerte a szavazatok általános többségét az egyházi rendes tagságra 8 jelölt, a világi rendes tagságra mind a 9 jelölt, az egyházi póttagságra hét és a világi póttagságra 8. Pótválasztást kellett tehát elrendelni egy egyházi rendes, két egyházi pót- és egy világi pót-képviselői állásra, mindenik helyre két-két olyan egyén jelöltetvén ki, akik a kimaradtak között legtöbb szavazatot nyertek. Kijelöltetett pedig az egyházi rendes tagságra megválaszthatóul Pokoly József, aki 225 szavazatot nyert volt és Csekme Ferencz, ki 215 szavazatot kapott. Az egyházi pótképviselői állásra Pap István esperes (237), Bodor János (226), Herepey Gergely (201) és Vincze Ödön (124); a világi pótképviselői állásra pedig: br. Wesselényi Miklós (212) és Gyárfás Endre (207) jelöltettek.

Számottevő szavazatot nyertek még: Jancsó Lajos (209), Bedőházy János (192), Gidófalvy István (174) és Boér Elek (198). Bodor János, zágoni lelkész az egyházi rendes tagságra 211 és a póttagságra 226 szavazatot kapott, vagyis együtt 437-et, tehát oly tekintélyes számot, melylyel — ha csak egy helyen vitetik — az elsőik között lett volna megválasztva.

A pótválasztásokat auguszt 20—szept. 5. közötti határidőre tűzte ki az ig. tanács. Szept. 15-éig be kell terjeszteniök az espereseknek is a választási eredmények kimutatását és így csak szept. vége felé lesz egyházkerületünk zsinati képviselőinek névsora végleg megállapítható.

A már igazolt képviselők nevei az ig. tanács *Értesítésében* vannak közölve, melyet lapunk mult száma hozott.

Több oldalról érkezett tudakozódás alapján fontos elvi határozatot hozott ig. tanácsunk az aug. 20-ának, Szent István napjának általános megünneplését célzó törekvésekkel szemben. Kimondotta ugyanis, hogy miután az 1891. évi 13. t.-cz. is csak ipari munkaszünetes ünneppé teszi e napot: ev. ref. egyházunk részéről semmiféle ünneplést, annál kevésbé istentisztelettartást nem tart megengedhetőnek, melynélfogva egyes politikai hatóságoknak erre irányuló megkeresése figyelmen kívül hagyandó.

Tanügyi előadói referációjában a következő ügyek nyertek elintéztést:

A konfirmációi káté átdolgozására benyújtott tervezetetről a bíráló bizottság megteszi jelentését, mely szerint a tervezetek nem elégítik ki azokat az igényeket, a melyeket egy a kálvinista nép számára írt konfirmációi kátéval szemben támasztani kell.

Az egyházkerület összes lelkészeitől és hitoktatóitól véleményt kér be az igazgató tanács arról, hogy minő módosításokat tartanak szükségesnek a Nagy P.-féle kisebb kátén.

A Nagy P.-féle konfirmációi kisebb káté 12-ik kiadása teljesen elfogyott. Egy újabb kiadást az eddigi feltételek mellett engedélyezett az igazgató tanács.

Néhai gr. Bethlen Gergelyné, Antos Klárának a szeretetház javára tett 1000 korona alapítványát köszönettel elfogadta az igazgató tanács.

A ketesdi és betfalvi iskolák államosítására vonat-

kozó egyházközségi határozatokat az igazgató tanács megerősítette.

Felmerült eset alkalmából megállapította az ig. tanács, hogy az 1897. évi XXXV. t.-cz. értelmében kötelesek kiadni a ref. iskolák a statisztikai hivatal által 4000—1904. sz. a. kért adatokat.

Egyik előjárásnak azt a javaslatát, hogy a 30 évet betöltött tanár tovább szolgálása esetén a fokozatokban való előlépéstől elesett tanárok személyi pótlékokkal kárpótolhatók legyenek, nem fogadta el az igazgató tanács.

A nagyenyedi, kolozsvári, székelyudvarhelyi és zilahi gimnáziumoknál alkalmazott ideiglenes tanárokat egy évre megerősítette az igazgató tanács, egy javaslatba hozott helyettes tanár alkalmazását nem tartotta indokoltnak; Székely János, nagyenyedi tornatanító állandósítását tudomásul vette.

A Bethlen-kollegiumnál választás útján ujonnan betöltött tanári tisztségekre vonatkozó határozat tudomásul szolgált.

A szászvárosi collegiumnál a miniszteri megbízott jelenlétében megtartott bizalmas értekezlet jegyzőkönyve tárgyalatván, az észrevételek közöltettek az előjárósággal.

Az állandó tanmenet készítésének elhalasztása, a zilahi előjáróság daczára, teljesíthető nem volt, ellenben engedélyezettett Székelyudvarhelyen egy helyi módosítás.

Szakértők birálatái alapján lic. Rácz Kálmán keresztény Hit- és Erkölcstan című könyve a gimn. VII. osztályában használható tankönyvek sorába felvételre.

A sepsiszentgyörgyi collegium tanári lakásválasztási s a nagyenyedi kollégium internátusi szabályzata megerősítettett.

A nagyenyedi kollégium könyvtárát állami felügyelet alá bocsátotta és állami segélylyel néprajzi gyűjtemény megindítását határozta el.

A konventnek a gimnáziumi évváró vizsgálatok szabályozására vonatkozó határozata életbeléptetése iránt előterjesztés intéztetik a közgyűléshez.

A tanítóképző intézet helyi tanterve a közoktatásügyi miniszter ur elé terjesztetett.

A tanítóképző intézet növendékei közül, megfelelő fedezet hiányában, ezután csak a jobb tanulók, 58-an részesíthetők konviktusi engedélyben.

(Vége köv.)

r. s.

EGYHÁZMEGYÉKBŐL.

Templomszentelés Iklandon.

A templomi isteni tisztelet végeztével, az egyház által adott ebéd felszolgálási helyére gyűltünk össze, a mely — nem hiányozván az ily alkalmakkor szokásos pohárköszöntések sem — pár órai kedélyes társalgás után, szintén véget ért.

Az örömnapot — orgona beszerzési alapgyűjtés kezdeményezése céljából — 2 udvaron is rendezett Táncvigalom zárta be. Bár, mint az előre látható volt, az országszerte mély lehangoltságot szült aszályos időjárás, ily mulatságok tartására s abban résztvevésre senkit sem indíthat, még sem véltük azt ez alkalommal elmellőzhetőnek. A rendes belépti díjon kívül, a kitűzött cél javára következő felülfizetéseket nyert az egyház: Ravasz János 2 K., Benedek Dénes 2 kor., Adorján János 1 kor., Adorján Lajos, Erdélyi Béla 40—40 fill., Boor Jenő 2 kor. 40 fill., Vizi János 80 fill., Szenner János 1 kor., Lőte Jenő 1 K. 40 fill., Nagy Albert 2 kor., Miriszlai Sámuel 2 kor., Jenői Sándor 2 kor. 40 fill. Gáspár Lajos 1 kor. Takács Márton 1 kor., György Albert 1 kor. Eördögh Albert 40 fill., Szócs Dávid 1 kor., Kovács Imre 1 kor., Filep Kálmán 1 kor., Kovács Károly 40 fill. Filep Gyula 4 kor., Fodor István 20 fill. Tőkés Lajos 20 fill., Balog László 20 fill., Gazda Károly 10 fill., Kali Károly 20 fill., Ujfalvi

Mózes 10 fill., Nagy Lajos 1 kor., Györfi László 20 fill., Simon Sándor 20 fill., Magyar Ferencz 20 fill., Nemes Dánielné 10 fill., Kertész László 10 fill., Nagy József 10 fill., Szász Dénes 10 fill. Összesen 31 kor. 60 fill. Midőn a szíves adományozóknak, kis egyházam képviselőiben hálás köszönetet mondok, tudatom, hogy a nyugtázott tulfizetésű összeg, a kitűzött célra gyümölcsöző külön egyházi tőke gyanánt fog kezeltetni mindaddig, míg az más uton is növekedve, idővel rendeltetésére lesz fordítható.

E becses lap 1903. évi 48-ik számában már volt szerencsém templomépítési s papilak javítási célra nyert 377 kor. 87 fillér adomány összeget nyugtázni. A közzététel után e célra még következő adományok érkeztek: Nagy-Körös (ev. ref. egyház) 5 kor., Nagy-Rábé 2 kor., Hajdu-Szovát 5 kor., Bihar-Nagy-Bajon 4 kor., Hajdu-Nádudvar 4 kor., Szentés 5 kor., Száraz-Ajta 1 kor. Ujabb adomány összege tehát 26 kor. És így a lelkész által eszközölt e nemű segélygyűjtés főösszege 403 kor. 87 fillér és az építkezéshez ajándékba nyert 4000 téglá adomány értéke.

A templom bádoggal csatornával körülvételezése, ablakvédő rostélyzat s templomudvar kerítés készítése céljából kibocsátott segélykérő ivre, ev. ref. és unitárius, iklandi és kaali lakosok adományai: Csathó Ida (férj. Szondy Györgyné) s gyermekei: Margit és György 12 kor. Csathó Imre s neje Kupa Mártha 2 kor. Nagy Jánosné, Baranyai Zsuzsánna 1 kor., Gáspár Lajos 1 kor., Simon Sándor s neje Nagy Borbála 2 kor. Nagy Lajos s neje Oltyán Zsuzsánna 2 kor. Szász József s neje György Rákhel 2 kor., Ferenczi József s neje 2 kor., Filep Kálmán 10 kor., Filep Imre 5 kor., Filep Sámuel 5 kor., Tattler Mátyás bádoggos 1 kor. Szakács Zsigmond 1 kor. Varga József 1 K. Szakács Márton 1 kor., Kis Ferencz 1 kor., Zsidó Ferencz 1 kor., Zsidó Mózes 1 kor., ifj. Zsidó Ferencz 1 kor., Dobos János 1 kor., Nemes János és fiai: József, János, Miklós 13 kor. Kilyén Lajos 2 kor. neje Simon Ágnes 2 K. Kilyén Róza 1 kor. Asztalos László és neje Tób Borbála 2 kor. Együtt 73 kor.

Urasztali pohár beszerezhetésre szánt adományok: Tőkés Mózes és neje Jánosi Zsuzsánna unitárius vallású kaali lakosok 5 kor., Simon Lászlóné Szikszai Anna s gyermekei: Péter, Rebeka, Johanna és László 10 kor. Együtt 15 korona.

Balogh József ref. egyháztág papi szószék-korona készíttetéséhez járult 20 koronával.

Balogh Ágnes férjzett György Albertné, a papi szószékre ajándékozott egy aranyrojtos meggyszín piros takarót. Értéke 30 kor.

Tób Borbála Aszalos Lászlóné pedig a papi szék behuzásához készíttetett egy aranyrojtos fekete bársony takarót. Értéke 14 kor.

A midőn a felsorolt nemesszívű adományozóknak, önmagam és kis egyházam leghálásabb köszönetét tolmácsolom, buzgón kérem a jó Istent, hogy velünk közölt szíves adományaikért, viszont részeltese őket, egyedül csak tőle nyerhető lelki és testi áldásokban!

Végül megemlítendőnek tartom, miszerint Isten kegyelméből már fel is szentelt kis templomunk s tornyunk felépítése, csak a tisztán pénzbeli kiadásokat véve számításba (erdőink kihasználása, a 4000 téglá adomány, szekeres és gyalog szolgálatok jelentékeny értékét figyelmen kívül hagyva) kerekszámában 7500 koronára tehető! Csekély népességű kis egyházunk önerején kénytelen lett volna ez összeget előállítani. Az országos ev. ref. egyházi közalap adományaiból azonban 1694 kor. 86 fill., a Filep Péter nevű viselő alapítványból 1333 kor. 33 fill., összes adományként tehát 3525 kor. 10 fillér segélyhez jutván, oly diszes kis templomot építhetett az ur tiszteletére, mely a szentelési ünnepen megjelent összes vendégeinknek a legnagyobb foku tetszését nyerte meg, úgy a szem tetszését megnyerő külső csinosága, mint külső és belső felszerelésének czélszerű s hiánytalan voltánál fogva. Dicsőség és hála érte a magasságban lakozó Istennek, s meleg köszönet még egyszer mindazoknak, kik a nagy feladat kívánt módon végezhetésében, bennünket, az erőteleket szellemi s anyagi támogatásban részesítettek.

Ikland, 1904. augusztus 1.

Szondy György,
ev. ref. lelkész

(Vége.)

ISKOLA.

A sárospataki ev. ref. theologiai akadémia köréből tájékoztatomul közzéteszem a következőket: Az akadémia létezését szept. 1—8. napjain vétezték fel. A rendkívüli alapvizsgálat szept. 6—8. napjain fog megtartani. Felhívom azért a még alapvizsgával adós II-od éves theologusokat, hogy kérvényüket szept. 1-ig a dékáni hivatalhoz adják be; azok pedig, akik valamely tantárgyból még nem kollokváltak, ebbeli kötelezettségöknek szeptember 1—3. napjain tegyenek eleget, különben alapvizsgához való jogukat elvesztik. Az előadásokra való jelentkezés szept. 9-én megy végbe. Az iskolai év szept. 10-én nyitattik meg ünnepélyesen; az előadások szept. 12-én kezdődnek.

Sárospatak, 1904. aug. 12.

Novák Lajos,
e. i. dékán.

EGYHÁZI ÉLET.

A marosi egyházmegyéből.

A marosi eh. *Egyházi Értekezlet* f. évi auguszt. 2-án Szovátán, az egyházi és világi tagok nagyszámú részvételével közgyűlést tartott, mely istenítisztelettel vette kezdetét s ezt *Ravasz János* esperes aa. buzgó imával s *Tóthfalusi József* marosvásárhelyi lelkész aa. János IX. 4. verse alapján tartott, szépen kidolgozott, nagy hatással előadott lelkes beszéddel végezték.

Az értekezletet *Dósa Elek* főgondnok, világi elnök aa. nyitotta meg, nagy figyelemmel hallgatott szavaiban rámutatva arra, hogy mostani közgyűlésünkkel egy forduló ponthoz jutottunk, a honnan egyfelől visszapillantást vehetünk eh. értekezletünk működésének az első ciklust betöltő multjára; míg másfelől az ezen mult beható megfigyeléséből merítendő tapasztalatok alapján, irányt szabhatunk jövőre további tevékenységünknek. Rövid multunk, ha fényes eredményekben nem is gazdag, de a kitűzött czélok elérése felé határozott haladást mutat. Legközelebbi jövőnk feladata arra irányuljon, hogy a köri s főleg az egyh. községi értekezletek szervezése s ezek életműködése által legyen sziklaerős anyaszentegyházunk.

Tárgysorozat előtt *Ravasz János* esperes aa. indítványozza, hogy a 3 év után most lelépő tisztikarnak elismerés nyilvánítsák; bejelenti, hogy *Csontos Olivér*, e. megyénk nagytevékenységű gondnoka, elfoglaltsága miatt nem jelenhetvén meg, igazolását kéri s egyben 20 koronát küld az értekezlet czéljaira; továbbá *Vitus Lajos* szászvárosi ny. tanár aa. és neje *Losonczy Zsuzsánna* urnő, a szovátai egyház részére egy értékes urasztali terítőt s egy kehelytakarót ajándékoztak. Esperes aa. indítványa egyhangulag elfogadtatott s adományozóknak hálás köszönet nyilvánított.

Ezután *Tóth László* ért. jegyző terjesztette elő a *tikkári jelentést*, az értekezlet egy évi működéséről, melyben a köri és gyülekezeti élet tiszta, világos képét tárta fel.

A tárgysorozat kimagasló pontja még csak ezután következett. *Paál Gusztáv*, m.-vásárhelyi koll. tanár aa. tartott igen tanulságos felolvasást: „*Egyháztársadalmi életünk szervezetéről és szervezéséről*“, melyben mély tudással, vallásos benső meggyőződéssel fejtette ki, hogy az élet a lélek folytonos küzdelme az anyag uralma ellen. Kinek lelke e küzdelemben győztes marad, az megszerzi az igazi életnek ismeretét, mely amaz igaz világgossá, mely megvilágosít minden e világra született embert. Ezt az életet, az életnek emez ismeretét csak azok nyerhetik el, kik a léleknek az anyag uralma ellen folytatott küzdelmében a lelket viszik diadalra. Erről győz

meg Jézus lenséges példája. Mindezek dacára a keresztényiség történetében századok hódolnak az anyag uralmának, a lelkiek kultusza pedig csak rövid korszakoknak ragyogó zománca. A küzdelem tart, a harc foly napjainkban is. Az anyagnak uralmát semmi sem igazolja meggyőzőbben, mint épen az, hogy a hivatottak mindenütt harcra keltek ellene; a mi célünk is ez, hirdetni istennek ígését, tanítani az igazi életnek ismeretét. A munka megindult, de nem a kívánt sikerrel, mert a mi tömörülésünk nem gyakorlati, nem a protestáns és magyar ember sajátossága szerint való. A magyar ember nemzeti karakterénél fogva individualista, megkívánja tehát, hogy az egyéninek jogosultságát ismerjék el úgy az egyesben, mint a társadalomban. Ha valamiben részt vesz, ott mint szerves rész akar működni, nem vezeteti magát, hanem igyekszik érvényesülni, fejlődni. Nekünk protestánsoknak tehát minden egyesülésnél ezzel számolnunk kell. A róm. kath. egyház nem ismeri el az individuumot, saját akaratát érvényesíti mindenütt, hiveit laikusoknak nevezi, kénye-kedve szerint vezeti s ily elvek mellett is alakít férfi, nő, ifjúsági egyesületeket, létesít kongregációkat, melyek eredményesen működnek az egyház javára.

Mennyivel sikeresebb, áldásosabb volna az említett egyesületek munkálkodása a mi egyházunkban, melyben a nemzeti nevelési elv Krisztus nevelési princípiumával egyesült, mely csak szent népet és királyi papságot ismer s hiveit az egyh. társadalmi munkából nem hogy kizárná, de bevonja!

E fontos feladat megoldásában igen gátló körülmény az, hogy az egyház és iskola közt napról-napra lazul a kapocs s jóllehet a reformátorok azzal biztosították a prot. anyaszentegyház erősödését, hogy a templom mellett iskolát is emeltek, mégis léptenyomon azt kell látnunk, hogy e két harcos, kiket századok öröme és bánata fűz össze, mindinkább eltávolodik egymástól, sőt nem egyszer egymás ellen fordítja fegyverét. Kötelessége mindenkinek, életkérdése mindnyájunknak, hogy a lazuló kapcsolat meg erősítsük, a kötelekeket szorosabbra húzzuk, mert a bajok, a betegségek orvoslására leghatásosabb gyógyszer a nevelés s hogy ennek munkája terv- és célszerűen megindokolhasson, szükséges, hogy szervezünk ref. tanító-egyesületet, melynek tagjai lennének a papok és tanárok is. Ez egyesület évenként egy-egy nagyobb közgyűlést tartana, mindig más-más községben, mikor is ama község papja, tanítója számot adnának arról, hogy miként sáfárkodtak eszményi célunk szolgálataiban.

A közgyűlés, ez általános helyesléssel kísért s osztatlan tetszéssel fogadott felolvasásnak sokszorosítását — a hivek, papok, tanítók, körü értekezletek között leendő kiosztás végett, — elhatározván, rátért a tárgysorozat következő pontjára, a *tisztújításra*, melynek eredménye az alábbiakban tűnik ki: I. *Tisztítók*. Elnökök: Benedek Dénes, Csontos Olivér; al-elnökök: Tóthfalusi József, Bedőházi János, titkárok: Tóth László, Csiki Lajos, jegyzők: Kabori János, Paál Gusztáv, pénztárnok: Molnár Lajos. II. *Igazgató választmányi tagok*: Világi részről: Gr. Tóldalagi László, Deák Lajos, Hinc Miklós, Pák Károly, Dr. Sebess Jenő, Horváth József, Gyulai D. Kálmán. Dr. Sebess Dénes, Rosnyai István. Bodó Sándor Tauszik B. Hugó, Dr. Sárkány Miklós, Sipos Sándor, Garda János, dr. Agyagáti Károly, dr. Bedő Sándor. *Egyházi részről*: Szentkirályi Sándor, id. Bitai Mihály, Kócsi Dániel, Nagy József, Biró András, Kovács László, Muzsnai Pál, Rákosi György, Adi Sámuel, Király Béla, Széll Jakabb, Biró Géza, Viski Gyula, Gönczi István, Felméri Mihály és Lőrinczi Dénes aai.

Végül a szives vendéglátásért, *Biró Géza* helybeli lelkész aainak az előkészítés munkájáért köszönetet mondva, táviratilag üdvözöltük *Báró Bánffy*

Dzsó derék főgondnokunkat s dr. *Bartók György*, nagyérdemű püspökünket. Ezzel a közgyűlés véget ért, ama megnyugtató tudatban, hogy *Benedek Dénes* szeretett ügyvezető elnökünk az alakuló gyűlésen tartott templomi szónoklatában nem ok nélkül figyelemztetett volt arra, hogy hagyjuk meg ami házuk-népének: „*Hányjátok el az idegen isteneket, kik köztetek vannak és tisztítsátok meg magatokat.*” S úgy tett nekünk, mintha együtt lettünk volna Jákobbal, kinek mondá az ur: „*Kelj fel, eredj fel Béthelbe és telepedj le ott, és csinálj ott oltárt amaz erős Istennek.*”

Nekünk is van immár Béthelünk, oltári lám füstölögnek is, az Ur segedelme volt velünk ebben is, legyen áldott az ő szent neve örökké!

Tóth László.

IRODALOM.

E rovatban minden munkát megemlítettünk, a mi szerkesztőségünkbe beküldetik, de hosszabb, bírálatos ismertetésre nézve a szerkesztőség fentartja saját elhatározását.

Könyv a zsinat alkalmából.* (*A református egyházak presbyteriális szervezete.* Irta dr. *Bartók György* erdélyi református püspök. Kolozsvárt, 1904. [XII+189 oldal.] Ára 4 korona.)

A könyv II. része magyar református egyházunk presbyteri szervezeteinek XVI—XIX. százbeli s e szerint négy korszakra tagolódó multjával s a jelenével foglalkozik, ugyanannyi fejezetben.

A XVI. századi zsinatok végzései főleg a hittani kérdésekre, szervezkedési mozgalmak tekintetéből pedig inkább csak a lelkész, az esperes és a szuperintendens választásának, hivatásának, jogainak, kötelességeinek körülírására szorítkoznak. A presbyteri hivatás fogalma a kálvini elvek hatása alatt jórészt csak elméleti körvonalakban merül fel a tarzalordai zsinaton. Gyakorlatibb alakban karolják fel azt a felsőmagyarországi cikkek, a melyek a püspöki igazgatást el nem fogadó egyházmegyék rendtartásait szabályozzák. Ugy, hogy egyfelől a püspöki igazgatásra, másfelől a presbyteriális szervezkedésre való hajlandóságoknak területileg is megjelölhető ellentétei kezdenek a XVI. században alakulni.

A XVII. századból a komjáti kánon és különösen a szatmárnémeti zsinat megbízásából készült Geleji Katonaféle kánon egyházszerkezeti rendelkezéseivel foglalkozik könyvünknek egy tanulságos fejezete.

A komjáti kánonban, amelyet tisztán egyházi, lelkészi férfiak zsinata alkotott, érdekes, hogy „presbyter” részint annyit jelent, mint „lelkipásztor” (De Presbyteris seu Pastoribus), részint és kiválóan annyit, mint „szénior, esperes” (ut... habeamus... Presbyteros... eminenter sic dictos, seu Seniores) és így e kánon rendelkezései nem fedezhetik a „presbyterség” kálvini fogalmát, bárha az őskeresztényi fölfogással nem is kerülnek ellentétbe, legalább római katolikus értelmezéssel épen nem. A komjáti kánon földirati területe a Dunántul.

A Geleji-féle kánon egyházszerkezeti rendelkezései érdekesen tükröztetik egyfelől a Skóciából bekerült magyar református „veszekedéseket” az episkopális és a presbyteriánus irányzatok felett, másfelől az erdélyi és a tiszavidéki egyházak uniójának biztosítására való törekvést, mely a Kálvini elveket is megakarja lehető tisztaságukban menteni, de a mi magyarhoni viszonyaink között formálódott — s egymással sem épen egyező — irányzatoknak is eleget akar tenni. Minden magyar református egyházszerkezeti kísérlet megtalálhatja benne a maga eszményeit, részint rendelkező, részint megengedő alakban. Átgondolt, átsimított, tapintatos törvényalkotói s mondhatni, egyszerűsmind retorikai munkálat a Geleji-kánon. Tetszhetik az erdélyi fejedelemnek is, de a püspöki igazgatást el nem fogadó felsőmagyarországi egyházak pásztoraikat sem nyugtalanítja fel. A püspöki hivatalt ezutánra sem akarja eltörölni, sőt ajánlja a felállítását a tiszántuliaknak is. A tiszta

* Az első közleménynek értelemzavaró két sajtóhibája kijavítva:

az első hasámban, alulról az 5. és 4. sorban „kálvin egyházszerkezési elmélet” helyett „Kálvin egyházszerkezési elméletét”....

a második hasámban felülről a 14. sorban „erényesnek” helyett „erélyesnek”.

presbyteri szervezettől sem idegenkedik, ha nyomoruságos viszonyaink engednék s a fejedelem és a világi rendek tetszése hozzájárulhatna. Röviden és rendelkezőleg meg is szabja a presbyterek minősültségét s kötelességeiket. A törvényhozó hatalmat s a „kulcsok hatalmát” — azt a generalis zsinatnak követeli és tartja fenn. De minden lokon a világi rendekkel és a fejedelemmel való egyetértés és együttetés a vezérgondolata a Geleji-kánonnak.

A világi rendek szerepének, befolyásának megállapítása, biztosítása, az erdélyi önálló fejedelemség megszűntése — s még inkább a szatmári békekötéssel bekövetkezett változások után a XVIII. százban, lett érezhető szükségé.

Erdélyben a kurátori intézményt már az Apafi fejedelemségének kezdete óta kipróbálták vala. 1709-ben az egyházkormányzati hatalom és befolyás, melyet előbb a fejedelem, a magisztrátusok és patronusok gyakorolnak vala, örökségképen ruháztatik egy széles alapokon szervezett testületre, a Supremum Consistoriumra, a melyben, egyháziak közreműködésével ugyan, de világi, gondnoki, illetőleg magisztrátusi elemek viszik, lehetőleg az ők kedvökre választott püspökökkel, a vezérszerepet. Gyakorolják az Approbatában s a Leopoldinum diplomában biztosított szép és becses jogokat.

A „magyarországi” egyházakban szuperintendenciális és traktuális kurátorok állítását először az 1734-diki bodrogkereszturi szüreti gyűlés határozza el. A tisztántuli egyházkerület papsága hosszasan ellenkezik e határozattal. A többi kerületek teljesítik a határozatot és örömet látnak. Főleg az egyház érdekeinek az államhatalommal szemben való védelmezése körül nyertek vele sokat.

A tisztántuli kerületben a Sinai Miklós püspökké emelése s Hunyady Ferenc ellenpüspökké választása juttatja törésre a dolgot a világi elem befolyása kérdésében E kérdést aztán a budai zsinatnak jutott részébe megoldania.

A budai zsinat (1791.) alkotja meg a magyarországi négy egyházkerület közös szervezetének szigorúan „paritásos” épületvázát, mely azonban teljesen békés hajlékká csak 1861-ben, a pátens-küzdelmek korszakában kezd válni. Később, az 1881. évi debreczeni zsinaton, az egyetemes magyar ref. egyház szervezetévé építik ki, hozzájárulván Erdélynek, saját külön alkotmányi fentartásával történi uniója.

Es ez az unió a XIX. századi magyar ref. egyház-szervezési mozgalmak korszakos eseménye.

Az unió föltételét, a debreczeni zsinat Egyházi Törvényének 9. §-át, miféle értekeződések készítették elő? hogyan, mily értelemben, mily igényekkel, váradalmakkal állapították azt meg? aztán, tíz év múlva, az 1891-diki budapesti zsinaton miért, kik, hogyan ostromolták, védelmezték s minő végeredménnyel? hogyan áll s mily jelentőségű az erdélyi külön szervezetet biztosító törvény-szakasznak a kérdése — ma? Ezeknek s az ezekkel kapcsolatos kérdéseknek elbeszélő, elemző és bíráló, meg tanácsadó fölfejtése teszi a könyv végső fejezetének tartalmát.

Függelékül, mint fent már említém, a most egybe-ülendő zsinatra készült törvénytervezettel, illetőleg ennek a fennálló törvény módosítását célzó vitás elveivel és pontjaival foglalkozik bírálólá a szerző. Ez a Függelék kiválóan a zsinati atyák figyelmére és érdeklődésére számít. De választóik érdeklődésével is méltán találkozhatnak.

Nem tekintve azt, hogy ennek a könyvnek a megírását a zsinat alkalmatlansága sürgette ki: megállapíthatjuk felőle, hogy református egyházi irodalmunkban sokaktól érzett hézagot pótol. A református egyházaknak és a magyar református egyháznak történeteiből épen azt öleli fel és tárgyalja, amit áttekinthető egybeállításban eddig hiában kerestünk; holott ezek a dolgok minden művelt és iskolázott magyar reformátust érdekelhetnek, ha ráruházott bizalom alapján méltóan akar részt venni egyháza igazgatásában.

(Vége.)

Váró Ferencz.

KÜLÖNFÉLÉK.

Jelen számunkkal h. szerkesztői minőségem lejárván, elbúcsuzom közönségüktől. Segítő társaimnak a munkás és buzgó támogatásért köszönetet mondok. Olvasóinktól el-

nézést kérek az esetleges hiányokért. Az állandóságban kipróbált kezek pedig Isten segédelmével vegyék át a zászlót és lobogtassák mindig fennebb „Istenért”, „Hazáért” *Irsay.*

„Közművelődés” kontra „Erdélyi Protestáns Lap”. Vasárnaponként szoktunk találkozni a „Közművelődés”-sel. Mi magyar egyházi lap vagyunk, ő nem vall színt — csak megjelenik; a czime „Wagner” úr, a vége „Kopatz” úr. 33. és 34. sz. Szertartástani” vitát indít ellenünk 32. számunk Istvánnapi sorai miatt. Nem tudjuk, a mi néhány sorunkból mi esett olyan zokon laptársunknak. De azt látjuk, hogy hangja igen kemény és leczkéje felette pogány. Lehuz minket, agyonüti Bánffy, elítéli Tiszát — és... büszkén hivatkozik a „római” kath. „hazafias magyarságára”, minket pedig elültet, hogy piruljunk, szégyeljük magunkat és — hallgassunk, nevezett aai miatt. Mi emlékszünk a „piros barát”-ra. Történelmünk őrzi a máglyácskák és nápolyi gályácskák emlékezetét. Olvasgatunk ma is a Zichyánismus, Rakovszkyanismus és Lepsényianismusról — még se akarjuk megszegyeníteni a „Közművelődést”. Nagy lelki örömmel gyönyörködünk abban, hogy „magyarokodik”. Ezt kívánjuk, ezt várjuk, ezt óhajtjuk mi is a „Közművelődéstől.” Tegye le „görög”-ségét, hagyja el „római”-ságát, tartsa meg aug. 20-ra felöltözött „magyar”-ságát még febr. 29-én is. Másképen pedig ne vegye rosz néven tőlünk, ha „post festa” is meg-megkérdezzük: „Stephanus rex — ubi es!? Dominus nobiscum!!!...”

Köszönetnyilvánítás. F. hó 7-én a szamosujvári ev. ref. egyház előjárósága a helybeli fuvózenekar közreműködésével, a ref. egyház közszükségleteinek fedezésére, a Gönczykert helyiségében fényesen sikerült jótékonycélu nyári táncmulatságot rendezett. A nemes czélra felülfizetéssel a jövedelmet emelték: Kovács Jánosné 2 kor. Kántor Zsigmond 4 kor. Székely József 20 fil. Máthé Sándor 2 kor. Molnár József 1 kor. Szabó Imre 40 fill. Nagy Lajos főszolg. 4 kor. Feleki Miklós 2 kor. Szász Lajos 2 kor., Násztor Gerő 8) fil. Papp Gergely 1 kor. Marosán Tódor 30 fil. A. Rác Jakab 2 kor., Zsanyárth Kondrád 1 kor. Linther Pál huszárörm. Tóth Ferenc huszárörm 60—60 fill. Özv. Nuricsán Józsefné, dr. László Márton 2—2 kor. N. N. 80 fill. Todorán Endre 2 kor. Timóffy Gyula körjegyző 3 koronával. Mikor a szives felülfizetéseket nyilvánosan nyugtázzuk, ugy a t. felülfizetőknek, mint a közreműködött fuvózenekarnak halás köszönetet nyilvánítnak. A rendezőség.

Szászsebesi magyar kálvinista templomunkra, a magyarság e végvárára kegyes adományokat küldöttek, melyeket halásköszönettel nyugtáz Benedek Károly alvinczi lelkész, egyhm. főjegyző.

(Folytatás.) M. kir. püöri szakasz gyűjtése Ácsi: Zsokay szemlész 2 kor., Szabó, Boldoghy Gyula. Tóth Károly, N. N., Kimeir 1—1 K., Borsányi János 20 f., Kratochvitt 50 f. (össz. 7 K. 70 fil.) Tata: Hammerschmidt Károly 1 kor., Kovács Ferenc 20 f., László István, Borsányi József, Rádi Ferenc 10—10 fil. (össz. 1 kor. 50 fil.) Gyala: 80 fil., Komárom: Vermesszeghy Endre 1 kor., Axner József 50 fil., Kovács Dénes, Pataky Géza 30—30 fil., Horváth Gyula, M. Béla, Uvár János, Bartanos Gyula, Szalay Ferdinánd, Ladányi József, Lányi János, Fruca János 20—20 fil. W. Y. 10 fil. (össz. 13 kor.) Kassai polgárok gyűjtése: Pincs Ágoston, Breznai András, idb. Gáspár János, ifj. Gáspár János 1—1 kor. (összesen 4 kor.) Főszbiró ivén Eled: Balogh Sándor. Wesselényi Ferenc. Kossán Imre, Makai Károly 1—1 kor., Makai Béla 50 f., ifj. Fekete János 40 fil., Fekete János, Pusztay Mihály, Kálmán János, Balogh József, B. T. 20—20 fil., idb. Pusztay József, Bán József 30—30 fil. Egy valaki, Weinberger Lajos 10—10 fil. (össz. 6 kor. 70 fil.) Kir. orsz. Fegyintézet gyűjtése Sopron: Kőhid Faargyár, Kovács Sámuel, „Szeretet fillérek” ládájából, Vendégségi szivarok árában, „Tied vagyok, tied hazám” 1—1 kor., Adler Odön 50 fill., Asbóth János, Fábrinek, Pethő László Bálint László őrsp. 20—20 fill., Döbrönte József 30 fill., Póth Pál, Kiss Károly, Schneider Mihály, Gergely Lajos. Büki János, Jancsó Lajos, Kovács István, Galavics Ferencz, Petrovics János, Klee József, Takács Sándor, Nagy Henrik, Varga Károly, Szabó János, Németh András, Enszöl János, Szekeres István, Németh István, Balog Orbán, Nagy József, Gönyé Bálint, Morgos János, Rádler János, Laubó János 10—10 fil., Németh János 14 fil., Szedlácsek Vincze, Csernics Pál 08—08 fil., Molnár János, Márkus Ferencz, Horváth István 04—04 fil. (össz. 9 kor. 62 fil.) Székesfehérvár város adománya: 30 kor., Debreczen sz. kir. város adománya: 25 kor., Temesvár sz. kir. város adománya 20 kor., Szombathely r. t. város 10 kor., Pécs sz. kir. város

adománya: 20 kor., Kézdivásárhely város adománya: 10 kor., Eperjes sz. kir. város, Deés város közönsége, Zenta város 20—20 kor., Czepléd sz. kir. város, Szentes r. t. város, Miskolc város, Bia község 10—10 kor., Vizakna város 6 kor. 40 fil., Ermihályfalva község 6 kor. 20 fill., Mezőhegyes község 6 kor., Kis-Körös község 16 kor. 10 fil., Páty község, Nyüved község, Gyoma község, Kondoros község, Békés-Szt.-András község, Jász Kisér előljárósága 5—5 kor., Encsenc község 4 kor. 34 fil. Szinyér-Váralja, Monor község 1—1 kor., dr. Halász Elemér főszbiró Nagyvárad: 2 kor., Pinczi körjegyző gyűjtése Losonc: Pincz község, Boltyk község, Kálnó község, Nagy-Daróc 5—5 kor., Kis-Garab község 4 kor., Keresztur község 2 kor. (össz. 26 kor.) Soltvadkeri előljáróság 5 kor. 30 fil., Hajdu-Sámsoni előljáróság: 6 kor. 39 fil., Főszbiró gyűjtése Nagy-Károly: 14 kor. 84 fil., Szigeti járás főszbirója ivén: Szaplóczay Lajos, Moritz Aladár, Nagy Jenő 1—1 kor. (összesen 3 kor.) Gölniczbányai járás főszbiró ivén: Szomolnok község: 4 kor., Főszbiró ivén Murászombat: Olajos Sándor, Melzher Mátyás, dr. N. N. 2—2 kor., N. N., dr. N. N. 1—1 kor. (össz. 8 kor.) Főszbiró ivén Munkács: Lévy József, N. Endre, Papp Márk, Balogh 2—2 kor., Korláthaly 1 kor. (össz. 9 kor.) Polgármester ivén Szilágy-Somlyó: Szilágy-Somlyó város 3 kor., N. N. 1 kor. (össz. 4 kor.) Főszbiró ivén Szob: 2 kor., Csákovai járás főszbirójának ivén: György Imre, Pálffy István, dr. Kiscsik 2—2 kor., Holló Lajos, N. Lajos 1—1 kor., Sándor Péter, Grádi Péter 60—60 fil. Rozgonyi Alajos 40 fil., N. N. 20 fil., (össz. 9 kor. 80 fill) Orosháza község: 1 kor., Tázlár község gyűjtése 5 kor. 10 fil., Főszbiró gyűjtése Bodrog: 2 kor. 50 fil., Boross Endre Pest-Pilis-Szántó: 2 korona. (Folyt. köv.)

HIVATALOS RÉSZ.

3301—1904. sz.

KÖRLEVÉL

a kollegiumok méltóságos t. Előljáróságaihoz.

A bekért birálatok alapján:

„Keresztyén Hit- és Erkölcstan. A gymnasiumok VII. oszt. számára, az 1901. konventi tanterv szerint készítette Lic. Rác Kálmán, pápai főgymn. tanár. Ára 1 kor. 50 fil. Pápa, 1904.“ című könyvet igazgatótanácsunk a gymnasiumi vallástanításnál használható tankönyvek, illetőleg segédkönyvek közé felvette.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1904. aug. hó 15-én tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Maksay János,
tanügyi előadó helyett.

1044—1904. sz.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a dési egyházmegyébe kebeleztet panczélceh-magyarderszei lelkészi állásra pályázatot nyitok.

Dijlevél szerinti javadalom: 1. Négyszobából álló lakás, konyha, kamara, pinczével s a szükséges melléképületekkel, veteményes kerttel. 2. 15 h. 1590 □-öl szántó, 6 h. 1255 □-öl rét, 3 h. 800 □-öl kaszáló tagosítva, bérértéke 460 kor. 3. Készpénz: a) az egyházközség pénztárából fél-évi előleges részletekben 325 kor. 81 fil., 6. Az egyházkerület pénztárából alapítvány kamatok, 84 kor. 4. Magtár-tőke kamatjából 24 nagyvéka szemes tengeri, értéke 40 K. 80 fil. 5. Stóla 16 K. 6. Állami fizetési kiegészítés 977 k. 41 fillér. Összes javadalom-adók és fuvardij levonással, mely 304 kor. 02 fillért tesz, 1600 korona.

Kötelességei: Az anya egyházon kívül a m.-derszei leányegyházban minden harmadik vasárnapon az istentisztelet végzése, 6-szori urvacora osztás, a szórványokban lévő hívek lelki gondozása, a népességhez mérten évenként legalább 4-szer meglátogatása, az anya- és leányegyházokban lévő államiiskolákban a vallástanítás.

Pályázati kérvény minősítvénnyel, szolgálati bizonyítvánnyal felszerelve nt. Pap István esperes afiához S.-M.-Berkeszre, u. p. Nagy-Somkut, küldendők.

Pályázati határidő 1904. szept. 20.

Kolozsvárt, 1904. aug. hó.

Dr. Bartók György, püspök.

Sz. 1037—1904.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a görgényi egyházmegyébe kebeleztet nagyercsei egyházközség lelképásztori állomásra pályázatot nyitok.

Dijlevélben megállapított fizetése:

1. Lakás természetben, ujonnan épített, kényelmes lakás gazdasági melléképületekkel és 820 □-kerttel.

2. 12 hold 544 □-öl canonica: becsértéke díjlevél szerint: 166 K. 60 f.

3. Készpénz az egyh. község pénztárából félévi előleges részletekben 257 K. 50 f.

4. Terményjövdelem pénzértéke 180 K.

5. Munkabeli szolgálatok pénzértéke 26 K. 60 f.

6. Stóla átlagos pénzértéke 23 K. 20 f.

7. Kongrua az 1898 évi XIV. t.-cz. a. megállapítva 1022—1901 sz. miniszteri leirattal 1364 korona 63 fillér, az egyházközség 23 kor. 40 fil. kongrua pótlásért folyamodott a miniszter urhoz s ennek beszámításával a kongrua lesz. 1388 K. 03 fil.

Ennélfogva a papi jövdelem összesértéke 2041 K. 93 f.

Kötelesség Nagyercse anya-, Unoka és Bala leányegyházközségekben a lelkészi teendők ellátása.

Unoka leányegyházközségben minden második vasárnap megjelenni, de adventben urvacorát nem oszt. Balában urvacorát oszt háromszor, u. m. husvét, pünköszt és karácsonyi ünnepeken délután. Ezenkívül köteles megjelenni háromszor az unokai sorrendből.

Kisnyulason megjelenik minden évben kétszer.

Leányegyházakban a rendes temetések, esketések és keresztelések alkalmával a fuvar lelkész fedezi.

Folyamodványok szabályszerűen felszerelve 1904. szept. hó 15-ig nt. Csekme Ferenc esperes a fiához Gernyeszre, u. p. Sáromberke, küldendők.

Kolozsvárt, 1904. augusztus hó 17-én.

Dr. Bartók György, püspök.

1061—1904. sz.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a szilágyszolnoki egyházmegyébe kebeleztet lelei egyházközség kántor-tanítói állomására pályázat nyitattik.

Javadalom díj levél szerint:

1. Tisztességes szállás 2 szoba, konyha és kamarával, valamint egy kis veteményes kert. Melléképület az istálló és sertésöl.

2. Készpénz az egyház pénztárából havi előleges részletekben 600 korona.

3. Tandij czímen 100 korona.

4. Canonica portió tiszta jövdelme 20 korona.

5. Állami kiegészítés 80 korona.

Kötelessége a tanítás és az összes kántori teendők végzése.

Pályázati haráridő szeptember 20.

A képesítési okmány, szolgálati bizonyítvány s lehető egyéb okmányokkal felszerelt kérvények Nagytiszteletű Viski Pál esperes urhoz lesznek beküldendők Zoványra.

Kolozsvárt, 1904. aug. hó.

Dr. Bartók György, püspök.

Sz. 549—1904.

KÖRLEVÉL

a görgényi ev. ref. egyházmegye Tiszteletes Presbyteriumaihoz.

Hivatkozással Igazgatótanácsunknak a hivatalos lap idei 33-adik számában 3724—1904. szám alatt, a zsinati képviselők igazolásáról és a pótválasztások elrendeléséről szóló értesítő leirata: a pótválasztások idejéül a „Szabályrendelet“ 10 §. alapján 1904. aug. 28-kát tűzöm ki, mikor is választandó lesz, az igazgatótanács leiratban megnevezett jelöltek közül: egy egyházi rendes-, kettő egyházi pót- és egy világi pótképviselő, a „Szabályrendeletben“ körülírott módozat szerint.

Jegyzőkönyvek és a lepecsételt szavazólapok — választás után azonnal — a „Szabályrendelet“ 11. §. alapján, hozzám lesznek beküldendők.

Gernyeszeg, 1904. aug. 20.

Csekme Ferenc,
görgényi esperes.